



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sancti Gregorii Papæ Primi Cognomento Magni Opera

In Tres Tomos Distributa. Ex quamplurimis MSS. Codicibus emendata ;
Additæ Sunt Quædam Notæ in Dialogos & Epistolas ejusdem S. Gregorii

Gregor <I., Papst>

Lutetia Parisiorum, 1675

S. Gregorii Papæ, In Ezechielem Prophetam Homiliarvm Liber II.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74915)



S. GREGORII
PAPÆ,
IN EZECHIELEM PROPHETAM
HOMILIARVM LIBER II.

PRÆFATIO.



U I A multis curis prementibus, Ezechielis Prophetæ librum coram charitate vestra totum per ordinem perferuari non licuit, bonis vestris desideriis placuit petere, ut saltem extrema ejus visio, quæ ei facta est de ædificio in monte constituto, quæ & cunctis est visionibus ejus obscurior, exponi debuisset. Et quidem voluntati vestræ me parere necesse est: sed duo sunt, quæ hac in re perturbant animum meum. Unum, quod hæc eadem visio tantæ obscuritatis nebulis regitur, ut vix in ea aliquid intellectu inter lucente videatur. Aliud, quod jam Agilulphum Longobardorum Regem ad obsidionem nostram summopere festinantem, Padum transisse cognovimus. Unde pensate, fratres charissimi, in caliginosis ac mysticis sensibus penetrare quid valeat mens misera, timoris sui perturbationibus occupata. Quanto enim circa terrena plus fatagit, tanto in his quæ sunt cælestia, minus videt: & pro eo quod curis suis extra se ducitur, valdè intus minor est, quia sicut scriptum est: *Deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem.* Quæ enim superiora penetrare etiam collecta non sufficit; pensate quid agere poterit divisa. Scimus autem, scimus omnes, quia & fluvius qui in multis rivis dividitur, à suo alveo exsiccatur. Sed tamen inter hæc adest superna gratia. Et si mentem meam cogitationum mearum pondera deprimunt, vestrorum hanc pennæ desideriorum levant. Obscurum quidem valdè est opus quod aggredimur; sed ponamus in animo, quia nocturnum iter agimus. Restat ergo, ut hoc palpando carpamus.

Sup. 12. &
Ep. 75. l. 4.

Sap. 9. d



HOMILIA XIII.

Ezech. 11.

IN vigesimo & quinto anno transmigrations nostræ, in exordio anni, decima mensis, quatuordecimo anno postquam percussa est civitas, ipsa hac die facta est super me manus Domini, & adduxit me illuc in visionibus Dei: adduxit me in terram Israel, & dimisit me super montem excelsum nimis, super quem erat quasi ædificium civitatis vergentis ad Austrum. Et introduxit me illuc: & ecce vir, cujus erat species quasi species aris, & funiculus lineus in manu ejus, & calamus mensuræ in manu ejus. Stabat autem in porta, & locutus est ad me idem vir.



IN vigesimo & quinto anno transmigrations nostræ, in exordio anni, decima mensis, quatuordecimo anno postquam percussa est civitas, ipsa hac die facta est super me manus Domini, & adduxit me illuc.] Dicturus mystica, narrationem historicam premitit, ut figat ex tempore, quod credatur ex revelatione. Notandum verò quod in exordio libri hujus, quo anno prophetare cæperit, indicavit: in fine verò inseruit, quo extremam visionem vidit, ita ut cognosci valeat in quot annis prophetiæ suæ librum duxerit. Tempus namque quo prophetare cæpit, in locutionis suæ initio posuit, dicens: *Asportati sunt cali, & vidi visiones Domini in quinta mensis: ipse est annus quintus transmigrations regis Joachin.* Nunc verò loquitur, dicens: *[In vigesimo & quinto anno transmigrations nostræ.]* Idem namque Propheta in captivitate prima cum Joachin rege fuerat in Babyloniâ transductus. Nam de secunda Hierosolymorum captivitate sub-

Ezech. 11.

jungit: [*Quartodecimo anno postquam percussa est A* civitas.] Undecim quippe annis Sedecias post captivitatem primam, in qua Ezechiele propheta cum Joachin rege ductus est in Babylonem, in Hierosolymorum urbe regnaverat. Post captivitatem verò ejusdem Sedecie, quæ etiam secunda erat urbis captivitas, quartodecimo anno Propheta visionem ultimam vidit. Undecim itaque & quatuordecim simul juncti, faciunt viginti & quinque. Si igitur visionem primam quinto captivitatis prioris anno locutus est, atque hanc ultimam vigesimo & quinto anno factam fuisse describit: profectò patet quòd in viginti annis locutionis suæ moras usque ad ultima visionis suæ verba tetenderit. Nec movere quempiam debet quòd in medio prophetiæ suæ volumine, cum de Babylónico rege loqueretur, vigesimi ac septimi anni memoriam facit. Quo in loco cum nihil de tempore suæ captivitatis interferit, apertè demonstrat, quia ejus Regis tempora describat, de quo * ut prophetaret acceperat. Quod verò ait, [*In exordio anni, decima mensis.*] tempus simpliciter exprimit: ut ex ipso quoque tempore in corda audientium juxta litteram verbi radicem figat, ex qua spirituales fructus postmodum proferat. Notandum verò quòd ait: [*Quartodecimo anno postquam percussa est civitas. ipsa hac die.*] Quid est enim quòd per hanc visionem ultimam omnipotens Deus ea ipsa die dignatus est promissionis suæ misericordiam facere, qua die in percussa civitate iram justitiæ implevit: nisi quòd illa divinitas quæ in diversitatis motum & mutabilitatem non ducitur, ea ipsa lucem justitiæ afflictos ac pœnitentes vivificat, qua superbientes ac rigidos percutit. Præmissò itaque visionis suæ tempore, subjungit: [*Facta est super me manus Domini, & adduxit me illic in visionibus Dei: adduxit me in terram Israel, & dimisit me super montem excelsum nimis. super quem erat quasi ædificium civitatis vergentis ad Austrum.*] Cujus videlicet civitatis ædificium accipi juxta litteram nullatenus potest. Nam paulò post subdit, hoc ipsum ædificium calamo sex cubitorum & palmo; portam verò ejusdem civitatis quatuordecim cubitis mensuratum, cujus portæ frontes esse perhibet sexaginta cubitorum. Quæ cuncta stare juxta litteram nullatenus valent. Quo modo enim totum simul ædificium calamo, id est, sex cubitis & palmo mensuratur; & portæ ædificij in quatuordecim cubitis, frontes verò portarum in sexaginta cubitis extenduntur? Porta enim in civitate est, frontes verò in portis. Et nulla recipi ratio permittit: quia minus est hoc quòd continet, ab eo quòd continetur. In scriptura autem sacra & ea quæ accipi secundum historiam possunt, plerumque spiritualiter intelligenda sunt: ut & fides habeatur in veritate historiarum, & spiritalis intelligentia capiatur de mysteriis allegoriæ. Sicut illud quoque novimus quòd Psalmista ait: *Quoniam video celos tuos, opera digitarum tuorum, lunam & stellas, quas tu fundasti.* Ecce enim in exteriori descriptione stat sermo rationis: quia & cæli opera Dei sunt, & luna ac stellæ ab eo creatæ atque fundatæ sunt. Sed si hoc Psalmista juxta sola exteriora opera, & non etiam secundum intellectum mysticum asserit; qui celos opera Dei esse professus est, diciturus lunam & stellas, cur non etiam solem, quem scimus quia ejus opus est, pariter enumeravit? Si enim solum juxta litteram loquebatur, diciturus luminare minus, prius luminare maius dicere debuit, ut ante solem, & post lunam atque stellas fundatas esse perhiberet. Sed quia juxta intellectum mysticum loquebatur, ut unam sanctam Ecclesiam, & stellas sanctos * homines accipere deberemus, solem nominare noluit, quia videlicet ipsi æterno Soli loquebatur, de quo scriptum est: *Vobis autem qui timetis Dominum, oriatur sol justitia.* De quo reprobi in fine di-

cturi sunt: *Sol justitia non ortus est nobis.* Dicendo ergo, *Lunam & stellas quas tu fundasti*; & tamen tacendo solem qui factus est, indicavit quia illi Soli locutus est, qui non solum solem & lunam atque stellas corporaliter, sed etiam lunam Ecclesiam, atque stellas sanctos * homines spiritualiter fecit. Si ergo cum aliquid deest historie, aperta ratione ducimur ad intellectum allegoria; quanto magis illa spiritualiter accipienda sunt, in quibus juxta rationem litterarum nihil historicum sonat? [*Facta est super me manus Domini, & adduxit me illic in visionibus Dei: adduxit me in terram Israel.*] Quod dixerat, [*Adduxit me illic.*] hoc replicans subdidit: [*Adduxit me in terram Israel.*] Ait enim: [*Facta est super me manus Domini, & adduxit me illic in visionibus Domini.*] Manus etenim virtutem potestatis, visiones verò ipsam quam acceperat revelationem significant. Manus quippe in visione, est virtus in contemplatione. Quibus verbis quid apertè indicat, nisi quia nihil de civitate quam viderat, juxta litteram dicat? Nam spiritualiter de ea loquitur, quam spiritualiter contemplatur. [*Et dimisit me super montem excelsum nimis.*] Quem ergo significat mons excelsum, nisi mediatorum Dei & hominum hominem Christum Jesum? Qui de terra quidem, sed ultra terram est: quia caro ejusdem Redemptoris nostri de imis habet materiam, sed in summis præeminet ex potestate. Quem minus erat ut excelsum diceret, nisi adderet [*nimis*] quia non solum homo, sed ejusdem humanitatis conceptione quæ ab eo assumpta est, Deus & homo: non solum homo ultra homines, sed homo etiam super Angelos factus. Hinc enim de illo per Isaiam dicitur: *In die illa erit fructus terre sublimis.* Creator etenim noster quia pro nobis incarnatus est, fructus terræ factus est nobis. Sed jam fructus terræ sublimis est, quia homo natus in terra, super Angelos regnat in cælo: quia juxta David & Pauli vocem. *Omnia subiecit sub pedibus ejus.* In eo enim quòd ei subiecit omnia, nihil dimisit non subiectum ei. Mons ergo iste est & excelsum, & nimis; quia etsi de terra est per substantiam humanitatis, incomprehensibilis tamen est ex altitudine divinitatis. Hinc est enim quòd eundem Dominum cum Isaias propheta prospiceret in carne esse venturum, per prophetiæ spiritum sublevatus, ait: *Et erit in novissimis diebus preparatus mons domus Domini in vertice montium.* Domus enim Domini Israeliticus populus fuit. Mons itaque domus Domini ille appellatus est, qui in Israelitico populo incarnari dignatus est. Fuerunt autem in eodem populo sancti viri, qui montes jure vocarentur, quia per vitæ meritum ad cælestia propinquerunt. Sed incarnatus unigenitus istis montibus equalis non fuit, quia naturam, vitam, merita omnium ex sua divinitate transcendit. Unde & rectè mons super verticem montium dicitur: quia excelsum ex divinitate sua inventus est, etiam super cacumina sanctorum: ut hi qui multum in Deo profecerant, ejus vestigia vix potuissent tangere ex vertice cogitationis. Qui ergo illic mons super verticem montium dicitur, ipse hic mons excelsum nimis esse perhibetur. Sequitur: [*Super quem erat quasi ædificium civitatis vergentis ad Austrum.*] Notandum est quòd non dicitur, Super quem erat ædificium, sed quasi ædificium: ut videlicet ostenderetur, quòd non de corporalis, sed de spiritalis civitatis ædificio cuncta dicerentur. Qui enim non se ædificium, sed quasi ædificium vidisse perhibet, eor audientium ad spiritalem fabricam mittit, sicut per Psalmistam dicitur: *Hierusalem, que ædificatur ut civitas.* Quia etenim illa interne pacis visio ex sanctorum civium congregatione constituitur, Hierusalem cælestis ut civitas ædificatur. Quæ tamen in hac peregrinationis terra dum flagellis percutitur, tribulationibus tunditur, ejus lapides quotidie

* al. propherate acceperat

psal. 8. a

Gen. 1. b

* al. omnes

Malac. 4. Sap 5. a

* al. omnes

Creai. 4. a

psal. 8. b Heb. 2. b

Isai. 2. b L. 33. Mor. 1. 11

psal. 121. a

S. GREGORII TOM. I.

quotidie quadrantur. Et ipsa est civitas, scilicet sancta Ecclesia, quae regnatur in caelo adhuc laborat in terra. Cujus civibus Petrus dicit: *Et vos tanquam lapides vivi superaedificamini. Et Paulus ait: Dei agricultura, Dei aedificatio estis.* Quae videlicet civitas habet hic in sanctorum moribus magnum jam aedificium suum. In aedificio quippe lapis lapidem portat, quia lapis super lapidem ponitur: & qui portat alterum, portatur ab altero. Sic itaque, sic in sancta Ecclesia unusquisque & portat alterum, & portatur ab altero. Nam vicissim se proximi tolerant, ut per eos aedificium charitatis surgat. Hinc enim Paulus admonet, dicens: *Invicem onera vestra portate, & sic adimplebitis legem Christi.* Cujus legis virtutem denuncians, ait: *Pleniudo legis charitas.* Si enim ego vos portare negligo in moribus vestris, & vos me tolerare contemnitis in moribus meis, charitatis aedificium inter nos unde surgit, quos vicaria dilectio per patientiam non conjugit? In aedificio autem, ut praediximus, lapis qui portat, portatur: quia sicut ego jam mores eorum tolero qui adhuc in conversatione boni operis rudes sunt, ita ego quoque ab illis toleratus sum, qui me in timore Domini praecesserunt & portaverunt, ut portatus portare discerem. Sed & ipsi quoque a majoribus suis portati sunt. Lapides vero qui in summitate atque extremitate fabricae ponuntur, ipsi quidem portantur ab aliis, sed alios nequaquam portant: quia & hi qui in fine Ecclesiae, id est, in extremitate mundi nascituri sunt, tolerantur quidem a majoribus, ut eorum mores ad bona opera componantur: sed cum non eos sequuntur qui per illos proficiant, nullos super se fidelis fabricae jam lapides portant. Nunc itaque alij portantur a nobis, nos vero portati sumus ab aliis. Omne autem pondus fabricae fundamentum portat, quia mores simul omnium solus Redemptor noster tolerat. De quo Paulus ait: *Fundamentum enim aliud non potest ponere praeter id quod positum est, quod est Christus Iesus.* Portat fundamentum lapides, & a lapidibus non portatur; quia Redemptor noster omnia nostra tolerat, sed in ipso malum non fuit quod tolerari debuisset. Unde bene nunc dicitur: *[Dimisit me super montem excelsum nimis, super quem erat quasi aedificium civitatis;]* quia mores & culpas nostras solus ille sustinet, qui totam sanctae Ecclesiae fabricam portat. Qui per Prophetam vocem de per-versa adhuc viventibus dicit: *Laboravi sustinens.* Non autem sustinendo Dominus laborat, cujus divinitatis potentiam nulla fatigatio contingit: sed verbis humanis loquens, ipsam suam circa nos patientiam, laborem vocat. Et notandum, quod eandem civitatem quam Propheta conspexerat, ad Austrum vergentem vidit. Ausus enim ventus quia in sancti Spiritus typo poni solet, hi qui in sacro eloquio studiosi sunt, recognoscunt: sicut e contrario per Aquilonem saepe diabolus designatur; quia & ille relaxat in calore, & iste constringit in frigore. Et Veritas dicit: *Abundabit iniquitas, & refrigescat charitas multorum.* Propheta quoque de Judaea asserit, dicens: *Sicut frigidam facit cisterna aquam, sic frigidam fecit malitiam suam.* Hinc enim diabolus, Propheta eodem attestante, dixisse perhibetur: *Sedebo, inquit, in monte Testamenti, in lateribus Aquilonis.* At contra haec civitas ad Australem partem vergit, quia torporem mentis sancti Spiritus gratia relaxat. Hinc Psalmista ait: *Converte Domine captivitatem nostram, sicut torrens in Austro.* Captivitas enim nostra, quae torporis frigore ad sequendum Deum pigra remanserat, per calorem sancti Spiritus relaxatur, ut currat in amorem Dei. Unde & nunc dicitur, quod civitas quae in monte constituta est, ad Austrum vergit: quia electorum Ecclesia cogitationes suas in afflatu sancti Spiritus aperit, atque ab omni superbiae suae vertice descendit. S. Greg. Tom. I.

dens, in Deo, cui credit, amoris calorem concipit: ut nihil ei libeat, nisi ejus gratiae submitti, ad bona opera elevari, ejus dilectione calefieri, ejus afflatus semper munere repleri. Unde & valido amore successus contemplator dicebat: *Anima mea exultabit in Domino, & delectabitur super salutari ejus.* Qui enim Latine salutaris, ipse Hebraice Jesus dicitur. Propheta igitur quia vias ejus atque miracula, redemptionis quoque nostrae mysterium per prophetiae spiritum contemplantur, exultare se in Domino, & delectari super Jesu perhibet: quia inde gaudium in mente conceperat, unde per amorem fortiter ardebat. Pensemus itaque si mentes spiritalium patrum in illo delectatae sunt qui necdum venerat, sed praevidebatur; cujus reatus sit ejus vias, ejus exempla, ejus monita postquam venit, & redemptionem exhibuit, non amare. Haec ergo civitas ad Austrum vergere dicitur, ac si aperte diceretur, quod prior illa civitas, scilicet synagoga, in infidelibus suis ad Aquilonem stetit, quae in frigore perfidiae duravit. Sancta vero Ecclesia, quia charitatem fidei concepit, per calorem ad Austrum vergit, & quasi calido vento innititur: quia non in sui fiducia, sed in dono spiritalis gratiae laetatur. Sequitur: *[Et intraduxit me illuc.]* Caestis civitatis aedificium ille intrat, qui in sancta Ecclesia bonorum vias imitando considerat. Intrare quippe aedificium super montem, est electos sanctae Ecclesiae in virtutum culmine constitutos, qualiter in Domino proficiant, amando considerare. Ille enim vitam conjugio ligatam ducit, propriis rebus contentus est, aliena non diripit, de suo quidquid praevalet indigentibus largitur, peccata sine quibus quotidiana vita a conjugatis duci non potest, flere non negligit. Pro eo enim quod ipsa familiaris cura animum conturbat, sese ad lacrymas excitat. Ille vero jam cuncta quae sunt mundi, deseruit, nil ejus habere appetit, solius contemplationis exercitatione pascitur, spe praemiorum caelestium cum fletibus laetatur, transcendit ipsa etiam, quae haberi concessa sunt, quotidianum cum Domino habere secretum quaerit, nulla ejus animum praetereuntis mundi cura perturbat, mentem semper in expectatione caelestium gaudiorum dilatat. Alius vero jam hujus mundi cuncta deseruit, ejusque mens in contemplatione caelestium sublevar: sed tamen pro aedificatione multorum, locum regiminis tenens, qui rebus praetereuntibus ex desiderio non succumbit, ad eas aliquando propter proximorum compassionem reflectitur, ut ex earum cura indigentibus miseretur: verbum vitae auditoribus praedicat, animabus simul & corporibus necessaria ministrat. Et qui propter se ad caeleste desiderium jam per contemplationem evolat, adhuc tamen profectu & utilitate proximorum in rebus temporalibus laborat. Quisquis ergo in sancta Ecclesia considerare sollicitudine studet, ut aut in bonorum conjugatorum vita, aut in arce continentium, & omnia quae sunt hujus mundi derelinquentium, aut etiam in praedicatorum summitate proficiat, jam civitatis in monte posita aedificium intravit. Nam qui considerare meliorum vitam ut proficiat negligit, adhuc extra fabricam stat. Et si honorem quem jam sancta Ecclesia in mundo habet, admiratur, quasi aedificium foris conspicit, & obstupescit. Et quia exterioribus solis intectus est, intus ingressus non est. Sequitur: *[Et ecce vis, cujus erat species quasi species avis.]* Ipse signatur in vitro, qui figuratur in monte. Vir autem iste metiri aedificium dicitur. Et recte Dominus per virum signatur, & montem: quia & ipse omnia intra sanctam Ecclesiam judicando disponit, & ipse eandem sanctam Ecclesiam portat, & portando ad caelestia sublevar. Sic in sancto quoque Evangelio idem Redemptor noster loquitur, dicens: *Qui intrat per ostium, pastor est ovium.* Et paulo post: *lib.*

Ego sum ostium. Atque iterum post pauca subjungit: *Ego sum pastor bonus.* Si igitur ipse pastor, & ipse ostium, & intrat pastor per ostium; cur non hoc loco & ipse mons, & ipse vir intelligitur, qui ædificium meretur in monte? Sed querendum nobis est cur de hoc viro dicitur, [*Cujus species erat quasi species aris?*] Cuncti autem novimus, fratres, metallum aris valde esse durabile, atque omnimodo sonorum. Quid est ergo quoddam aspectus mediatoris Dei & hominum, speciei comparatur aris, nisi hoc quod aperte novimus, quia unigenitus Filius formam servi accipiens, fragilitatem carnis humanæ per resurrectionis suæ gloriam vertit in æternitatem, quia in eo caro facta est jam sine fine durabilis? Nam *surgens à mortuis jam non moritur, mors ei ultra non dominabitur.* Quid est autem, B quoddam ipsa ejus incarnatio sonoro metallo comparatur, nisi quod per eandem assumptionem humanitatis nostræ, insonuit omnibus gloria majestatis suæ: Et quasi aspectum aris habet ex corpore, quia Deus mundo innotuit ex carne. Unde & per Joannem dicitur: *Habebat in vestimento & in femore suo scriptum: Rex regum, & Dominus dominantium.* Quid enim vestimentum ejus est, nisi corpus quod assumpsit ex Virgine? Nec tamen aliud ejus vestimentum est, atque aliud ipse. Nam nostrum quoque vestimentum caro dicitur, sed tamen ipsi nos sumus caro, qua vestimur. Hoc autem vestimentum illius longè antè Isaias aspiciens per crucem passionis, sanguine cruentatum, dixit: *Quare rubrum est indumentum tuum, & vestimenta tua quasi calcantium in torculari?* Cui ipse respondit: *Torcular calcavi solus, & de gentibus non est vir mecum.* Solus enim torcular in quo calcatus est, calcavit, qui suâ potentiâ eam quam pertulit, passionem vicit. Nam qui usque ad mortem crucis passus est, de morte cum gloria surrexit. Bene autem dicitur: *Et de gentibus non est vir mecum;* quia hi pro quibus pati venerat, passionis ejus esse participes debebant, qui pro eo quod illo tempore necdum crediderant, de ipsis in passione queritur, quorum vita in illa passione quærebatur. Per femur verò propagatio carnis est. Quia ergo per propagationem generis humani, sicut generationum ordines Matthæo vel Luca narrantibus describuntur, in hunc mundum venit ex virgine, & per incarnationis suæ mysterium quia Rex esset & Dominus, cunctis gentibus indicavit, in vestimento & femore scriptum habuit: *Rex regum, & Dominus dominantium.* Unde enim in mundo innotuit, ibi de se lectionis scientiam infixit. Prædicatio ergo ejus ex carne, quasi quidam sonitus ex ære est. Dicatur igitur rectè: [*Cujus species quasi species aris.*] Sequitur: [*Et funiculus lineus in manu ejus.*] In Septuaginta interpretibus funiculus lineus non habetur, sed *funiculus cæmentariorum.* Quorum si in hoc versu translationem ad exponendum teneamus, quid aliud cæmentarios, quàm sanctos doctores accipimus, qui loquendo spiritalia, ad cælestem ædificium vivos lapides, id est, electorum animas componunt? Quidquid enim antiqui patres, quidquid Prophetæ, quidquid Apostoli, quidquid Apostolorum successores locuti sunt, quid aliud fuit quàm compositio lapidum in hac quæ quotidie construitur fabrica sanctorum? In funiculo autem cæmentariorum hoc agi solet, ut cognosci æqualitas vel rectitudo surgentis parietis valeat: & si lapis intus est, foras ejiciatur; si exterius prominet, interiorius revocetur. Et certè quotidie hoc agit prædicatio doctorum, ut unaqueque anima, cui regiminis onera suscipere fortasse non expedit, etiam si foris apparere appetat, interiorius revocetur. Et rursum, quæ latere vult, & sui tantummodo curam gerere, si sibi ac multis esse utilis potest, etiam cum latere desiderat, exterius producat, ut appareat.

Sicque fit, ut sanctorum lapidum ordo teneatur, dum sæpe & volens ad honorem venire, repellitur; & honorem fugiens, in sacri ordinis arce sublevatur. Sed quia, ut per interpretem nostrum didicimus, Hebræorum historia non habet *cæmentariorum*, sed [*funiculus lineus in manu ejus:*] hoc quod apud nos certius habetur, exponere debemus. Scimus autem quoddam funiculus lineus subtilior est quàm funiculus qui fiunt aliunde. Et quid in funiculo lineo, nisi subtiliorem prædicationem, id est, spiritalem debemus accipere? Censura etenim legis, funiculus fuit, sed lineus non fuit: quia rudem populum non subtili prædicatione coarctavit, in quo per pœnæ sententiam non peccata cogitationis, sed operis reseccavit. At postquam per semetipsum Dominus etiam cogitationes hominum prædicando religavit, & perfectum esse peccatum etiam in corde innotuit, funiculus lineum in manu tenuit. Ait enim: *Audistis, quia dictum est antiquis: Non machaberis: ego autem dico vobis, quia qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mechatus est eam in corde suo.* Funiculus ergo lineus prædicatio est subtilis, quæ mentem audientis ligat, ne se vel in misera cogitatione dissolvat. Et notandum, quoddam dicitur, quia ei funiculus in manu est, id est, prædicatio in operatione. Ipse enim ostendit omne quod docuit, sicut scriptum est: *Qua cepit Iesus facere & docere.* Et quia ipsa quæ dixit, etiam scripturæ tradidit, ut ad posteros mandarentur, rectè subjungitur: [*Et calamus mensura in manu ejus.*] De sancta Ecclesia per Prophetam alium Dominus pollicetur, dicens: *Orietur in ea viror calami & juncei.* Quod in loco alio exposuisse me memini, ut per calamum scriptores, per junceum verò debeant auditores intelligi. Sed quia ad humorem aquæ & junceus & calamus nasci solet, & ex una eademque aqua utraque proficiunt, & calamus quidem ad scribendum assumitur, cum junco verò scribi non potest: quid in junco & calamo accipere debemus, nisi quod una est doctrina veritatis, quæ multos auditores irrigat? Sed irrigati alij ad hoc usque proficiunt in verbo Dei, ut etiam scriptores fiant, videlicet tanquam calami: alij verò verbum vitæ audiunt, bonæ spei & rectorum operum vitiditatem tenent, sed tamen ad scribendum proficere nullatenus possunt. Hi quid in aqua Dei, nisi quidam, ut ita dicam, juncei sunt? Qui quidem viridescendo proficiunt, sed litteras exprimere nequaquam possunt. Redemptor igitur noster, quia verba quæ dixit, etiam per doctorem studium scribi largitus est, in manu calamum tenuit. Qui calamus mensuræ dicitur: quia in ipsa doctorum studia sub quadam occulti judicij dispensatione detinentur, ut & aliis legentibus profint, & aliis legentibus prodesse non possint. Unde sancti Apostoli cum magistrum veritatis sibi apertius loquentem requirerent, cur turbis in parabolis loqueretur, audierunt: *Quia vobis datum est nosse mysterium regni cælorum, illis autem non.* Vel certè calamus mensuræ est, quia in ipso sacro ejus eloquio, quod nobis conscriptum est, occultas esse dispensationes ejus agnoscimus. Nam per incomprehensibile ejus judicium & alter intra mensuram electorum mittitur, & alter foras relinquitur, ut nullo modo ad electorum numerum pertinere mereatur. Habet ergo funiculum, habet in manu calamum mensuræ. Qui enim funiculo locum meretur, alibi funiculum trahit, aliunde retrahit: & huc ducit, quem aliunde subducit. Sic nimirum, sic Redemptor noster in collectione hominum facit, dum alios à suis iniquitatibus educit, alios in sua iniquitate derelinquit. In his enim quos colligere dignatus est, occultæ mensuræ funiculum traxit: & ab his quos derelinquendos esse judicavit, quid aliud nisi funiculum retraxit? ut & boni intra mensuram cælestis fabricæ teneantur, & mali extra

Rom. 6. b

Apo. 19. e
Pat. in Ap.
56.

Isa. 63. a

Ibid.

Mat. 1. a
Luc. 3. a. b

Apo. 19. c

Hier. in
Ezech. 14. oMat. 5. d
Exod. 20. e

Mat. 1. a

Isa. 35. c
L. 29. Mor.
c. 14. & in
fra hom. 15.
in Ezech.

Mat. 13. b

fabricam. In quibus bona quæ æstimantur, non sunt, quasi sine mensura remaneant. Hunc funiculum & mensuram calamus in manu sua Redemptor noster tenuit, cum Paulum Apostolum per apparentem virum Macedonem admonere dignatus est, ita ut idem Macedo vir diceret: *Transiens ad uera nos.* Et tamen volentes Apostolos ad prædicandum ire in Asiam, non permisit Spiritus Jesu. Quid est quod sancti Apostoli & ibi vocantur ire, ubi fortasse pergere non cogitabant, & illuc ubi desiderabant pergere, ire prohibentur: nisi quia occulti iudicii funiculum & mensuram calamus tenetur in manu, ut & alij verba vite audiant, & alij audire nullatenus mereantur? Funiculus ergo mensura est, qui aliud tractus est, aliunde retractus. Sancto quoque Evangelio testante didicimus, quod venit qui diceret: *Magister, sequar te quocumque ieris.* Cui responsum est: *Vulpes foveas habent, & volucres caelididos, filius autem hominis non habet ubi caput suum reclinet.* Venit alter, qui diceret: *Magister, sine me primum ire, & sepelire patrem meum.* Cui dicitur: *Sine mortuos sepelire mortuos suos, tu autem me sequere, & annuncia regnum Dei.* Quid est quod ille promittit se ire, & deseritur: iste domum vult redire, & tamen ut sequi debeat jubetur? Ille non suscipitur, iste nec ad horæ momentum ab obsequio relaxatur. Interna ergo occulti iudicii dispensatione funiculum & mensuram calamus ducitur, in quo & iste trahitur, & ille relinquitur, ut celestis fabrica non sine pio & iusto examine construat. Potest etiam calamus mensura scriptura sacra pro eo intelligi, quod quisquis hanc legit, in ea femetipsum meretur vel quantum in spiritali virtute proficit, vel quantum à bonis quæ præcepta sunt, longè disjunctus remansit; quantum jam affurgat ad bona faciendam, quantum adhuc in pravis actibus prostratus jaceat. Sequitur: *[Stabat autem in porta.]* Quisquis in porta stat, ex quadam parte intus est, ex quadam verò foris: quia aliud ejus foris aspiciunt, aliud intus absconditur. Redemptor itaque noster pro nobis misericorditer incarnatus, ante humanos oculos quasi in porta stetit: quia & per humanitatem visibilis apparuit, & sese invisibilem in divinitate servavit. Hinc enim Judæi qui hunc ex Prophetarum promissione sustinuerant, perfidia suæ confusione turbati sunt: quia eum quem ad ereptionem suam venire crederant, mortalem videbant. Qui igitur in porta stat, sicut superius dictum est, ex quadam parte foris, ex quadam verò parte intus videtur. Unde nec ipsa Judæorum perfidia sine divinæ virtutis ostensione est derelicta. Nam miracula ejus videntes traherantur ut crederent, sed rursus passionibus illius perpendentes dedignabantur Deum credere, quem carne mortalem videbant; unde factum est ut de ejus cognitione dubitarent. Videbant enim esurientem, sitientem, comedentem, bibentem, lassescentem, dormientem, & purum hunc hominem esse æstimabant. Videbant mortuos suscitantem, leprosos mundantem, cæcos illuminantem, dæmonia ejicientem, & esse hunc ultra homines sentiebant. Sed ipsa ejus miracula in eorum corde cogitata, humanitas perturbabat. Unde sancta Ecclesia sub sponsæ voce hunc aperte jam videre desiderans, ait: *En ipse stat post parietem nostrum.* Qui enim humanis oculis hoc quod de mortali natura assumpsit, ostendit, & in seipso invisibilis permansit; in aperto se videre quærentibus, quasi post parietem stetit, quia videndum se manifesta majestate non præbuit. Quasi enim post parietem stetit, qui humanitatis naturam quam assumpsit, ostendit; & divinitatis naturam humanis oculis occultavit. Unde & illic subditur: *Respicens per fenestram, prospiciens per cancellos.* Quisquis enim per fenestras, vel per cancellos respicit, nec totus latet, nec totus videtur. Sic nimirum Redem-

ptor noster ante dubitantium oculos factus est: quia si miracula faciens nil pertulisset ut homo, plene eis apparuisset Deus: & rursus humana patiens, si nulla fecisset ut Deus, purus putaretur homo. Sed quia & divina fecit, & humana pertulit, quasi per fenestras vel per cancellos ad homines prospexit, ut Deus & appareret ex miraculis, & lateret ex passionibus: & homo cerneretur ex passionibus, sed tamen esse ultra hominem ex miraculis agnosceretur. Sed quia vir iste stare in porta dicitur, quærendum nobis est utrum facie interiùs, & tergo exteriùs, an tergo interiùs, & facie exteriùs stetit? Quia in re si ea quæ sunt præmissa & subjuncta conspiciamus, citius qualiter steterit invenimus. Priùs enim dicitur: *[Erat quasi ædificium civitatis vergentis ad Austrum, & introduxit me illuc.]* Et paulò post de eodem viro subditur: *[Stabat autem in porta.]* Statimque subjungitur: *[Et locutus est ad me idem vir.]* Qui enim introducto Propheta in ædificium, itans in portam locutus est, profecto constat, quia facie interiùs, & tergo exteriùs stetit. Sed introductus Propheta, cui vir stans in porta locutus est, proculdubio faciem ad portam tenebat, unde verba loquentis audiebat. Quid est ergo, quod vir interiùs aspicit, Propheta foris? Quid est quod ejusdem viri facies ad ædificium, Propheta verò oculi ad portam sunt: nisi quod Unigenitus Patris idcirco incarnatus est, ut nos ad spirituale ædificium, id est, ad sanctæ Ecclesiæ fidem introduceret? Cujus oculi ædificium suum semper aspiciunt: quia quantum quisque in virtutibus proficiat, indefinenter attendunt. Propheta verò ad portam respicit, quia qui verba Dei audit, semper oculos cordis ponere ad exitum debet, & sine cessatione meditari quando à præsentia vita exeat, atque ad æterna gaudia pertingat. Propter hoc quippe incarnatus est Deus, ut nos introduceret ad fidem, & educat ad speciem visionis suæ. Unde quoque in sancto Evangelio loquitur, dicens: *Per me si quis introierit, salvabitur, & ingredietur, & egredietur, & pascua inveniet.* Ingridietur videlicet ad fidem, egredietur autem ad speciem: pascua verò inveniet in æterna satietate. Hinc etiam Psalmista ait: *Dominus custodiat introitum tuum, & exitum tuum.* Custodit enim Dominus uniuscujusque animæ introitum, quo intrat ad fidem, & exitum quoque quo exit ad speciem: ut neque intrans Ecclesiam erroribus supplantetur, neque ab hac temporali ad æternam exiens, ab antiquo hoste rapiatur. Propter hunc verò egressum nostrum quem quotidie debemus mente meditari, Apostolus de Redemptore nostro loquitur, dicens: *Vi sancti- ficaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est. Exeamus igitur ad eum extra castra, improprium ejus portantes. Non enim hic habemus manentem civitatem, sed futuram inquirimus.* Vir itaque qui apparuit, in porta stetit, atque ita locutus est: quia mediator Dei & hominum Christus Jesus in ipso quoque passionis suæ tempore, præcepta vitæ discipulis dedit: ut hi qui in eum credunt, ad portam semper respiciant, & passionem ejus sollicita consideratione pensantes, à suo quoque exitu, cordis oculos non avertant. Nos quoque cum jam claustra carnis despiciere, mortalitatis nostræ angustias per immortalitatis desiderium transire, ad supernæ lucis libertatem tendere, ad celestis patriæ gaudia anhelare cæperimus, ad portam oculos tenemus: quia dum à sacramentis temporalibus transire ad æterna cupimus, quasi jam præsentem vitæ terga dedimus, & cordis faciem in desiderio nostri exitus habemus. Scriptam quippe est: *Corpus quod corrumpitur, aggravat animam, & deprimit terrena habitatio sensum multa cogitantem.* Sic itaque per contemplationem jam mente extra carnis angustias tendimus; adhuc tamen in sacramentis quæ cognovimus, ipsa carnali angustia intra portam tenemur. Sepe nam-

22. 16. b

Mat. 8. 0
Ibid.

Ibid.

Ioh. 10. b

Ps. 120. c
Ps. 121. c

Heb. 13. c

Cant. 2. b
Ps. 121. c
Cant. 2. 12.

Ibid. b

Sap. 9. d

que animus ita in divina contemplatione suspenditur, ut jam se percipere de æterna illa libertate, quam oculus non vidit, nec auris audivit, aliquid per quamdam imaginem lætetur: sed tamen mortalitatis suæ pondere reverberatus, ad ima relabatur, & quibusdam pœnæ suæ vinculis ligatus tenetur. Portæ igitur intendit, qui veræ libertatis suæ gaudia conspiciat, jamque exire concupiscit, sed adhuc non valet. Hinc est quod Hebræicus populus de Ægypti servitute liberatus, quum loquente Deo columnam nubis cerneret, unusquisque in tabernaculi sui foribus stabat, & adorabat. De quibus paulò superius dicitur: *Cum egrederetur Moyses ad tabernaculum, surgebat universa plebs, & stabat unusquisque in ostio papilionis sui*. Ibi etenim stamus, ubi mentis oculos figimus. Unde Elias ait: *Vrōit Dominus, in cuius conspectu sto*. Ibi utique stabat, ubi cor fixerat. Quid est autem populum columnam nubis aspicere, & in tabernaculi sui foribus stare atque adorare, nisi quod humana mens cum superiora illa atque cælestia intumque in ænigmate conspiciat, jam claustra habitationis corporeæ per sublevarat cogitationem exit, atque illum humiliter adorat, cuius est videre substantiam non valet, jam tamen ejus potentiam per illuminationem spiritus miratur? Et cum Moyses tabernaculum ingreditur, ejus terga populus aspiciat, & in papilionum suorum ostiis consistit: quia cum sanctus quisque prædicator alta de Deo loquitur, supernæ habitationis jam utcumque tabernaculum ingreditur. Cujus prædicationis infirmi quique est virtutem plenè pensare non possunt, tamen velut terga aspiciunt: quia postrema quæ prævalent, per intellectum sequuntur. Sed & in ipsis quoque quæ minùs capere sufficiunt, jam de suis papilionibus quasi exeunt, atque in ostiis stant: quia & habitacula carnis relinquere, & ad illa æternæ vitæ gaudia quæ audiunt, progredi conantur. Hinc est etiam quod Elias cum vocem Domini secum loquentis audiret, in speluncæ suæ ostio stetit describitur, & faciem velasse: quia cum per contemplationis gratiam vox supernæ intelligentiæ fit in mente, totus homo jam intra speluncam non est; quia animam carnis cura non possidet, sed stat in ostio; quia mortalitatis angustias exire meditatur. Sed jam qui in ostio speluncæ consistit, & verba Dei in aure cordis percipit, necesse est ut faciem velet: quia dum per supernam gratiam ad altiora intelligenda ducimur, quantum sublimius levamur, tantò semper per humilitatem nosmetipsos intellectu nostro premere debemus, ne conemur plus sapere, quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem: ne dum nimis invisibilia discutimus, aberremus; ne in illa natura incorporea corporei luminis aliquid queramus. Autem enim intendere & faciem operire, est vocem interioris substantiæ audire per mentem, & tamen ab omni specie corporea oculos cordis avertere: ne quid sibi in illa corporale animus fingat, quæ ubique tota & ubique in circumscripta est. Nos itaque, fratres charissimi, qui jam per Redemptoris nostri mortem ac resurrectionem, atque ad cælos ascensionem, gaudia æterna didicimus, qui in testimonium divinitatis ejus apparuisse exterius cives nostros Angelos illius scimus, concupiscamus Regem, desideremus cives quos cognovimus; atque in hoc sanctæ Ecclesiæ edificio stantes oculos in porta teneamus: demus terga mentis huic corruptioni vitæ temporalis, intendamus cordis faciem ad cælestis patriæ libertatem. Sed ecce adhuc multa sunt, quæ nos de cura vitæ corruptibilis premunt. Quia ergo perfectè exire non possumus, saltem in speluncæ nostræ ostio stemus, exituri quandoque prosperè per gratiam Redemptoris nostri: *Qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.*

HOMILIA XIV.

Fili hominis, vide oculos tuos, & auribus tuis audi, & pone cor tuum in omnia quæ ego ostendam tibi: quia ut ostendantur tibi, adductus es huc. Annuncia omnia quæ tu vides, domui Israel. Et ecce murus forinsecus in circuitu domus undique: & in manu viri calamus mensura sex cubitorum & palmo. Et mensus est latitudinem edificiij calamo uno, altitudinem quoque calamo uno.

NE quidam me fortasse tacita cogitatione reprehendant, * qui Ezechielis propheta tam profunda mysteria à magnis expositoribus intentata discutere præsumo; qua mente id faciam, agnoscant. Non enim hoc temeritate aggredior, sed humilitate. Scio enim, quia plerumque multa in sacro eloquio quæ solus intelligere non potui, coram fratribus meis postus intellexi. Ex quo intellectu & hoc quoque intelligere studui, ut scirem ex quorum mihi merito intellectus daretur. Patet enim quia hoc mihi pro illis datur, quibus mihi presentibus datur. Ex qua re, largiente Deo, agitur ut & sensus crescat, & elatio decreseat, dum propter vos disco, quod inter vos doceo: quia (verum fateor) plerumque vobiscum audio, quod dico. Quidquid ergo in hoc Propheta minùs intellexero, meæ cæcitatibus est: si quid verò intelligere apertè poterō, ex divino munere vestræ venerationis est. Sepe autem per omnipotentis Domini gratiam in ejus eloquio quædam intelliguntur melius, cum sermo Dei secretius legitur, atque animus culparum suarum conscius, dum recognoscit quod audierit, doloris se jaculo percudit, & compunctionis gladio transfigit, ut nihil ei nisi flere libeat, & fonte sletuum maculas lavare. Inter quæ etiam aliquando ad sublimiora contemplanda rapitur, & in eorum desiderio suavi sletu cruciatur. Dolet se hic esse anima, ubi adhuc prostrata per infirmitatem jacet; atque illic adhuc non esse, ubi illuminata fortiter vigeat, & jam mentis oculum ad mortalitatis tenebras non reducat. Hinc itaque, hinc ardor nascitur in mente, luctus oboritur ex ardore. Et quia inhærere cælestibus necdum valet, fervore suo in lacrymis fessa requiescit. Sed aliud est cum de unius profectu res agitur, aliud cum de ædificatione multorum. Ea itaque doctrinæ sermone, largiente Deo, proferenda sunt, quæ vitam audientium morsusque componant. Nunc ergo quidquid nos ad studium bonæ operationis ædificet, in Propheta verbis, sicut cœpimus, exequamur [*Fili hominis, vide oculos tuos, & auribus tuis audi.*] Ad testimonium spiritualium rerum deducto, quid est quod cum dicitur, [*vide oculos tuos,*] additur [*tuis,*] & cum subditur, [*audi auribus,*] adjungitur [*tuis?*] Sed sciendum quia oculi atque aures corporis adsunt etiam carnalibus, eisque sunt in usu rerum quæ corporaliter videntur. Oculi verò atque aures cordis solummodo spiritualium sunt, qui invisibilia per intellectum vident, & laudem Dei sine sono audiunt. Has omnipotens Dominus aures quærebat, cum diceret: *Qui habet aures audiendi, audiat.* Quis namque in illo populo esse tunc poterat, qui aures corporis non haberet? Sed cum dicitur: *Qui habet aures audiendi, audiat;* apertè monstratur quod illas aures quæreret, quas omnes habere non poterant. Dicatur ergo: [*Fili hominis, vide oculos tuos, & auribus tuis audi.*] *Sup. hom. 12.* In priori autem locutionum nostrarum parte jam p. 168. diximus cur Propheta, quoties ad videnda spiritualia ducitur, filius hominis appellatur. Sed ne hoc mente

1. Sai. 6. 4. b

1. Cor. 2. c

Exo. 33. b

Ibid.

3. Reg. 17. b

* al. minis quæ capere

3. Reg. 19. a

Rom. 12. a

excesserit, breviter replicabo: quia hac appellatione A memoratur semper quid est ex infirmitate, ne extollatur de contemplationis magnitudine. Et notandum quia diversa sunt ut dicitur, [*Oculis tuis vide, auribus tuis audi.*] & tamen filius hominis vocetur. Sed per hæc verba quid ei aliud aperte dicitur, nisi spiritalia spiritaliter aspice, & tamen carnalis infirmitatis tuæ memorare? Hinc est etiam, quod plerumque qui plus in contemplationem rapitur, contingit ut amplius in tentatione fatigetur: sicut quibusdam sæpe contingere bene proficientibus solet, quorum mentem dum aut compunctio afficit, aut contemplatio super semetipsum rapit, statim etiam tentatio sequitur, ne de his ad quæ rapta est, extollatur. Nam compunctio vel contemplatione ad Deum erigitur, sed tentationis suæ pondere reverberatur ad semetipsum: quatenus tentatio B aggravet, ne contemplatio inflet; & item contemplatio elevet, ne tentatio demergat. Si enim sic contemplatio attolleret, ut tentatio funditus deesset, in superbiam animus caderet. Et si sic tentatio premeret, ut contemplatio non elevaret, * pane in culpam laberetur. Sed mira dispensatione, in quodam medio anima libratur, ut neque in bonis superbiat, neque in malis cadat. Unde & per beatum Job de Domino dicitur: *Et aquas appendit mensura.* Aquas quippe Deo mensurâ appendere, est inter prospera & adversa, inter dona & tentationes, inter summa & infima animarum sensum in humilitate custodire.

3. Reg. 18. b. Sic Elias ignem de cælo depofuerat, aquas cælo ligaverat, & tamen pavore unius mulieris territus, per desertam fugiebat. Apparet fugienti Angelus, cibum præbet, quia longum iter restat prædicat, & tamen timorem de corde non excutit: quia in propheta mente magna erat custodia fortitudinis, illa infirmitas timoris. Sequitur: [*Pone cor tuum in omnia quæ ego ostendam tibi: quia ut ostendantur tibi, adductus es huc. Annuncia omnia quæ tu vides, domui Israel.*] Pone cor tuum. Ac si dicitur: Considera, [*quia ut ostendantur tibi, adductus es huc: & annuncia omnia quæ vides.*] Id est, ideo adductus es, ut videas: & ideo vides, ut annuncies: quia quisquis spiritalia videndo proficit, oportet ut hæc loquendo etiam aliis propinet. Videt quippe ut annunciet, qui in eo quod in se proficit, etiam de profectu proximi prædicando curam gerit. Unde & alibi scriptum est: *Qui audit, dicat. Veni.* Cui enim jam vox vocantis Dei efficitur in corde, necesse est ut proximi per prædicationis officium erumpat in voce: & idcirco alium vocet, quia jam ipse vocatus est. Unde & sponsus quoque in Canticis canticorum loquitur, dicens: *Quæ habitas in hortis, * amica auscultat, fac me audire vocem tuam.* In hortis enim sancta Ecclesia, in hortis unaquæque anima habitat, quæ jam viriditate spei est & bonorum operum charitate repleta. Sicca quippe spes est hujus sæculi, quia omnia quæ hic amantur, cum festinatione marcescunt: & Petrus nos Apostolus festinare admonet, dicens: *In hereditatem incorruptibilem, incontaminatam, immarcescibilem.* Quæ ergo in hortis habitat, oportet ut sponsum suum vocem suam audire faciat, id est, canticum bonæ prædicationis emitat, in qua ille delectetur quem desiderat: quia amici auscultant, videlicet omnes electi, qui ut ad cælestem patriam reviviscant, verba vitæ audire desiderant. Sed jam Propheta ea nobis quæ videt, aperiat. Sequitur: [*Et ecce murus forinsecus in circuitu domus undique.*] Plerumque in sacro eloquio ex protectionis suæ munimine, murus dici ipse incarnatus Dominus solet, sicut de sancta Ecclesia per Prophetam dicitur: *Ponetur in ea murus, & antemurale.* Ipse enim nobis murus est, qui nos undique custodiendo circumdat. Antemurale autem muri nostri Prophetæ omnes fuerunt, qui prius quam Dominus appareret in carne, ad construendam fidem proph-

tando missi sunt. In sancta ergo Ecclesia Dominus Hier. in murus nobis, & Prophetæ ejus antemurale sunt positi: quia ad nos, quos ipse perfectè protegit, etiam Prophetarum verba in fidei constructionem venerunt. Unde & bene prius murus, & post antemurale ponitur: quia vocati ex Gentibus, nisi prius Dominum cognosceremus, Prophetarum illius dicta minimè suscepissemus. Et notandum quod iste murus spiritualis ædificij esse forinsecus dicitur. Murus quippe qui ad munitionem ædificij construitur, non interiùs, sed exterioriùs poni solet. Quid ergo necessarium fuit ut diceretur forinsecus, cum nunquam poni murus intrinsecus soleat? quia necesse est, ut exterioriùs positus, ea quæ intus sunt, defendat. Sed in hoc verbo quid aperte nisi ipsa Dominica incarnatio demonstretur? Murus enim nobis intus est Deus: murus verò foris est Deus homo. Unde ei per quemdam Prophetam dicitur: *Existi in salutem populi Habac. 3. * tui, ut salvos facias christos tuos.* Iste etenim murus, incarnatus videlicet Dominus murus nobis non esset, si forinsecus non fuisset: quia intus nos non proregeret, si exterioriùs non appareret. Sed neque hoc negligenter prætereundum est, quod idem murus positus dicitur in circuitu domus undique. Domus quippe Dei non solum Angeli sancti, de quibus Psalmista ait: *Domine dilexi decorem domus tuæ, & 1. p. 25. b locum tabernaculi gloria tuæ:* sed etiam nos sumus, quorum mentes inhabitare dignatur. Et murus iste undique in circuitu domus est; quia Unigenitus Patris, qui sursum est firmitas Angelorum, ipse deorsum factus est redemptio hominum. Illis fortitudo ne cadant, nobis adiutorium ut surgamus post casum. Si verò per domum Dei hoc loco sola redemptorum hominum multitudo signatur; undique nobis Dominus & per circuitum murus est; quia ut nos perfectè custodiret, omnia quæ docuit, ostendit, sicut scriptum est: *Quæ cepit Iesus facere & docere. Ab. 1. * Quia enim vocare nos ad cælestem patriam venit, nimirum despiciere nos bona transitoria docuit, & mala temporalia non timere. Unde & opprobria non despexit, injurias pertulit, mortem non timuit, crucis patibulum non refugit, & cum hunc voluissent rapere, & regem constituere, statim fugit: quid nobis aliud his exemplis innuens, nisi ut debeamus hujus mundi & adversa non metuere, & prospera vitare? quia plus plerumque ejus bona occupant animum, quam mala perturbant. Ante passionem verò suam contumelias audivit, nec tamen contumelias reddidit: traditorem suum diu tacitus pertulit, eique fidei salutanti dare osculum non recusavit: suscepit mortem, ne mori timeremus: ostendit resurrectionem, ut nos resurgere posse crederemus. Post passionem quoque suam de his qui se crucifixierant, ad fidei gratiam vocavit, donum pro iniquitate reddidit. Qui ergo nos exemplo suo de omnibus instruxit, murus nobis per circuitum & undique factus est. Sequitur: [*Et in manu viri calamus mensura sex cubitorum & palmo.*] Præterita lectione jam diximus, quia per calamum Scriptura sacra signatur. Qui calamus mensuræ esse dicitur: quia in ipsa omnem vitæ nostræ actionem metimur, ut scilicet videamus vel quantum proficimus, vel quantum longè à profectu distamus. Nam sæpe aliquid agentes, jam cuiusdam meriti esse nos credimus: sed cum ad verba Dei recurrimus, præcepta sublimia audimus, ibi cognoscimus quantum à perfectione minus habeamus. Calamus ergo mensuræ est; quia per manus scribentium vita mensuratur auditorum. Qui calamus in manu viri esse dicitur: sive quia sacrum eloquium in potestate est mediatoris Dei & hominum, hominis Christi Jesu: seu certè quia hoc quod scribi voluit, operando complevit. Idem verò calamus sex cubitorum & palmo esse describitur. Duæ etenim vitæ*

sunt, in quibus eos omnipotens Deus per sacrum eloquium erudit: activa videlicet, & contemplativa. Et per sex cubitos quid aliud quam activa vita exprimitur? quia sexto die perfecit Deus omnia opera sua. Palmus verò, qui super sex cubitos esse dicitur, jam de septimo est, sed tamen cubitus non est. Activa ergo vita signatur per sex cubitos, contemplativa per palmum: quia illam opere perficimus, de ista verò etiam cum * cor tendimus, vix parum aliquid attingere valemus. Activa enim vita est, panem esurienti tribuere, verbum sapientiae nescientem docere, errantem corrigere, ad humilitatis viam superbientem proximum revocare, infirmantis curam gerere, quae singulis quibusque expediant dispensare, & commissis nobis qualiter subsistere valeant providere. Contemplativa verò vita est, charitatem quidem Dei & proximi tota mente retinere, sed ab exteriori actione quiescere, soli desiderio conditoris inhærere, ut nil jam agere libeat, sed calcatis curis omnibus, ad videndam faciem sui creatoris animus inardescat: ita ut jam noverit carnis corruptibilis pondus cum mœre portare, totisque desiderijs appetere illis hymnidicis Angelorum choris interesse, admisceri caelestibus civibus, de aeterna in conspectu Dei incorruptione gaudere. In palmo itaque manus & digiti tenduntur. Sed parum quid de mensura cubiti per palmum contingitur, quia quantolibet amore animus ardeat, quantalibet virtute se in Deum cogitatione tendit, non jam quod amet perfectè videri, sed adhuc inchoat videre quod amat: quia sicut fortissimus prædicator dicit: *Videmus nunc per speculum in enigmate, tunc autem facie ad faciem. Et, Nunc cognosco ex parte, tunc autem cognoscam sicut & cognitus sum.* De septimo ergo cubito palmum tangimus, quia in hac vita positi, contemplationis intimæ sola initia degustamus. Activa enim vita quia perfectè teneri potest, & sexto die homo est conditus, qui bona debet operari, sex cubitos calamus habet. Bene has utraque vitas duæ illæ mulieres signaverunt, Martha videlicet & Maria: quarum una satagebat circa frequens ministrarium, alia verò sedebat ad pedes Domini, & audiebat verba de ore ejus. Cumque contra sororem Martha quereretur quòd se adjuvare negligeret, respondit Dominus, dicens: *Martha, occuparis & satagis circa multa; porro unum est necessarium. Maria autem optimam partem elegit, qua non auferetur ab ea.* Ecce, pars Martha non reprehenditur, sed Mariae laudatur. Neque enim bonam partem elegisse Mariam dicit, sed optimam, ut etiam pars Martha indicaretur bona. Quare partem pars Maria sit optima, subinfertur cum dicitur: *Qua non auferetur ab ea.* Activa etenim vita cum corpore deficit. Quis enim in aeterna patria panem esurienti porrigat, ubi nemo esurit? Quis potum tribuat sitienti, ubi nemo sitit? Quis mortuum sepeliat, ubi nemo moritur? Cum præfenti ergo sæculo vita auferetur activa: contemplativa autem hæc incipitur, ut in caelesti patria perficiatur: quia amoris ignis qui hæc ardere inchoat, cum ipsum quem amat, viderit, in amore ipsius amplius ignescit. Contemplativa ergo vita minimè auferetur: quia subtraccta præfentis sæculi luce perficitur. Has utraque vitas, sicut & ante nos dictum est, duæ beati Jacob mulieres signaverunt, Lia videlicet & Rachel. Lia quippe interpretatur laboriosa: Rachel verò ovis, vel visum principium. Activa autem vita laboriosa est; quia defudat in opere: contemplativa verò simplex ad solum videndum principium anhelat, videlicet ipsum qui ait: *Ego principium, propter quod & loquor vobis.* Beatus autem Jacob Rachel quidem concupierat, sed in nocte accepit Liam: quia videlicet omnis qui ad Dominum convertitur, contemplativam vitam desiderat, quietem aeternæ patriæ appetit: sed prius necesse est ut in nocte vitæ præfentis operetur bona

A qua potest, defudet in labore, id est, Liam accipiat, ut post ad videndum principium in Rachel amplexibus requiescat. Erat autem Rachel videns, sed sterilis: Lia verò lippa, sed fecunda: [quia nimirum mens, cum contemplando otio appetit, plus videt, sed minus filios Deo generat: cum verò ad laborē se prædicationis dirigit, minus videt, sed amplius parit.] Rachel pulchra & infecunda: quia contemplativa vita speciosa in animo est; sed dum quiescere in silentio appetit, filios non generat ex prædicatione. Videt & non parit: quia dum quietis suæ studium diligit, minus se in aliorum collectione succendit: & quantum introitus conspiciat, aperire aliis prædicando non sufficit. Lia verò lippa & fecunda est; quia activa vita dum occupatur in opere, minus videt: sed dum modò per verbum, modò per exemplum ad imitationem suam proximos accendit, multos in bono opere filios generat. Et si in contemplatione mentem tendere non valet, ex eo tamen quod agit exterius, gignere sequaces valet. [Post Lia ergo complexum ad Rachelem Jacob pervenit, quia perfectus quisque antè activæ vitæ ad fecunditatem jungitur, & post contemplativæ ad requiem copulatur.] Rectè ergo in mensura calami prius sex cubiti, & postmodum palmus dicitur: quia antè activa agitur, ut ad contemplativam postmodum veniatur. Sed sciendum est, quia sicut bonus ordo vivendi est, ut ab activa in contemplativam tendatur; ita plerumque utiliter à contemplativa animus ad activam reflectitur, ut per hoc quod contemplativa mentem accenderit, perfectiùs activa teneatur. Debet ergo nos activa ad contemplativam transmittere, & aliquando tamen ex eo quòd introitus mente conspeximus, contemplativa meliùs ad activam revocare. Unde & idem Jacob post Rachelis amplexum ad Lia rediit; quia & post visum principium, laboriosa vita boni operis non est funditus deserenda. Est autem in contemplativa vita magna mentis contentio, cum sese ad caelestia erigit, cum in rebus spiritualibus animus tendit, cum transgredi nititur omne quod corporaliter videtur, cum sese angustat, ut dilatetur. Et aliquando quidem vincit, & reluctantes tenebras suæ cæcitatatis exsuperat, ut de incircumscripso lumine quiddam furtim & tenuiter attingat: sed tamen ad semetipsam protinus revertera revertitur, atque ab ea luce, ad quam respirando transit, ad suæ cæcitatatis tenebras suspirando rediit. Quod bene sacra historia designat, quæ beatum Jacob cum Angelo luctatum narrat. Cum enim ad parentes proprios rediret, in via Angelum invenit, cum quo in luctamine magnum certamen habuit. Is enim qui certat in luctamine, aliquando superiorem se, aliquando verò eum cum quo contenderit, inferiorem invenit. Designat ergo Angelus Dominum, & Jacob qui cum Angelo contendit, uniuscujusque perfecti viri, & in contemplatione positi animam exprimit. Quæ videlicet anima cum contemplari Deum nititur, velut in quodam certamine posita, modò quasi exsuperat, quia intelligendo & sentiendo de incircumscripso lumine aliquid degustat: modò succumbit, quia & degustando iterum deficit. Quasi ergo vincitur Angelus, quando intellectu intimo apprehenditur Deus. Sed notandum, quòd idem victus Angelus nervum femoris Jacob tetigit, eumque marcescere statim fecit, atque ab eo tempore Jacob uno claudicavit pede: quia scilicet omnipotens Deus cum jam per desiderium & intellectum cognoscitur, omnem in nobis voluptatem carnis arefacit. Et qui prius quasi duobus pedibus innitentes, & Deum videbamus quaerere, & sæculum tenere, post agnitionem suavitatis Dei unus in nobis pes sanus remanet, atque alius claudicat; quia necesse est ut debilitato amore sæculi, solus convalescat in nobis amor Dei. Si ergo tenemus Angelum, uno claudi-

Gen. 1. *

* al. contendimus.

1. Cor. 13. d

Ibid.

Gen. 1. c

Luc. 10. d

Pat. in Gen. c. 63.

Gen. 29. c

Ioan. 8. d

Semicirculis inclusis non repetuntur in pluribus lib. MS.

Hæc etiam non sunt in codicibus scriptis.

Pat. in Gen. c. 66.

Gen. 31. a

camus pede: quia dum crescit in nobis fortitudo amoris intimi, infirmatur proculdubio fortitudo carnis. Omnis quippe qui uno pede claudicat, soli illi pedi innititur, quem sanum habet: quia & si cui desiderium terrenum jam arefactum fuerit, in solo pede amoris Dei tota virtute se sustinet. Et in ipso pede amoris Dei tota virtute se sustinet. Et in ipso pede amoris Dei tota virtute se sustinet.

Cant. 5. a
Lib. 23. 20.
ral. c. 21.
* al. ab in-
quiere

Isai. 6. a

eternim corde dormit, quia per hoc quod interiùs contemplando proficit, * à pravo foris opere quiescit. Sed inter hæc sciendum est, quia quamdiu in hac mortali carne vivitur, nullus ita in contemplationis virtute proficit, ut in ipso incircumscripto luminis radio mentis oculos infigat. Neque enim omnipotens Deus jam in sua claritate conspicitur, sed quiddam sub illa speculatur anima, unde refota proficiat, & pòst ad visionis ejus gloriam pertingat. Sic namque Isaias cum se Dominum vidisse fatetur, dicens: Anno quo mortuus est rex Ozias, vidi Dominum sedentem super solium excelsum & elevatum: protinus adjunxit: Et ea que sub eo erant, implebant templum. Quando Ozias rex superbus ac præsumptor moritur, Dominus videtur: quia cum mundi hujus elatio à desiderio mentis occiditur, tunc ipsa mens Dei gloriam contemplatur. Et notandum, quod Dominus super solium excelsum & elevatum sedet. Quid namque est ejus solium, nisi creatura angelica vel humana, cui per intellectum quem dedit, præsidet? Quod videlicet solium excelsum & elevatum dicitur; quia & natura humana ad cælestem gloriam elevata proficit, & creatura angelica dum multis spiritibus cadentibus jam solidata est in celo ne cadat, inde elevata est, unde & confirmata. Templum verò ejus, hoc est quod solium; quia æternus Rex ibi habitat, ubi sedet. Nos ergo templum illius sumus, in quorum mentibus habitare dignatur. Sed ea que sub eo erant, implebant templum: quia quiddam de illo modo conspicitur, adhuc non est ipse, sed sub ipso est. Sic Jacob Angelum vidit, & vidisse Deum fatetur: quia cum ministeria ejus conspiciamus, jam multum est quod super nosmetipsos levamur. Notandum verò quod dicitur: Implebant templum, quoniam etsi Angelus apparet, infirmæ tamen mentis desiderio satisfacit; ut si adhuc majus non potest, jam tamen minus quod videri admiretur. Ea ergo que sub eo sunt, implebant templum; quia sicut dictum est, & cum mens in contemplatione profecerit, non jam quod ipse est, sed id quod sub ipso est, contemplatur. In qua videlicet contemplatione jam quietis internæ gustus contingitur. Cujus quia quedam quasi pars est, & perfecta nunc esse non potest, redè in Apocalypsi scriptum est: Factum est silentium in celo, quasi media hora. Calum quippe est anima justi, sicut per Prophetam Dominus dicit: Calum mihi sedes est. Et, Cali enarrant gloriam Dei. Cum ergo quies contemplativæ vitæ agitur in mente, silentium fit in celo: quia cum terrenorum actuum strepitus quiescit à cogitatione, ad secretum intimum * auris animum apponit. Sed quia hæc quies mentis esse in hac vita perfecta non potest, nequaquam horâ integrâ factum in celo silentium dicitur, sed quasi mediâ horâ; ut neque ipsa media hora plenè sentiat, cum præmittitur, quasi: quia mox ut se animus sublevare cœperit, & quietis intimæ lumine perfundi,

Gen. 32. d

Apoc. 8. a

Isai. 66.

Psal. 18.

* al. autem
animus

A redeunte citius cogitationum strepitu, de semetipso confunditur, & confusus caratur. Vita igitur contemplativa quæ illic hora quasi media dicitur, apud Ezechielem prophetam non cubitus, sed palmus appellatur. Ecce fratres charissimi, dum uniuersulque vitæ causas exprimere cupimus, paulò latius per excessum locuti sumus. Sed bonis mentibus, quibus utraque eadem vita est ad agendum amabilis, esse non debet ad audiendum gravis. Sequitur: [Et mensus est latitudinem ædificij calamo uno, altitudinem quoque calamo uno.] Omnipotens Deus qui nec in magnis tenditur, nec in minimis angustatur, sic de tota simul Ecclesia loquitur, ac si de una anima loquatur. Et sæpe quod ab eo de una anima dicitur, nil obstat si de tota simul Ecclesia intelligatur. Latitudo itaque ædificij ad charitatem pertinet, de qua Psalmista dicit: Latum mandatum r sal. 118. ruum nimis. Nil enim latius, quam omnes in sinu amoris recipere, & nullas odij angustias sustinere. Sic quippe lata est charitas, ut in amplitudine dilectionis sue capere etiam inimicos possit. Unde & præcipitur: Diligite inimicos vestros, benefacite eis Luc. 6. d qui oderunt vos. Considerandum quoque nobis est, quia latitudo in æqualitate, altitudo verò in sublimitate tenditur. Latitudo ergo pertinet ad charitatem proximi, altitudo ad intelligentiam conditoris. Sed latitudo & altitudo ædificij uno calamo mensuratur; quia videlicet unaquæque anima quantum lata fuerit in amore proximi, tantum & alta erit in cognitione Dei. Dum enim se per amorem juxta dilatat, per cognitionem superius exaltat: & tantum super semetipsam excelsa fit, quantum se juxta se in proximi amorem tendit. Et quia ædificium quod inhabitat Deus, ex angelica simul & humana natura perficitur: per hoc quod angelica creatura sursum est, & humana adhuc deorsum, potest per latitudinem atque altitudinem ædificij, utraque hæc creatura significari: quia ista adhuc in imis degit, illa verò in sublimibus permanet. Sed uno calamo mensuratur utraq; quia humilitas hominum quandoque ad æqualitatem perducitur Angelorum. Unde scriptum est: Neque nubent, neque nubentur, sed Mart. 22. c erunt sicut Angeli Dei in celo. Et unde per Joannem dicitur: Mensura hominis quæ est Angeli. Quia usque ad illam altitudinem gloriæ homo perducitur, in qua solidatos se Angeli lætantur. Latitudo ergo ædificij tanta est, quanta & altitudo; quia electi quique qui modò in imis laborant, quandoque illis beatissimis spiritibus non erunt inæquales. Sed nos inter hæc redeamus ad mentem, ac totis medullis cordis Deum diligamus & proximum. Dilatemur in affectu charitatis, ut exaltemur in gloria celsitudinis. Compatiamur per amorem proximo, ut jungamur per cognitionem Deo. Condescendamus fratribus minimis in terra, ut cœquemur Angelis in celo: quia vir qui sua imagine Redemptorem signat, mensus est latitudinem ædificij calamo uno, altitudinem quoque calamo uno. Nunc igitur metitur mores, pensat opera, cogitationes considerat: ut sine fine postmodum retributionem reddat Jesus Christus Unigenitus Patris: qui cum eo vivit & regnat in unitate Spiritus sancti, per omnia sæcula sæculorum, Amen.

B

C

D

E

HOMILIA XV.

Et venit ad portam que respiciebat viam Orientalem, & ascendit per gradus ejus. Et mensus est limen portæ calamo uno latitudinem, id est, limen unum calamo uno in latitudinem: & thalamum uno calamo in longum, & uno calamo in latum: & inter thalamos, quinque cubi-

tos: & limen porta juxta vestibulum porta intrinsecus, calamo uno.

VIt, cujus calamus mensura in manu ejus describitur, [venit ad portam qua respiciebat ad viam Orientalem.] Quis vero alius portae hujus appellatione signatur, nisi ipse Dominus ac redemptor noster, qui nobis janua factus est regni caelestis? Sicut ipse ait: *Nemo venit ad Patrem, nisi per me.* Sed cum eundem virum lineis induum figuram Domini tenere dixerimus, querendum nobis est quare ratione conveniat, ut idem Dominus & per virum designari valeat, & per portam, dum vir veniat ad portam? Nunquid nam ipse venit ad semetipsum? An ita est, quia & in Evangelio ipse testatur, dicens: *Qui non intrat per ostium in ovile ovium, sed ascendit aliunde, ille fur est & latro? Qui autem intrat per ostium, pastor est ovium.* Et paulo post dicit: *Ego sum ostium, pastor est ovium.* Et iterum subjungit: *Ego sum pastor bonus.* Si ergo pastor intrat per ostium, & ipse est ostium, ipse pastor; ipse proculdubio intrat per semetipsum. Ecce dum Ezechielis sensum enotare cupimus, de Evangelio etiam quaestionem ligamus. Querendum nobis itaque est qualiter & ipse intret, & per semetipsum intret. Dominus enim ac redemptor noster cum sancta Ecclesia, quam redemit, secundum carnem una substantia est, Paulo attestante qui ait: *Adimpleo ea qua desunt passionum Christi in carne mea pro corpore ejus, quod est Ecclesia.* Hujus capitis corpus Ecclesia est, & hujus corporis caput Christus. De quo suo capite exultat corpus, id est, sancta Ecclesia, cum per Psalmistam dicit: *Nunc autem exaltavit caput meum super inimicos meos.* Quia enim quandoque ipsa etiam exaltanda est, jam nunc caput suum super inimicos suos exaltatum gaudet in caelis. Cum ergo electi quique ad vitam perveniunt, quia membra ejus per eum intrant ad eum, ipse per se intrat ad se. Ipse enim in suis membris est qui intrat, ipse caput ad quod intrantia membra perveniunt. Quod Ezechiel propheta multipliciter insinuat, qui virum venisse dicit ad portam, & qua eadem porta sit, ostendit, dicens: [*Qua respiciebat ad viam Orientalem.*] Ipse enim nobis est via, qui dixit: *Ego sum via, veritas, & vita.* Ipse etiam Orientalis via, de quo scriptum est: *Ecce vir. Oriens nomen ejus.* Porta ergo viam Orientalem respicit, quia illum signat qui nobis iter ad ortum fecit luminis. Potest etiam portae nomine, unusquisque praedicator intelligi: quia quisquis nobis januam regni caelestis ore suo aperit, porta est. Unde & duodecim portae vel Joannis Apocalypsi, vel in extrema hujus prophetae visione describuntur. Potest etiam portae nomine, scripturae sacrae scientia non inconvenienter intelligi: quae dum nobis intellectum aperit, caelestis regni januam pandit. Possumus portae nomine & fidem accipere, quam primam contigimus, ut ad virtutum aedificia intremus. Unde hinc aperte subjungitur: [*Et ascendit per gradus ejus.*] Quid enim gradus sunt hujus portae, nisi merita virtutum? Sive enim in cognitione mediatoris Dei & hominum hominis Jesu Christi, seu in scientia divini eloquij, seu in ipsa fide quam de illo accepimus, quibusdam gradibus ad altiora incrementa pervenimus. Nemo enim repente fit summus, sed in bona conversatione a minimis quisque inchoat, ut ad magna perveniat. De his gradibus per Psalmistam dicitur: *Deus in gradibus ejus dignoscitur dum suscipit eam.* Dum enim sanctam Ecclesiam Dominus suscipit, in gradibus ejus dignoscitur, quia ejus gloria per illius incrementa declaratur. Quantum enim sancta Ecclesia ascendendo proficit, tantum Deus hominibus ex ejus virtutibus innotescit. De his quoque gradibus beatus Job loquitur, dicens: *Per singulos gradus meos pronuntiabo illum.* Omnipotentem quippe Dominum per singulos gradus

A suos pronunciat, qui per incrementa virtutum quae *cepit, ei semper laudem suae pietatis reddit. Si quidam gradus in cordis ascensione non essent, Psalmista non diceret: *Ambulabunt de virtute in virtutem.* Nec mirum si de virtute in virtutem gradus sunt, quando unaquaeque virtus quasi quibusdam gradibus augetur, & sic per incrementa meritorum ad summa perducitur. Aliud namque sunt virtutis exordia, aliud profectus, aliud perfectio, Si enim ipsa fides ad perfectionem suam non quibusdam gradibus duceretur, sancti Apostoli minimè dixissent: *Adauge nobis fidem.* Et quidam venit ad Jesum, qui curari voluit filium suum, sed requisitus an crederet, respondit: *Credo Domine, adjuva incredulitatem meam.* Penfatero, quod dicitur. Si credebat, cur incredulitatem dicebat? Si vero incredulitatem habere se noverat, quomodo credebat? Sed quia per occultam inspirationem gratiae, meritorum suorum gradibus fides crevit, uno eodemque tempore is qui necdum perfectè crediderat, simul & credebat, & incredulus erat. Hos nimirum gradus Dominus sub messis nomine describit, dicens: *Sic est regnum Dei quemadmodum si jaciatur homo semen in terram, & dormiat, & exurgat nocte ac die, & semen germinet & crescat, dum nescit ille. Puro enim terra fructificat primum herbam, deinde plenum frumentum in spica. Et cum ex se produxerit fructus, statim mittit falcem, quoniam adest tempus messis.* Semen homo jactat in terram, cum cordi suo bonam intentionem inserit. Et postquam semen jactaverit, dormit; quia in spe boni operis quiescit. Nocte vero exurgit ac die; quia inter adversa & prospera proficit. Et semen germinat & crescit, dum nescit ille: quia dum adhuc metiri incrementa sua non valet, semel concepta virtus ad profectum ducitur. Et ultro terra fructificat: quia praeviente se gratia, mens hominis spontaneè ad profectum boni operis affurgit. Sed haec eadem terra primum herbam, deinde plenum frumentum producit in spica. Herbam quippe producere, est inchoationis bonae adhuc teneritudinem habere. Ad spicam vero herba pervenit, cum se virtus animo concepta, ad profectum boni operis protrahit. Plenum autem frumentum in spica fructificat, quando jam intantum virtus proficit, ut esse robusti & perfecti operis possit. At cum ex se produxerit fructus, statim mittit falcem; quoniam adest tempus messis. Omnipotens enim Deus producto fructu falcem mittit, & messem suam defecat; quia cum unumquemque ad opera perfecta perduxerit, ejus temporalem vitam per emissam sententiam incidit, ut granum suum ad caelestia horrea perducatur. Cum igitur desideria bona concipimus, semen in terram mittimus. Cum vero operari recta incipimus, herba sumus. Cum autem ad profectum boni operis creverimus, ad spicam pervenimus. Cumque in ejusdem boni operis perfectione solidamur, jam plenum frumentum in spica proferimus. Herba etenim Petrus fuerat, qui passionis tempore per amorem Dominum sequens, hunc confiteri ante ancillae vocem timebat. Erat enim jam viriditas in mente, quia credebat omnium redemptorem, sed valde adhuc flexibilis pede conculcabatur timoris. Jam in spicam surrexerat, quando eum quem moriturum confiteri timebat, nunciante Angelo, in Galilea viventem videbat. Sed tunc plenum granum in spicam pervenerat, quando veniente desuper Spiritu, & suam mentem in illius amore roborante, ita solidatus est, ut vires persequentium caelus despiceret, & Redemptorem suum liberè inter flagella praedicaret. Nullus itaque, qui ad bonum propositum adhuc in mentis teneritudine esse conspicitur, despiciatur: quia frumentum Dei ab herba incipit, ut granum fiat. Vir ergo vestitus lineis, venit ad portam: quia Dominus ac redemptor noster membris suis intrantibus perducitur ad se.

Joan. 14. a
Joan. 10. b
Ibid.
Coloss. 1. d
Ephes. 1. d
Coloss. 1. c
Psal. 26. b
Joan. 14. a
Zach. 6. c
Apoc. 21. e
Psal. 47. a
De parit. dist. 2. c.
cum san. etiam.
Job 31. d

GREGORII
TOMI

ut accipit
Psal. 83. b
Luc. 17. a
Marc. 4. c
Luce. 12. b
Ab. 5. 8
S. Bon. lib. 1.
Phar. c. 30.

se. Et ascendit per gradus ejus: quia nobis proficiantibus, eò nobis amplius exaltatur, quò altus & incomprehensibilis esse cognoscitur. In virtutum quippe nostrorum gradibus ipse ascendere dicitur; quia tantò ipse sublimior nobis ostenditur, quantum noster animus à rebus infimis separatur. Sequitur: [*Et mensus est limen portæ calamo uno latitudinem, id est, limen unum calamo uno in latitudinem*] Cur postquam dictum est, [*limen portæ*], statim subjungitur, [*limen unum*]; nisi quia apertè innuit, quòd adhuc inferius limen aliud dicatur? Porta autem à limine surgit, ut porta fit. Si igitur porta Dominus, quis hujus portæ limen est, nisi illi antiqui patres, ex quorum progenie Dominus incarnari dignatus est? Sicut per Paulum dicitur: *Quorum patres, ex quibus Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in secula*. Notandum verò est in hac Pauli sententia, quòd dij & ceteri hominum sunt vocati, sicut Moysi dicitur: *Ponam te in deum Pharaoni*. Et per Psalmistam dicitur: *Ego dixi, dij estis*. Et rursum: *Deus stetit in synagoga deorum*. Sed aliud est nuncupativè, aliud naturaliter dici Deum. Et si Moyses in deum Pharaoni est positus, sed deus intra omnia, non Deus super omnia dicitur. Qui verò est in utero Virginis incarnatus, Deus super omnia vocatur. Itaque limen portæ, sunt antiqui patres, ex quibus ille natus est, qui nobis aditum regni celestis aperuit. Limen autem portæ uno calamo mensuratur; quia ipsi antiqui patres, qui potuerunt Redemptorem nostrum & prophetando & bene vivendo predicare, tanquam sex cubitos in perfectione operis, & palmum in inchoatione contemplationis habuerunt. Quia enim eorum vitam in unitatem fidei & perfectæ operatio, & inchoata contemplatio sublimem reddidit, in uno calamo mensura liminis fuit. Sequitur: [*Et thalamo in longum, & uno calamo in latum*].

Rom. 9. a

Exod. 7. a

Psal. 8. b

Ibid. a

S. Hieron.

in Ezech.

40. c. 46.

Lib. 4. Moral. c. 46.

Cant. 2. b

Cant. 2. b

Pat. in

Cant. Cant.

c. 2.

Confideremus quid agi in thalamo soleat, atque exinde hoc quod in sancta Ecclesia agitur colligamus. In thalamo quippe sponsus & sponsa fœderantur, sibi que in amore junguntur. Quid ergo sunt in sancta Ecclesia thalami, nisi eorum corda in quibus anima per amorem sponso invisibili jungitur, ut ejus desiderio ardeat, nulla jam quæ in mundo sunt concupiscat, præsentis vitæ longitudinem pœnam deputet, exire festinet, & amoris amplexu in celestis sponsi visione requiescere? Mens itaque, quæ jam talis est, nullam præsentis vitæ consolationem recipit, sed ad illum quem diligit, medullitus suspirat, fervet, anhelat, anxiatur. Vilis ei fit ipsa salus corporis, quia transfixa est vulnere amoris; unde & in Canticis dicit: *Vulnerata charitate ego sum*. Mala autem salus est cordis, quæ dolorem hujus vulneris nescit. Cùm verò anhelare jam in celeste desiderium, & sentire vulnus amoris cœperit, fit anima salubrior ex vulnere, quæ prius ægrotabat ex salute. Menti autem sponsum suum fortiter amanti, de mora vitæ præsentis una solet esse consolatio, si per hoc quòd ipsa ab ejus visione differtur, aliorum animæ ejus verbo proficiant, & ad celestem sponsum amoris facibus inardescant. Meret, quia differri se conspiciat: triste est ei omne quod aspiciat; quia illam adhuc non videt, quem videre concupiscit. Sed est, ut dixi, non parva consolatio, si cùm fervens anima differtur, per eam multæ colliguntur, ut tardè eum cum multis videat, quem sola videre citius volebat. Unde rursus in Canticis sponsa dicit: *Fulcite me floribus, & stipate me malis, quia amore langueo*. Quid namque sunt flores, nisi animæ bonum jam opus inchoantes, & desiderium celeste redolentes? Quid mala de floribus, nisi perfectæ jam bonorum mentes, quæ ad fructum perveniunt boni operis de initio sanctæ propositionis? Quæ ergo amore langueat, fulciri quærit floribus, stipari malis: quia si illum quem desiderat, videre adhuc non per-

S. Greg. Tom. I.

A mittitur magna est ei consolatio si de aliorum profectibus lætetur. Anima ergo sancta amore languida, floribus malisque fulcitur, ut requiescat in bono opere proximi, quæ adhuc contemplari non valet vultum Dei. Pensemus rogo, qualis thalamus Pauli mens fuerat, qui dicebat: *Mibi vivere Christus est, & mori lucrum*: omnipotenti Deo in quantum se amore conjunxerat, qui sibi vitam Christum tantummodo, & mori lucrum esse deputabat? Hinc est quòd iterum dicit: *Desiderium habens dissolui, & cum Christo esse multo magis melius*. Sed ecce qui dissolui desideras, quo amore langueas videamus. Quia interim differri te conspiciamus, fulciri quæso floribus non requiris? Quæris planè, nam sequitur: *Permanere autem in carne necessarium propter vos*. Et proficientibus discipulis dicit: *Quæ est enim nostra spes, aut gaudium, aut corona gloriæ? Nonne vos ante Dominum nostrum Iesum Christum?* Hinc est quòd idem thalamus uno calamo in longum, & uno calamo in latum dicitur mensus. Longitudo quippe ad longanimitatem expectationis pertinet, & latitudo ad amplitudinem charitatis. Tantum ergo uniusquisque thalamus habet in longitudinem, quantum & in latitudinem habere potuerit: quia mens celesti desiderio succensa, quantum amorem habuerit ad colligendum proximum, tantum & longanimitatem exhibet ad expectandum Deum: & patienter portat moras longitudinis, quia se in profectu proximi dilatat amplitudo charitatis. Potest etiam ipsa longitudo longanimitatem patientiæ quæ exhibetur proximo, designare. Et quia latitudo charitatem signat, quæ sinum mentis aperit, & amicos simul atque inimicos in amorem recipit, tanta est longitudo thalami, quanta latitudo: quia quantum lata mens fuerit per amorem, tantum erit & patiens per longanimitatem. Nam tantum quisque portat, quantum amat. Si enim amas, portas: si desistis amare, desistis tolerare. Quem enim minus diligimus, minus etiam toleramus: quia irruente fastidio, citius facta proximi adducuntur in gravedinem ponderis, quæ nobis non leviat penna charitatis. Sequitur: [*Et inter thalamos, quinque cubitos*]. Unum supra thalamum dixerat, & postmodum quinque cubitos esse inter thalamos narrat: ea videlicet ratione, quia multi thalami unum faciunt, sicut & multa Ecclesiæ una Ecclesia vocatur. Unde & in Joannis Apocalypsi septem Ecclesiis scribitur, per quas una Catholica designatur. Hi itaque qui in sancta Ecclesia, sicut diximus, ferventi amore Deum videre stant, eique jam per desiderium conjunguntur, thalami vocantur. Sed tamen sunt in ea quidam, qui penetrare subtilia depreffi, tantò minus amant eum qui fecit omnia, quantum amplius in his quæ facta sunt, illigantur. Et jam quidem exercere se in timore Domini, & amore proximi tendere student, bona opera corporaliter agere, elemosynis peccata redimere: sed quia amore intimo ardere ad celeste desiderium nesciunt, quasi adhuc devincti corporis sensibus tenentur. Isti itaque thalami non sunt, sed tamen inter thalamos continentur; quia per eorum ducatum qui visionem Dei perfectè diligunt, & ipsi ad profectum mentis diriguntur. Inter thalamos ergo, quinque sunt cubiti; quia hi qui ab exterioribus quinque sensibus adhuc ad intellectum mysticum non assurgunt, dum inter eos sunt qui spiritu amoris fervent, velut manentes inter thalamos in fidei constructione proficiunt, & à mensura celestis ædificij disjuncti non sunt. Nam & paulisper se ab appetitu corporalium sensuum subtrahunt, & dilatato mentis spatio, imitantes charitatem quam conspiciunt, hinc inde ad thalamos extenduntur. Quòd ergo non per sex cubitos, sed per quinque descripti sunt, ipsa adhuc eorum imperfectio designa-

Philip. 1. c

Ibid.

Ibid.

B

C

D

E

* al. gravitudinem.
* al. levigat.

L L I I

7. sal. 138. c
Psal. 113. c

tur. Sed tamen per bonum desiderium in mensura spiritalis ædificij esse memorantur, quia voce Ecclesie per Psalmistam dicitur: Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes scribentur. Hinc iterum idem Psalmista dicit: Benedixit omnes timentes se Dominus, pufillos cum majoribus. Hi itaque etsi imperfecti sunt & pufilli: in quantum tamen cognoscere prævalent, & Deum & proximum diligunt, atque ideo bona quæ possunt, non negligunt operari. Qui etsi necdum ad spiritalia dona proficiunt, ut vel ad perfectam operationem, vel ad succensam contemplationem animam exerant; tamen ab amore Dei & proximi, in quantum animo capere prævalent, non recedunt. Unde fit, ut ipsi quoque etsi minori loco, in sancta tamen ædificatione sint positi: quia etsi ad doctrinam, si ad prophetiam, si ad miraculorum gratiam, si ad contemptum mundi plenius exequendum fortasse minores sunt, tamen in timoris & amoris fundamento sunt, in quo solidantur: quia etsi igne cælestis desiderij non ardent, in ipsis exterioribus quæ exercere suffiunt, vapore charitatis animantur, & inter proximorum præcellentium ædificia continentur. Unde & rectè sponsa in Canticis Canticorum loquitur, dicens: Ferculum fecit sibi rex Salomon de lignis Libani, columnas ejus fecit argenteas, reclinatorium aureum, ascensum purpureum, media charitate constravit propter filias Hierusalem. Neque enim credendum est Salomonem tantæ magnitudinis regem, qui sic immensis divitiis affluebat, ut pondus auri ejus æstimari non posset, & argentum in diebus illis pretium non haberet, quia ferculum sibi ligneum fecit. Sed est Salomon videlicet pacificus noster, qui sibi de lignis Libani ferculum fecit. Libani quippe ligna cedrina valde sunt imputribilia. Ferculum itaque Regis nostri sancta Ecclesia est, quæ de fortibus patribus, id est, de imputribilibus mentibus est constructa. Quæ rectè ferculum dicitur, quia ipsa fert quotidie animas ad æternum convivium conditoris sui. Cui ferculo columnæ argenteæ factæ sunt: quia prædicatores Ecclesie sanctæ, eloquij luce resplendent. Est autem cum columnis argenteis reclinatorium aureum: quia per hoc quod à sanctis prædicatoribus lucidè dicitur, mentes audientium fulgorem * charitatis intimæ, in qua reclinentur, inveniunt. Per hoc enim quoddam luculentè & apertè audiunt, in illud quod clarescit in corde, requiescunt. Columnæ ergo ejus argenteæ, & reclinatorium aureum factum est; quia per lucem sermonis invenitur apud animum claritas quietis. Ille quippe fulgor internus mentem irradiat, ut per intentionem ibi requiescat, ubi prædicationis gratia non quæratur. De eadem quippe sancta Ecclesia scriptum est: Penna columba de argentata, & posteriora dorsi ejus in specie auri. Quæ enim hæc spiritu mansuetudinis impleta quasi columba pennas deargentatas habet, in posteriora dorsi ejus speciem auri continet: quia hæc prædicatores suos sermonis luce induit; in posteriori autem sæculo fulgorem in se claritatis ostendit. Sed ad hoc quod clarum intus ostenditur, qualis sit ascensus adjungit, cum de eodem ferculo protinus subdit: Ascensum purpureum. Vera quippe purpura, quia de sanguine tingitur, non immeritò in colore sanguinis videtur. Et quia maxima multitudo fidelium in exordio nascentis Ecclesie per martyrij sanguinem pervenit ad regnũ, Rex noster ascensum purpureum fecit in ferculo: quia ad clarum quod intus aspicitur, per tribulationem sanguinis pervenitur. Quid ergo nos miseri atque ab omni fortitudine destituti, quid acturi sumus? Ecce in hoc ferculo columnæ esse non possumus, quia in nobis nec fortitudo operis, nec lumen emicat prædicationis. Reclinatorium aureum non habemus; quia necdum sicut oportet, per intellectum spiritalem requiem internæ claritatis aspiciamus. Ascensus purpureus non sumus, quia pro

Cant. 3. e
Pat. in Cant.
sic. c. 24.

Greg. Cant.
3. Ruper.
ibid.

* al. ciaritat.
Greg. ubi
supra.

7. sal. 67. b

Cant. 3. d

A Redemptore nostro fundere sanguinem non valemus. Quid ergo de nobis agendum est? Quæ spes erit, si nullus ad regnum pervenit, nisi qui summis virtutibus præditus fuerit? Sed adest quoque nostra consolatio. Amemus in quantum possumus Deum, diligamus & proximum, & simul quoque nos ad Dei ferculum pertinemus; quia sicut illic scriptum est: Media charitate constravit. Habe quippe charitatem, & ibi sine dubio pertines, ubi & columnæ argenteæ eriguntur, & ascensus purpureus tenetur. Nam quia hoc propter nostram infirmitatem dicitur, apertè monstratur, cum illic protinus subdidit: Propter filias Hierusalem. Sermo etenim Dei qui non filios, sed filias dicit, quid aliud per sexum femineum, quam mentium infirma signavit? Quoddam ergo illic inter columnas argenteas, reclinatorium aureum, & ascensum purpureum; inesse media charitas dicitur propter filias Hierusalem; hoc hæc inter thalamos per quinque cubitos designatur: quia & qui in virtutibus infirmantur, si ipsi bona quæ possunt facere cum charitate non negligunt, à Dei ædificio alieni non sunt. Sequitur. [Et limen portæ juxta vestibulum portæ intrinsecus, calamo uno.] Dum limen quod modò describitur, juxta vestibulum portæ intrinsecus esse memoratur, apertè ostenditur, quia limen quod prius scriptum est, extrinsecus fuit. Sed si porta est Dominus, quod sit limen portæ intrinsecus & extrinsecus requiramus. Per limen etenim portam unufquisque ingreditur. Et quæ sunt duo hæc limina, nisi patres Testamenti veteris, & patres Testamenti novi? Non solum quippe hi de quibus Dominus incarnari dignatus est, sed omnes Testamenti veteris patres portæ hujus limen fuerunt: quia hi qui cum prædicare & in eo sperare meruerunt, cunctis ad eum venientibus aperuerunt aditum fidei; & omnes qui per hos crediderint Dominum, quasi jam portam hujus liminis intraverunt. Sed cur antè limen exterius, & post limen interius dicitur, nisi quia prius Testamenti veteris patres, & postmodum novi Testamenti doctores fuerunt? Rectè autem limen exterius Testamenti veteris patres designat, quia per eorum prædicationem opera perversa punita sunt. Per dicta verò novorum patrum, unufcujusque animus etiam ab illicitis cogitationibus coercetur, dum reatus esse perfectus & in deliberatione cordis ostenditur. Illi quippe à flagitiis, à crudelitatibus, à rapinis auditorum animas prohibere curaverunt: isti verò dum non solum perversa opera, sed etiam illicita cogitationum reserant, quid nobis aliud, nisi limen intrinsecus facti sunt? Unde & ipsa Veritas loquitur, dicens: Audi. Mat. 5. c. stis quia dictum est antiquis: Non occides, qui autem occiderit, reus erit iudicio. Ego autem dico vobis, quia omnis qui irascitur fratri suo sine causa, reus erit iudicio. Rectè quoque exterius limen illos patres designat, qui ab ipsa incarnatione Redemptoris nostri per intervalla temporum longius constiterunt. Et quidem ab Abel sanguine, passio jam cepit Ecclesie: & una est Ecclesia electorum præcedentium atque sequentium. Sed tamen quia discipulis dicitur: Multi reges & prophetae voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt. Luc. 10. d. antiquis patribus quasi foris stetit est, Redemptoris nostri præsentiam corporaliter non vidisse. Exteriùs igitur, sed tamen non divisi à sancta Ecclesia fuerunt; quia mente, opere, prædicatione, ista jam fidei sacramenta tenuerunt, istam sanctæ Ecclesie celsitudinem conspexerunt, quam nos non adhuc præstolando, sed jam habendo conspiciamus. Sicut enim nos in præterita passione Redemptoris nostri, ita illi per fidem in eadem ventura sunt salvati. Illi ergo foris non extra mysterium, sed extra tempus. Unde & in constructione tabernaculi, ut columnæ argenteæ interius starent, paxilli ærei figi per circuitum ex-

Pat. in Ezech.
c. 42.

GRÉGO
RII
TOM. 1.

terius iusti sunt, in quibus religatum tabernaculum teneretur. Columnæ itaque argentæe interius, paxilli verò ærei in circuitu figuntur, atque in ipsis funes ligati sunt, ut tabernaculum fixum maneret: quia videlicet ut sancti Apostoli in luce sermonis sui solidi starent, & totum tabernaculum, id est, sancta Ecclesia in fidei integritate consisteret, tanquam paxilli ærei patres Testamenti veteris ac Prophetæ exterius fixi sunt, qui verborum suorum funibus prædicatorum mentes in soliditate constringerent, atque hoc Dei habitaculum in statu fidei ligarent. Extrà ergo paxilli sunt, qui ante tempus hujus sanctæ Ecclesiæ fuerunt. Sed tamen eos ligant qui in ipsa sunt; quia dum cælestia mysteria ventura prædicant, hæc postquam ostensa sunt, credibilia omnibus fecerunt. Ut ergo intus columnæ immobiles stent, foris paxilli funes continent: quia ut sancti Apostoli perfectè incarnationis Dominicæ mysterium crederent, illorum prædicatio obtinuit, qui hoc priusquam fieret, & videre & prædicere poterunt. Unde rectè quoque ipse primus Apostolorum, magna scilicet columna veri tabernaculi, loquitur dicens: *Habemus firmiorem propheticum sermonem, cui bene faciitis intendentes, quasi lucerna lucens in caliginoso loco.* Quibus verbis indicat, quia quamvis ad altiora surrexerit ex culmine, ibi religatus persistat in fide. [Scriptura autem prophetici sermonis in tenebris vitæ præsentis facta est nobis lucerna, & lumen itineris, unde Psalmista dicit: *Lucerna pedibus meis verbum tuum Domine, & lumen seminis meis.*] Quæ tamen lucerna prophetici sermonis jam quidem intelligentibus lucet, sed adhuc non intelligentibus cooperta allegoriarum obscuritatibus permanet. Unde etiam per Psalmistam de iisdem dictis Prophetarum dicitur: *Tenebrosa aqua in nubibus aëris;* quia videlicet occulta est scientia in Prophetis. Nec immeritò columnæ argentæe, paxilli verò ærei facti sunt: quia quod clarè jam Apostoli prædicant, hoc Prophetæ sub intellectu mystico obscure locuti sunt. Rectè ergo per æris metallum signati sunt, qui clari in suis prædicationibus non fuerunt, Sancti verò Apostoli, qui ad Redemptoris nostri mysterium, lucem prædicationis habuerunt, argenteis columnis expressi sunt. Et notandum, quòd argentum sonat & lucet, æs verò sonat & non lucet; quia prædicatores novi Testamenti aperte locuti sunt, quæ etiam monstrare potuerunt. Prædicatores verò Testamenti veteris quia per allegoriarum umbras de cælesti mysterio obscura dicta protulerunt, quasi sine luce sonitum dederunt. Quod ergo illic per paxillos & columnas, hoc hîc per limen exterius & limen interius designatur. Si verò portam, scriptura sacram hoc in loco accipimus, ipsa quoque duo limina habet, exterius & interius, quia in litteram dividitur & allegoriam. Limen quippe scripturæ sacræ exterius, littera: limen verò ejus interius, allegoria. Quia enim per litteram ad allegoriam tendimus, quasi à limine quod est exterius, ad hoc quod est interius venimus. Et sunt in ea permulta, quæ ita juxta litteram mentem ædificant, ut per hoc quod exterius agitur, audientis mens interius trahatur. Ibi quippe invenimus prædicamenta operis & exempla virtutis: ibi jubetur quid agere etiam corporaliter debemus: ibi hoc quod ad operandum præcipitur, in sanctorum virorum ac fortium actione monstratur: ut postquam nos apertiora præcepta atque exempla iustorum ad bonam operationem instruant, tunc ad limen interius, id est, ad intellectum mysticum intimæ contemplationis tendamus, si possumus, pedem mentis. Studete quæso, fratres charissimi, Dei verba meditari, nolite despiciere scripta nostri Redemptoris, quæ ad nos missa sunt. Multum valde est, quòd per ea animus refricatur ad calorem, ne iniquitatis suæ frigore torpescat. Cum illa præcedentes iustos

S. Greg. Tom. I.

A fortiter egisse cognoscimus, & ipsi ad fortitudinem bonæ operationis accingimur, sanctorum exemplorum flammâ animus legentis incenditur. Videret quæ fortia ab eis facta sunt, & valde indignatur sibi, quia talia non imitatur. Unde rectè sponsi voce ad sponsam dicitur: *Sicut turris David collum tuum, quæ adificata est cum propugnaculis suis. Mille clypei pendunt ex ea, omnis armatura fortium.* In collo etenim guttur, in gutture vox est. Quid ergo per collum sanctæ Ecclesiæ, nisi sacra ejus eloquia designantur? In qua dum mille clypei dependere memoranantur, per hunc perfectum numerum numerus universus ostenditur, quia universa nostra munitione in sacro eloquio continetur. Ibi quippe sunt præcepta Dei, ibi exempla iustorum. Si enim torpet animus à conditoris sui desiderio, audiat quod dicitur: *Diliges Dominum Deum tuum ex tota mente tua, & ex tota virtute tua.* In odio fortasse labitur proximi? Audiat quod dicitur: *Diligis proximum tuum, sicut te ipsum.* Res aliena concupiscitur? Audiat quod illic scriptum est: *Non concupiscas rem proximi tui.* De injuria quæ proximi ore vel facto illata est, ad iram mens accenditur? Audiat quod dicitur: *Non quæres ultionem, nec memor eris injuriæ civium tuorum.* In carnis concupiscentiam malè fauciata mens accenditur? Ne sequatur oculus mentem, audiat quod paulò superius dictum est: *Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mœchatus est eam in corde suo.* Contra inimicum forsitan quisquam animum suum relaxare disponit in odium? Audiat quod illic scriptum est: *Diligite inimicos vestros, benedicite his qui vos oderunt.* Sed his qui aliena jam non rapit, adhuc forsitan sua inordinatè retinet? Audiat quod illic dicitur: *Vendite quæ possidetis, & date elemosinam.* Infirmantis animus perfrui desiderat Deo simul & sæculo? Audiat quod illic scriptum est: *Nemo potest duobus dominis servire.* Alius non ad necessitatem stipendij, sed ad voluntatem desiderij possessa retinet? Audiat quod illic dicitur: *Qui non renuntiaverit omnibus quæ possidet, non potest esse meus discipulus.* Quidam enim relinquunt omnia, multi autem etiam possidendo renunciant, quia sic ad usum possessa retinent, ut eis ex desiderio non succumbant. Torpore quicquam appetit, & laborem subire pro Domino etiam cum prævalet, refugit? Audiat quod illic scriptum est: *Qui mecum non colligit, spargit.* In collo ergo Ecclesiæ, id est, in sacri eloquij prædicatione quod pro sua munitione & altitudine, turri David simile dicitur, mille clypei dependunt: quia quot illic præcepta sunt, tot etiam pectoris nostri munimina. Ad servandam itaque innocentiam etiam lasi à proximo perdurare in humilitate festinamus? Abel ante oculos veniat, qui & occisus à fratre scribitur, & non legitur reluctatus. Mentis munditia etiam in conjugali copula eligit? Enoch debet imitari, qui & in conjugio positus ambulavit cum Deo, & non inveniebatur, quia transtulit illum Deus. Præcepta Dei festinamus præsentis nostræ utilitati præponere? Noè ante oculos veniat, qui cura domestica postposita, ex jussione omnipotentis Domini per centum annos ad arcæ fabricam vixit occupatus. Subire obedientiæ virtutem nitimur? Aspiciere Abraham debemus, qui relicta domo, cognatione, patria, obediit exire in locum quem accepturus erat in hereditatem: & exiit nesciens quòd iret: qui paratus extitit, ut pro æterna hereditate dilectum quem acceperat, occideret heredem. Et quia unicum Domino offerre non distulit, universam multitudinem gentium in semen accepit. Morum simplicitas placet? Isaac ad mentem veniat, quem in omnipotentis Dei oculis vitæ suæ tranquillitas ornavit. Laboriosa fortitudo, ut obtinere debeat, quæritur? Jacob ad memoriam deducatur, qui postquam scivit fortiter servire homini, & 32.

LLII ij

2. Pet. 1. d
Pat. in 2.
Pet. 1. c. 2.
[Verba se-
micitatis
includit non
habentur in
lib. MS. nec
in quibus-
dam im-
presis.
Psalm. 118.

Psalm. 17. b

Cant. 4. f

Idem lib. 13

Moral. c. 2.

Supra Cant.

4.

Matt. 22. b

Ibid. c

Exod. 20.

Lev. 19. d

Matt. 5. d

Luc. 6. d

Luc. 12. c

Matt. 6. d

Luc. 14. g

Luc. 11.

Gen. 4. a

Gen. 5. a

Genes. 6.

Gen. 12.

Hebr. 11.

Genes. 22.

Gen. 24. f

Gen. 29. 32.

ad eam quoque virtutem deductus est, ut non potuisset à luctante Angelo superari. Conamur carnis illecebram vincere? Joseph ad memoriam redeat, qui tentante se domina studuit carnis continentiam etiam cum vitæ periculo custodire. Unde factum est, ut quia membra sua bene novcrat regere, regendâ quoque omni Ægypto præfesset. Mansuetudinem atque patientiam obtinere quærimus? Moysen ante oculos deducamus, qui clypeis parvulis ac mulieribus, sexcenta millia armatorum regens, mitis fuisse describitur super omnes homines qui habitabant super faciem orbis terræ. Rectitudinis zelo contra vitia accendimur? Phinees ante oculos deducatur, qui coeuntes gladio transfigens, castitati populum reddidit, & iram Dei iratus placavit. De spe omnipotentis Dei præsumere in dubiis quærimus? Josuë ad memoriam revocemus, qui dum dubia certamina certa mente subiit, ad victoriam sine dubietate pervenit. Jam mentis inimicitias * punire cupimus, in benignitate animum dilatare? Samuel in cogitationem deducatur, qui de principatu dejectus à populo, cum idem populus peteret, ut pro eo Domino preces effunderet, respondit dicens: *Abstine à me hoc peccatum in Domino, ut cessem orare pro vobis.* Culpam quippe vir sanctus perpetrare se credidit, si eis quos adversarios pertulerat usque ad ejectionem, benignitatem gratiâ non reddidisset in prece. Qui rursus quem jubente Domino mitteretur ut David ungeret in regem, respondit: *Quo modo vadam? Inveniet enim me Saul, & occidet me.* Et tamen quia iratum Deum eidem Saül cognoverat, in tanto se luctu afflixerat, ut ei per se Dominus diceret: *Quisquisque in Saulem iuges, cum ego illum abjecerim?* Pensamus ergo ejus animum quantus ardor charitatis incenderat, qui & illum flebat à quo timebat occidi. Cavere autem volumus quem timeamus? Sollicita nobis mente pensandam est, ne si locum fortasse reperimus, malum pro malo reddamus ipsi quem fugimus. David ergo ad memoriam redeat, qui persequentem se regem & invenit ut potuisset occidere, & tamen in ipsa ferendi potestate positus, elegit bonum quod ipse deberet facere, non autem malum quod ille merebatur pati, dicens: *Abstine à me ut mittam manum meam in Christum Domini.* Et cum idem Saül post ab hostibus fuisset interemptus, eum quem persecutorem dum viveret pertulit, flevit occisum. Errantibus hujus mundi potentibus liberè loqui decernimus? Joannis auditoritas ad animum reducat, qui Herodis nequitiam reprehendens, pro verbi rectitudine occidi non timuit. Et quia Christus est veritas, ipse ideo pro Christo, quia pro veritate, animam posuit. Carnem jam nostram pro Deo ponere in mortem festinamus? Petrus ad mentem veniat, qui inter flagella gaudet, qui casus principibus restitit, qui vitam suam pro vita despicit. Cum mortis appetitu disponimus adversa contemnere? Paulus ante oculos deducatur, qui non solum alligari, sed & mori paratus pro Christo, non facit pretiosorem animam suam, quam se. Succendi cor nostrum igne charitatis quærimus? Joannis verba pensamus, cujus omne quod loquitur, charitatis igne vaporatur. Quia ergo in voce sacri eloquij, cujuslibet dum quærimus munimen virtutis invenimus; mille clypei pendunt ex ea, omnis armatura fortium. Si enim pugnare contra spiritalia nequitiae volumus, in collo Ecclesiae, quæ nobis sicut David turris erecta est, id est, in divino eloquio protectionis arma requiramus, ut ex discretionis præcepti, contra vitia sumatur virtus adjutorij. Ecce enim contra aëreas potestates festinamus fortes existere? In hacturri armaturam nostrâ mentis invenimus, ut inde præcepta conditoris, inde sumamus exempla præcedentium, per quæ contra adversarios nostros inexpugnabiliter armemur. Dum enim

A quamlibet virtutem subire appetis, & hanc illic à patribus jam impletam vides, ibi armaturam tuam invenis, per quam contra spiritalia bella munitur. Dependent in ea quippe mille clypei: si quis pugnare appetit, assumat, & ex ea virtute pectus munit, & verborum jacula emitat. Et notandum, quia edificata cum propugnaculis suis dicitur. Hoc quippe agunt propugnacula, quod clypei, quia utraque pugnancem muniunt. Sed inter utraque distat, quia clypeum pro nostro munimine ubicumque volumus, movemus: propugnaculo autem defendi possumus, sed hoc movere non possumus. Clypeus in manu tenetur, nam propugnaculum non tenetur. Quid ergo inter propugnacula & clypeos distat, nisi quòd in sacro eloquio parum præcedentium & miracula legimus, & virtutes bonorum operum audimus? Ibi namque cognoscimus quòd alius potuit mare dividere, alius solem figere, alius mortuum suscitare, alius paralyticum verbo erigere, alius umbrâ ægrotos curare, alius per * suam præsentiam febribus obviare. Qui tamen omnes & patientiam longanimitate mites, & zelo rectitudinis ferventes fuerunt; verbi prædicatione divites, simul & misericordiae largitate. Hi itaque quàm vera de Deo dixerint, testantur miracula, quia talia non facerent, nisi de illo vera narrarent. Et quàm pij, quàm humiles, quàm benigni extiterint, eorum testantur operationes. Si igitur de fide tentamus, quam ex illorum prædicatione concepimus, loquentium miracula conspicimus, & in fide quam ab eis accepimus, confirmamur. Quid ergo illorum miracula, nisi nostra sunt propugnacula? Quia & muniti per illa possumus, & tamen hæc in manu nostri arbitrij non tenemus: nam talia facere non valeamus. Clypeus verò in manu est, & defendit: quia virtus patientiæ, virtus misericordiae, præcedente nos gratia, & in potestate est arbitrij, & à periculo protegit adversitatis. Turris itaque nostra cum propugnaculis suis edificata est, in qua mille clypei dependent: quia in scriptura sacra & sub miraculis patrum à jaculis adversitatis abscondimur, & conversationis sanctæ munimina eam in manu operis tenemus. Notandum verò, quòd limen portæ uno calamo mensuratur. Calamus autem in sex cubitis & palmo tenditur: quia videlicet in scriptura sacra, & doctrina perfectæ operationis & initium supernæ contemplationis invenitur. Sin verò porta hoc loco unusquisque prædicator accipitur, limen exterioris in porta est vita activa; limen verò interioris, vita contemplativa. Per illam quippe ambulatur in fide, per hanc verò festinatur ad speciem. Illa exterior ducit, ut unusquisque bene vivere debeat: ista interior perducit, ut ex bona vita ad gaudia æterna pertingat. Hæc nos hodie tractasse sufficiat. Quia enim transeuntes ad alia, diu per excessum locuti sumus, ea quæ subjuncta sunt, lectioni alteri reservemus, reparandi per silentium, sperantes in Verbo, quod vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti, per omnia sæcula sæculorum, Amen.

HOMILIA XVI.

Et mensus est vestibulum portæ octo cubitorum, & frontem ejus duobus cubitis. Vestibulum autem portæ erat intrinsecus. Porro thalami portæ ad viam Orientalem, tres hinc, & tres inde, mensura una trium, & mensura una frontium ex utraque parte. Et mensus est latitudinem liminis portæ decem cubitorum, & longitudo.

Ezec. c. 11. vers. 9.

dinem portæ tredecim cubitorum. Et marginem ante thalamos cubiti unius: & cubitus unus, finis viringue.

Vir, cuius erat species quasi species aris, mensus est vestibulum portæ octo cubitorum, & frontem ejus duobus cubitis.] Ac ne hoc vestibulum extra portam esse crederemus, subditur: [*Vestibulum autem portæ erat intrinsecus.*] Quid autem per interius vestibulum, nisi æternæ vitæ latitudo signatur, quæ modò inter angustias vitæ præsentis jam spe mente concipitur? De qua per Psalmistam dicitur: *Intrate portas ejus in confessione, atria ejus in hymnis confessionum.* Cùm enim peccata nostra per lacrymas confitemur, angustæ vitæ portam ingredimur. Sed cùm post hæc ad æternam vitam perducimur, portæ nostræ atria in confessionum laudibus intramus: quia ibi jam angustia non erit, cùm nos lætitia perpetuæ festivitatis exceperit. Propter confessionis nostræ angustiam Veritas dicit: *Intrate per angustam portam.* Et cùm se Psalmista recipi in latitudinem gaudij æterni præsumeret, dicebat: *Statuisti in loco spatiose pedes meos.* Ad atrium ergo per portam tenditur, quia ad latitudinem solemnitatis pertingitur ab angustia confessionis. Illa itaque gaudia quæ apud David atria, apud Ezechielem vestibulum intrinsecus vocatur. Unde & hoc ipsum vestibulum octo cubitis dicitur mensuratum. Ibi enim omnes recipiendi sunt, qui ^{* al. hic &} nunc in exercitio operis laborant, & ad æterna gaudia per contemplationis gratiam suspirant. Nec immerito mensura vestibuli in octo cubitis ponitur; quia septem diebus univertum tempus evoluitur. Æterna etenim dies, quæ expleta septem dierum vicissitudine sequitur, scilicet octava est. Unde etiam Psalmista resurrectionis diem considerans, quia de extremi judicij distinctione erat locuturus, præmisit titulum, dicens: *In finem Psalmus David pro octava.* Ut enim quam octavam diceret demonstraret, diem illam tremendi terroris in Psalmi inchoatione secutus est, dicens: *Domine, ne in ira tua arguas me, neque in furore tuo corripias me.* Modò enim quisquis per flagella corripitur, & correptionibus emendatur, in mansuetudine corripitur, non in ira. In districto autem illo examine omnis argutio atque correptio furor & ira est; quia venia post correptionem non est. Hujus octonarij numeri causa est, quòd post Sabbatum Dominus voluit à morte resurgere. Dies quippe Dominicus, qui tertius est à morte Dominica, à conditione dierum numeratur octavus, quia septimum sequitur. Unde & ipsa vera Redemptoris nostri passio, & vera resurrectio, figuravit aliquid de suo corpore in diebus passionis suæ. Sexta enim feria passus est, Sabbato quievit in sepulcro, Dominico die resurrexit à morte. Præsens etenim vita nobis adhuc sexta est feria, quia in doloribus ducitur, & in angustiis cruciatur. Sed Sabbato quasi in sepulcro quiescimus, quia requiem animæ post corpus invenimus. Dominico verò die, videlicet à passione tertio, à conditione ut diximus octavo, jam corpore à morte resurgemus, & in gloria animæ etiam cum carne gaudebimus. Quod ergo mirè Salvator noster fecit in se, hoc veraciter significavit in nobis, ut nos dolor in sexta, & requies in septima, & gloria excipiat in octava. Hinc per Salomonem dicitur: *Da partes septem, necnon & octo; quia ignoras quid malum futurum sit super terram.* Partes etenim septem simul & octo damus, quando sic ea quæ septem diebus evolvuntur disponimus, ut per hæc ad bona æterna veniamus: ut dum modò cautè agitur, postmodum venientis tremendi judicij ira deviretur. Octo itaque cubitis vestibulum mensuratum intrinsecus; quia per lucem quæ post septem dies sequitur, latitudo nobis æternitatis aperitur. Sed nemo

Ad illam venit, nisi qui hinc dilectionem Dei ac proximi devota mente tenuerit. Unde & subditur: [*Et frontem ejus duobus cubitis.*] Frons etenim portæ, est boni meritum vitæ præsentis. Sicut enim vestibulum intrinsecus æterna requies debet intelligi, ita per frontem portæ necessè est qualitatem visibilis vitæ signari. Frons ergo portæ duobus cubitis mensuratur; quia quisquis hinc dilectionem Dei ac proximi servare studuerit, ipse ad æternitatis atrium pertingeret. Vita igitur nostra ut duobus cubitis sit mensurata, tendi quotidie per charitatem debet in amorem Dei simul & proximi. Non est enim charitas vera, si minùs à duobus cubitis habet. Unde Moyses cùm per colores vestium, electorum virtutes exprimeret, in ornamento Pontificis bis tinctum coccum jubet adhiberi. Quid namque per coccum, nisi charitas designatur, quæ semper flammâ amoris accenditur? Sed coccus bis tingitur, quando non solum ex amore Dei, sed etiam proximi nostra charitas inflammatur. Nam quisquis sic amat Deum, ut commissi sibi proximi curam relinquat, adhuc in eo coccus semel tinctus est. Et quisquis sic amat proximum, ut imminuat desiderium quo flagrare debet in Deum, non est adhuc in eo color tincturæ geminatus. Debemus ergo & amare eos, cum quibus vivimus, & ad illum totis desiderijs anhelare, in quo veraciter vivamus. Ecce etenim ad fidem atque ad audiendum verbum omnipotentis Domini nos qui religioso induti habitu videmur, ex diversa mundi qualitate convenimus, atque ex dissimilibus iniquitatibus in sanctæ Ecclesiæ concordiam congregati sumus, ita ut jam patienter factum esse videatur, quòd de promissione Ecclesiæ per Isaiam dicitur: *Habitabit lupus cum agno. & pardus cum hædo accubabit.* Nam per sanctæ charitatis viscera lupus cum agno habitat; quia hi qui in sæculo raptores fuerunt, cum mansuetis ac mitibus in pace conquescent. Et pardus cum hædo accubat; quia is qui peccatorum suorum maculis varius fuit, cum eo qui se despicit & peccatorem fatetur, humiliter consentit. Ubi & subditur: *Vrulus & leo & ovis simul morabuntur:* quia & is qui per contritum cor ad quotidianum se Deo sacrificium præparat, & alius qui tanquam leo ex crudelitate sæviebat, & alter qui velut ovis in innocentie suæ simplicitate perdurat, in caulis sanctæ Ecclesiæ convenerunt. Ecce qualis est charitas, quæ diversitates mentium accendit, concremat, constat, & quasi in unam auri speciem reformat. Sed in eo quòd se electi sic amant, ad illum necessè est ut festinent, quem æterno gaudio in cælis videre mereantur. Unus est etenim Dominus ac redemptor noster, qui & hinc electorum suorum corda ad unanimitatem ligat, & ad supernum amorem per interna desideria semper stimulat. Unde & illic subditur: *Et puer parvulus minabit eos.* Quis iste est puer parvulus, nisi de quo scriptum est: *Puer natus est nobis, filius datus est nobis? Qui Isai. 9. 6* simul habitantes minat; quia ne in terrenis rebus corda nostra inhæreant, hæc per internum desiderium quotidie inflammat. Et hoc ipsum ejus minare, est ad suum nos amorem incessanter accendere: ne cùm nos vicissim diligimus, mente in hoc exilio remaneamus: ne quies hujus vitæ sic placeat, ut ad oblivionem patriæ perducatur; ne delectata mens prosperis torpeat. Unde & donis suis flagella permittet, ut nobis omne quod nos in sæculo delectabat, amarescat, & illud incendium surgat in animo, quod nos semper ad cæleste desiderium in quiete suaviter cruciet, hilariter contristet. Puer ergo nos parvulus minat, quia is qui paulò minùs quàm Angeli minoratus est, per charitatem quam nobis tribuit, in hoc nos mundo mentem figere non permittit. Bis tinctus itaque in nobis coccus est, si & hinc

*Exod. 28. 4
S. Hier. de
vest. sacerdot.*

Isai. 11. 6

** al. hu-
miliari
ibid.*

ibid. b

Qui Isai. 9. 6

** al. in-
quietet*

proximos nostros sicut nos diligimus, & ad auctorem omnium cum ipsis quos diligimus, festinamus. Si igitur vita nostra de perfecta charitate bis tingitur, frons in nobis portæ duobus cubite mensuratur. Sive igitur doctor, seu sacrum eloquium, vel certè fides portæ nomine signetur, in mensura utriusque cubiti charitas non inconvenienter accipitur: * quia & ille vera prædicat, qui Dei ac proximi amorem docet: & ipsa est certa scientia, quam charitas ædificat: & fides robusta est, quæ se in dilectione Dei ac proximi exercet. Sequitur: [Porro thalami portæ ad viam Orientalem, tres hinc, & tres inde. & mensura una trium.] Quid thalami, quid via Orientalis designet, jam superius diximus, nec replicari ea latius necessarium putamus. Sed querendum nobis est, quid est quod dicitur, [tres hinc, & tres inde.] Thalami quippe juxta viam Orientalem sunt corda ferventium in amore Dei. Et sive hi qui electi in Testamento veteri fuerunt, sive hi qui Testamento novo secuti sunt, nimirum constat quia omnes ex amore Trinitatis accensi sunt. Neque enim verè Deum diligenter, si ejusdem Trinitatis, quæ Deus est, gratiam non accepissent. Juxta viam ergo Orientalem, tres hinc, & tres inde sunt thalami; quia dum inter veteres & novos patres Dominus incarnari dignatus est, quasi in medio thalamorum via Orientalis apparuit, qui thalami ad veram virtutum speciem ex Trinitatis sunt cognitione decorati. Sin verò ad virtutes electorum eundem numerum referamus, tres sunt virtutes, sine quibus is qui aliquid operari jam potest, salvari non potest, videlicet fides, spes, charitas. Et quia eadem fides, spes, & charitas in antiquis patribus, quæ in novis doctoribus fuit, juxta Orientalem viam tres hinc, & tres inde thalami describuntur. Vel certè quia tres patrum veterum distinctiones fuerunt, tres quoque novorum sub gratia sequuntur. Vetus quippe populus habuit patres ante Legem, ac deinde in Lege, & postmodum Prophetas. In novo autem populo prius Hebræorum primitiæ crediderunt, postmodum plenitudo Gentium * fidem secuta est, ac deinde in fine sæculi Hebræorum reliquiæ salvantur. Quia ergo incarnatio Domini & ex superiori parte patres ante Legem, patres in Lege, atque ad extremum Prophetas habuit; & ex posteriore fideles ex Hebræis, fideles ex Gentibus, ac postmodum Hebræorum reliquias colliget, Orientalis via tres hinc & tres inde thalamos habere memoratur. Sed hoc quoque non inconvenienter accipimus, si tres esse fidelium ordines dicamus. Sive namque in veteri, seu in novo Testamento, alius est ordo prædicantium, alius continentium, atque alius bonorum conjugatorum. Unde & idem propheta in superiori parte tres viros liberatos vidit: Noë, Daniel, & Job. In quibus videlicet tribus prædicatores, continentes, & conjugati signati sunt. Nam Noë arcam in undis rexit, atque ideo figuram rectorum tenuit. Daniel in aula regia abstinentiæ deditus fuit, & ideo vitam continentium signavit. Job verò in conjugio positus, & curam domus propriæ exercens placuit Deo, per quem dignè bonorum conjugum ordo figuratur. Quia ergo etiam ante mediatoris adventum, & prædicatores, & continentes, ac boni conjugati fuerunt, qui eundem ejus adventum prætolati sunt, & magna hunc futi desiderij videre cupierunt; & postmodum prædicatores, & continentes, ac boni conjugati, sicut cernimus, existunt, qui Redemptorem nostrum non jam desiderant incarnandum, sed in majestatis suæ gloriæ contemplandum: Orientalis via tres hinc, & tres inde thalamos habet, juxta Psalmistæ vocem, qui de eadem via, videlicet Redemptore nostro, dicit: *In circuitu ejus tabernaculum ejus*. Sed pensandum nobis est sollicita intentione, quòd dicitur, quia [mensura una trium.] Cum enim longè sit à

* al. quam ille vere præd.

Sup. ho. 15. & 4. Mor. c. 26.

* al. in fide Rom. 9. a

Ezec. 14. d

Pf. 17. o

A continentibus & tacentibus excellentia prædicatorum, & valde à conjugatis distet eminentia continentium, quid est quòd una mensura dicitur trium? Conjugati quippe quamvis & bene agant, & omnipotentem Deum videre desiderant, domesticis tamen curis occupantur, & necessitate cogente, in utroque mentem dividunt. Continentes autem ab hujus mundi actione remoti sunt, & voluptatem carnis etiam à licito conjugio restringunt: nulla conjugis, nulla filiorum cura, nullis noxiis ac diffidibus rei familiaris cogitationibus implicantur. Prædicatores verò non solum se à vitis coercere, sed etiam alios peccare prohibent, ad fidem ducunt, in studio bonæ conversationis instruunt. Quo modo ergo una eorum mensura est, quorum vitæ equalitas una non est? Sed mensura una trium est, quia et si in eis meritorum magna est diversitas, tamen distantia in fide in qua tenduntur, non est. Nam eadem fides quæ istos solidat in maximis, illorum infirmitatem continet in parvis. Vel certè trium una mensura est, quia in retributione ultima quamvis eadem dignitas omnibus non sit, una tamen erit omnibus vita beatitudinis. Unde & per semetipsum Dominus dicit: *In domo Patris mei mansiones multæ sunt*. Sed tamen cui in vineam ducti sunt, quamvis diversis horis venerint, unum denarium perceperunt. Qua itaque ratione convenient mansiones multæ cum uno denario, nisi quia diversæ quidem beatorum civium dignitates erunt, sed tamen una requies æternæ retributionis? Nam et si dispar erit meritum singulorum, non erit diversitas gaudiorum: quia et si alter minùs atque alius amplius exultat, omnes tamen unum gaudium de conditoris sui visione lætificat. Hoc quoque est, sive de veteribus, seu de novis patribus sentiendum: quia Orientalis via cum tres hinc, & tres inde thalamos habet, mensura una trium est; quoniam ipsa fides atque ipsum meritum tenuit corda præcedentium, quæ replevit corda sequentium sub Testamento novo positurum, sicut & per Paulum dicitur: *Habentes autem eundem spiritum fidei, sicut scriptum est: Pf. 111. a Credidi, propter quod locutus sum: & nos credimus, propter quod & loquimur*. Spirituales quippe illi patres omnipotentem Deum Trinitatem ita esse crediderunt, sicut eandem Trinitatem novi patres aperte loquuti sunt. Isaïas namque audivit angelica agmina in cælo clamantia: *Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus sabaoth*. Ut enim personarum Trinitas monstraretur, tertio sanctus dicitur: sed ut una esse substantia Trinitatis appareat, non Domini sabaoth, sed Dominus sabaoth esse perhibetur. Quod David quoque sentiens, ait: *Benedicat nos Deus, Deus noster, benedicat nos Deus*. Qui cum tertio dixisset Deus, ut unum esse hunc ostenderet, subdidit: *Et metuant eum omnes fines terre*. Paulus quoque loquitur, dicens: *Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia*. Ex ipso, videlicet ex Patre: per ipsum, per Filium: in ipso autem, in Spiritu sancto. Qui cum ipsum tertio dixisset, adjunxit: *Ipsi gloria in sæcula sæculorum, amen*. Qui enim non dixit, ipsis, sed ipsi, dicendo ter ipsum, distinxit per personas, & subjungendo, *Ipsi gloria*, non divisit substantiam. Quia itaque una est veterum ac novorum patrum fides, rectè thalamorum describitur mensura una trium. Quod verbis aliis replicatur cum subditur: [*Et mensura una frontium ex utraque parte*.] Ex utraque enim parte est una mensura frontium; quia patres nostri vel prius à veteri, vel nunc à novo Testamento venientes, in una mediatoris fide conveniunt. Qui pro eo quòd charitate pleni sunt, carnem suam abstinentiæ edomant, corda audientium prædicationis lumine illustrant, signa faciunt, virtutes operantur: per hoc quòd eorum bona nobis foris innotescunt, non immeritò hujus cælestis ædificij frontes vocantur. Omne enim

Joan. 14. Pat. in Joan. c. 31. L. 35. Mor. c. 4. Met. 20.

Isai. 6. a

Pf. 66. a

Rom. 11. d

Ibid.

quod nunc in aperto ostenditur, frons est: ut illud sit vestibulum edificij, quod nobis interiorius reservatur. Unde & sancta Ecclesia in Canticis canticorum dicitur: *Sicut cortex mali punici genae tuae, absque oculis tuis.* Genae quippe sunt sanctae Ecclesiae spirituales patres, qui nunc in ea miraculis coruscant, & velut in ejus facie venerabiles apparent. Cum enim videmus multos mira agere, ventura prophetare, mundum perfecte relinquere, caelestibus desideriis ardere, sicut cortex mali punici sanctae Ecclesiae genae rubent. Sed quid istud est omne quod miramur, in illius rei comparatione de qua scriptum est, *quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quae preparavit Deus diligentibus se?* Bene ergo cum miraretur genas Ecclesiae, subdidit: *Absque oculis tuis.* Ac si aperte diceretur: Ea quidem quae in te non latent, magna sunt, sed illa valde inestimabilia, quae latent. Sequitur: *[Et mensura est latitudinem liminis portae decem cubitorum, & longitudinem portae tredecim cubitorum.]* Multa superius de portae significatione jam diximus: sed unum tenere aliquid debemus, per quod possit & cetera lectoris prudentia penetrare. Dicitur quippe est, per portam scripturam sacram posse significari. Sed hoc nobis modo laboriose discutiendum est, cur latitudo liminis portae decem cubitis, & longitudo portae tredecim mensuratur. Hoc autem loco longitudo portae altitudo dicitur, sicut nos longae staturae dicimus, quem altum videmus. Nam longitudo portae dici in transversum non potest, cujus latitudo per decem cubitos demonstratur. Quid ergo latitudo liminis portae, nisi lex Testamenti veteris fuit: & longitudo portae, nisi gratia Testamenti novi? Quia videlicet scriptura sacra dum per Testamentum vetus crimina operum compefecit, dari decimas praecipit, quasi per mandata humilia in liminis latitudine jacuit. Sed dum per Testamentum novum cogitationes pravas coeiecit, derelinqui omnia, & pro Deo vitam corporis iussit cum praesenti saeculo despici, quasi porta nostra in longitudinis altitudinem surrexit. Minorae quippe praecipit Israelitico populo per Legem data sunt: unde & eidem populo Moyses in campo locutus est. Altiorae Dominus sanctis Apostolis dedit: unde & eisdem mandatis vitae in monte docuit. Dum vero Redemptor noster per Evangelium dicit: *Nolite putare, quoniam veni solvere Legem aut Prophetas; non veni solvere, sed adimplere.* Adimplere enim venerat legem, qui legis justitiae gratiam addidit, ut quod illa jubebat in minimis, ipse perfici adjuvaret in summis: & quod illa coeiebat ab opere, ipse refecit ad corde. Intellecta ergo lex, quae in latitudine jacuit, in altitudinem surrexit. Ipsa enim Dei cognitio quae apud illam in spiritualibus patribus fuit, nota omni Hebraeorum populo non fuit. Nam omnipotentem Deum, sanctam videlicet Trinitatem cum Prophetis praedicarent, populus ignorabat; solum Decalogum tenebat in fide, legem Trinitatis nesciens. Mensuratur ergo latitudo liminis portae decem cubitis; quia durus ille populus subtilitatem fidei ignorans, mandatis serviebat Decalogi. Mensuratur vero longitudo portae tredecim cubitis; quia per Testamentum novum in corde fidelis populi super mandata Decalogi quae verius custodit, cognitio Trinitatis crevit. Et hoc mandata legis perficit, quod Trinitatem esse omnipotentem Dominum credit. Ubi & quaeri rationabiliter potest, cur istam latitudinem liminis portae, quam superius dixerat uno calamo mensurari, inferiorius subjunxit quod decem cubitis mensuratur: ac deinde subditur, quod longitudo portae tredecim sit cubitis mensurata. Unus etenim calamus, sicut jam saepe dictum est, sex cubitos habet, & palmum: decem vero cubiti jam mensuram suam super calamum tenent, tredecim vero amplius quam decem. Quid est ergo,

A quod prius uno calamo limen portae, postmodum latitudo ejus decem cubitis, ad extremum quoque longitudo portae tredecim mensuratur: nisi quod sancti patres, quos per sanctam scripturam ante legem fuisse cognoscimus, unum quidem omnipotentem Deum, sanctam videlicet Trinitatem esse noverunt, sed eandem Trinitatem quam cognoverunt, aperte minime praedicaverunt? Qui ejus iussionibus obediens, & vitae munditiam conservans, quasi in sex cubitis calami habuerunt perfectionem operis, & saepe Angelos videntes habuerunt palmum contemplationis. Data autem lege, rudis ille Hebraeorum populus mandata Decalogi servare conatus est, sed tamen de cognitione sanctae Trinitatis eruditus non est. Et quamvis hanc spirituales patres perfecte cognovissent, multitudo tamen magna synagoga nec invenire mysterium Trinitatis potuit, nec quaerere scivit. Superveniente autem gratia per Testamentum novum, omnis fidelis populus unum Deum Trinitatem esse cognovit, & virtutem Decalogi ejus agnitione complevit. Prius ergo limen portae mensuratur calamo uno, postmodum latitudo ejus cubitis decem, atque ad extremum longitudo portae cubitis tredecim: quia & sanctis patribus ante legem activa & contemplativa vita non defuit, & sub legis Decalogo populus divinae substantiae mysterium nesciens, in mandatorum latitudine servivit. Et nunc sub gratia, custoditis verius Decalogi praecipitis, omnis qui ad fidem venerit, sanctae Trinitatis sacramenta cognoscit. Qua in re hoc quoque nobis sciendum est, quia & per incrementa temporum crevit scientia spiritualium patrum. Plus namque Moyses, quam Abraham; plus Prophetas, quam Moyses; plus Apostoli, quam Prophetas in omnipotentis Dei scientia eruditi sunt. Fallor si haec ipsa scriptura non loquitur: *Pertransibunt, inquit, plurimi, & multiplex erit scientia.* Sed haec eadem, quae de Abraham, Moysse, Prophetis & Apostolis diximus, ex ejusdem scripturae verbis, si possumus, ostendamus. Quis enim nesciat, quia Abraham cum Deo locutus est: & tamen ad Moysen Dominus dicit: *Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob, & nomen meum Adonai non indicavi eis.* Ecce plus Moysi quam Abraham innotuerat, qui illud de se Moysi indicat, quod se Abraham non indicasse narrabat. Sed videamus si Prophetas plus quam Moyses divinam scientiam apprehendere potuerunt. Certè Psalmista dicit: *Quomodo dilexi legem tuam Domine? tota die meditatio mea est.* Atque subjunxit: *Super omnes docentes me intellexi; quia testimonia tua meditatio mea est.* Et iterum: *Super seniores intellexi.* Qui ergo legem meditari se memorat, & super omnes docentes se ac super seniores intellexisse testatur, quia divinam scientiam plus quam Moyses acceperat, manifestat. Quomodo autem ostensuri sumus, quia plus sancti Apostoli edocti sunt, quam Prophetas? Certè Veritas dicit: *Multis reges & prophetae voluerunt videre quae videtis, & audire quae auditis, sed non viderunt.* Plus ergo quam Prophetas de divina scientia noverunt; quia quod illi solo spiritu viderunt, isti etiam corporaliter viderunt. Impleta itaque est ea, quam superius diximus, Danielis sententia: *quia pertransibunt plurimi, & multiplex erit scientia.* Mensura ergo calami, qui est sex cubitorum & palmo, ducatur ad cubitos decem; & mensura decem cubitorum ad extremum surgat in tredecim: quia quantum mundus ad extremitatem ducitur, tantum nobis aeternae scientiae aditus largius aperitur. Sequitur: *[Et marginem ante thalamos cubiti unius.]* Sicut saepe diximus, thalami corda electorum sunt, omnipotentis Dei amore ferventia. Quid ergo per marginem ante thalamos, nisi fides exprimitur? quia nisi prius ipsa teneatur, nullo modo ad spiritalem amorem pertingitur. Non enim charitas fidem, sed fides charitatem praecedat.

Cant. 6. b

Ista. 64. a
1. Cor. 2. c
Cant. 6. b
* al. inef-
fabiliaDeut. 12. a, b
Luc. 9. c

Exod. 19. b

Mat. 5. b

* al. in lege, fidem Trinitatis

* al. mysterium

Dan. 12. b

Gen. 27. a

Exod. 6. a

Ps. 118.

ibid.

Luc. 10. d

Dan. 12. b

S. Hier. in

Ezech. 40.

Nemo enim potest amare quod non crederit. Margo itaque est ante thalamos, fides ante ardorem charitatis: quia sicut dictum est, nisi ea quae audis crederis, ad amorem eorum quae audieris, nullatenus inflammaberis. Sed margo ante thalamos cubiti unius est; quia tunc fides corda audientium in amore copulat, quando per errores & schismata divisa non est, sed in unitate perdurat: ut videlicet margo unius cubiti audientis animum ad thalamum perducatur, quia caelestis spiritus speciem quam hic praedicat, postmodum in caelestibus demonstrat. Ubi & bene subditur: *[Et cubitus unus, finis utrinque.]* Utrinque autem dicitur, ac si dicatur utrinque, scilicet limini & portae. Per latitudinem quippe liminis, & longitudinem portae, vetus ac novum Testamentum diximus designari. Ad extremum verò additur, quod cubitus unus sit finis utrinque; quia videlicet & Testamentum vetus unum nobis mediatorem Dei & hominum nunciavit, & Testamentum novum eundem nobis nunciat in aeterna claritate venturum, quem jam pro nobis cognovimus incarnatum. Cubitus ergo unus finis utrorumque est: quia & quem lex praedixit, in carne apparuit, & ipse quem nunc Testamentum novum loquitur, in gloria majestatis apparebit. Et tunc utrorumque finis erit, cum visus in divinitatis suae potentia, omnia quae sunt praedicta compleverit. Scriptum namque est: *Finis legis Christus ad justitiam credenti.* Finis videlicet, non qui consumit, sed qui perficit. Tunc etenim legem perfecit, cum sicut lex praedixerat, incarnatus apparuit. Sed adhuc de ejus judicio multa novum Testamentum loquitur, adhuc multa de regno illius narrat, quae necdum videmus impleta. Ecce quotidie Evangelium legitur, ventura praedicantur. Tunc ergo erit & novi Testamenti finis, cum ea quae de se promissit, compleverit. Finitur verò Testamentum novum, quia perficitur. Nam cum ipse de quo loquitur, visus fuerit, ejusdem Testamenti verba cessabunt. Unde & sanctae Ecclesiae veri luminis diem quasi tempus vernale praestolanti per sponsi vocem dicitur: *Surge, provera amica mea, columba mea, formosa mea, & veni. Iam enim hiems transit, imber abii & recessit, flores apparuerunt in terra. Sive enim sancta Ecclesia, seu unaquaeque electa anima, caelesti sponso est amica per amorem, columba per spiritum, formosa per morum pulchritudinem. Quae cum jam de corruptione carnis educitur, ei proculdubio hiems transit, quia praesentis vitae torpor abscedit. Imber quoque abii & recedit: quia cum ad contemplandum in sua substantia omnipotentem Deum educitur, jam verborum guttae necessariae non erunt, ut pluvia debeat praedicationis infandi. Nam quod minus audire potuit, amplius videbit. Tunc apparent flores in terra; quia cum de aeternae beatitudinis vita quaedam suavitatis primordia prae gustare anima coeperit, quasi jam in floribus odoratur exiens, quod postquam egressa fuerit, in fructu uberius habebit. Unde & illic subditur: *Tempus putationis advenit.* In putatione quippe sarmenta sterilia reciduntur, ut ea quae praevaleant, uberius fructum ferant. Nostrae itaque putationis tempus tunc advenit, quando infructuosam ac noxiam corruptionem carnis deserimus, ut ad fructum animae pervenire valeamus. Qui fructus nobis erit uberissimus, visio unius. Cubitus ergo unus est finis utrinque; quia unus est ille qui dixit: *Singulariter sum ego donec transeam.* Qui solus cum Patre & sancto Spiritu praesidet in caelo, sicut passer unicus in aedificio. Quemadmodum implevit legem per mysterium incarnationis & perfectae humanitatis suae, ita Testamenti novi promissa impleturus est per ostensam gloriam claritatis suae. Hunc unum nobis cubitum mensura quoque arcae locuta est. Arca enim quae trecentis cubitis fieri in longitudine iussa est, sexa-*

ginta verò in latitudine, triginta autem in altitudine, in uno est cubito consummata. Quid enim per arcam; nisi sancta Ecclesia figuratur, quae inferius ampla est, superius angusta? Quae à trecentis, & sexaginta, ac triginta cubitis ad unum cubitum colligitur; quia ab ea latitudine quam sancta Ecclesia in membris suis adhuc infirmantibus habet, paulisper angustata, & in altum proficiens ad unum tendit. Ipsa enim ratio exigit, ut credamus quod in illa arca latitudine omnes bestiae, cuncta quadrupedia atque reptilia in inferioribus fuerunt, homines atque volatilia nimirum in superioribus. Juxta superiorem etenim partem fenestra fuit in latere, de qua corvum & columbam dimisit homo, ut si jam diluvij transissent aquae, cognosceret. Et quia arca eadem in uno fuit cubito consummata, homines & volatilia juxta cubitum fuerunt. Rectè itaque per arcam universa Ecclesia designatur, quae adhuc in multis suis carnalibus lata est, in paucis spiritalibus angusta. Et quia ad unum hominem, qui est sine peccato, colligitur, quasi in uno cubito consummatur. Videmus etenim multos intra ejusdem sanctae Ecclesiae sinum in superbia erigi, in carnis voluptate dissolvi, acquirendis terrenis rebus inhiare, imperante avaritia maria transire, deservire iracundiae, jurgijs vacare, proximos, quos praevaleant, ledere. Sed quia eos adhuc sancta Ecclesia tolerat ut convertantur, quasi in arca latitudine deorsum bestiae morantur. Videmus alios jam aliena non quaerere, illatam injuriam aequanimiter portare, rebus propriis esse contentos, humiliter vivere. Sed quia isti jam pauci sunt, angustatur arca. Alios autem conspicimus etiam possessa relinquere, nullum terrenis rebus studium dare, inimicos diligere, carnem à cunctis voluptatibus domare, motus omnes sub rationis judicio premere, per caeleste desiderium contemplationis pennam sublevari. Sed quia tales quique valde rari sunt, in arca juxta cubitum ducuntur, ubi homines & volatilia continentur. Quærat tamen si quis in eis esse valeat sine peccato, & nullus invenitur. Quis itaque homo sine peccato est, nisi ille qui in peccatis conceptus non est? In uno ergo cubito consummatur arca, quia unus est auctor & redemptor sanctae Ecclesiae sine peccato, ad quem & per quem omnes proficiunt, qui se esse peccatores noverunt. Dicatur itaque de limine & porta: *[Et cubitus unus, finis utrinque.]* quia cum unus mediator Dei & hominum homo Christus Jesus in majestate sua apparuerit, omnia utriusque Testamenti quae praedicta & promissa sunt, complebit. Sin verò utraque hoc loco marginem ac thalamos memorat, neque hoc ab hac sententia abhorret: quia cum majestas Redemptoris nostri nobis fuerit ostensa, finitur fides, cum jam coeperit videre homo quod credidit. Et ad finem suum pervenit thalami; quia corda fidelium incomparabiliter longè quàm modo sunt, in amore illius perficiuntur. Cubitus ergo unus finis utrinque est: quia unus Dominus & salvator visus in electis suis fidem finit, & charitatem perficit. Considerare libet, qui nos sumus qui ista tractamus. Certè ex Gentibus venimus, certè parentes nostri lignorum ac lapidum cultores fuerunt. Unde ergo hoc nobis, ut ea quae nunciusque Hebraei nesciunt, Ezechielis propheta tam profunda mysteria rimemur? Agamus ergo gratias uni, qui cuncta quae de eo in sacro eloquio scripta sunt, opere implevit, ut quae intelligi audita non poterant, visa panderentur. Ibi quippe incarnatio, ibi passio, ibi mors, ibi resurrectio, ibi ascensio illius continetur. Sed quis nostrum hæc audita crederet, nisi facta cognovisset? Signatum ergo librum, sicut in Joannis Apocalypsi legitur, quem aperire & legere nemo poterat, leo de tribu Juda aperuit; quia omnia ejus nobis mysteria in sua passione ac resurrectione patefecit. Et per hoc quod infirmitatis

* al.
sponsi

* al.
utrinque

* al.
utrinque

Rom. 10. 4

Cant. 2. d.
L. 2. Mor.
c. 16.
P. in Cant.
c. 13.

Cant. 2.

Pf. 146.

Pf. 101.

Gen. 6. e
Pat. in Gen.
c. 36.

* al.
jam arca
juxta cu-
bitum du-
citur,

Apoc. 5. 4

mitatis nostræ mala pertulit, suæ nobis potentia & claritatis bona monstravit. Caro enim factus est, ut nos spirituales faceret: benignè inclinatus est, ut levaret: exiit, ut introduceret: visibilis apparuit, ut invisibilia monstraret: flagella pertulit, ut sanaret: opprobria & irrisiones sustinuit, ut ab opprobrio aeterno liberaret: mortuus est, ut vivificaret. Agamus ergo gratias vivificanti & mortuo, & ideo amplius vivificanti, quia mortuo. Unde bene salutem nostram, & passionem illius Isaias contemplatus ait: *Vt faciat opus suum, alienum opus ejus: ut operetur opus suum, peregrinum est opus ejus ab eo.* Opus etenim Dei est animas quas creavit colligere, & ad aeternæ lucis gaudia revocare. Flagellari autem atque spuis illiniri, crucifigi, mori, atque sepeliri, non hoc in sua substantia opus Dei est, sed opus hominis peccatoris, qui hæc omnia meruit per peccatum. Sed peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum. Et qui in natura sua manet semper incomprehensibilis, in natura nostra comprehendi dignatus est, ac flagellari: quia nisi ea quæ erant infirmitatis nostræ susceperet, nunquam nos ad suæ fortitudinis potentiam sublevarer. Ut ergo faciat opus suum, alienum opus ejus: & ut operetur opus suum, peregrinum est opus ejus ab eo: quia incarnatus Deus ut nos ad suam justitiam colligeret, dignatus est pro nobis tanquam peccator homo vapulare. Et alienum opus fecit ut faceret proprium, quia per hoc quod infirmans mala nostra sustinuit, nos qui creatura illius sumus, ad fortitudinis suæ gloriam perduxit: In qua vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Isai. 28.

1. Pet. 2. d

HOMILIA XVII.

Ezech. c.
XL. v. 11.

Thalami autem, sex cubitorum erant hinc & inde. Et mensus est portam à tecto thalami usque ad tectum ejus, latitudinem viginti quinque cubitorum, ostium contra ostium. Et fecit frontes per sexaginta cubitos: & ad frontem atrium portæ undique per circuitum. Et ante faciem portæ que pertingebat usque ad faciem vestibuli portæ interioris, quinquaginta cubitos. Et fenestras obliquas in thalamis, & in frontibus eorum que erant intra portam undique per circuitum. Similiter autem erant & in vestibulis fenestrate per gyrum intrinsecus, & ante frontes pictura palmarum.

Sup. bo. 14.
c. 16.

Memoratis superius thalamis, Propheta subiungit, quia thalami sex cubitorum erant hinc & inde. Qua in re magna nobis quæstio generatur, cur superius thalamum uno calamo mensuratum dixit, quem videlicet calamum sex cubitos & palmum habere perhibuit, atque inferius thalamos, sex solummodo dicit cubitis mensuratum? Si enim non calamo, sed sex cubitis mensurantur, palmus deest, qui superius in mensura calami dicebatur adesse. Sed si thalami sunt sensus atque cogitationes fidelium, in quibus castæ animæ conditori suo in amore junguntur, & per sex cubitos perfecta operatio, per palmum verò inchoatio contemplationis exprimitur; sanctæ universalis Ecclesiæ debemus membra conspiciere, & citius invenimus, quia sunt in ea thalami uno calamo, & sunt alij, sex tantummodo cubitis mensurati. Nam fideles quidam in illa omnipotentem Deum ita amant, ut & in opere perfecti sint, & in contemplatione suspensi. Hi perfectio

S. Greg. Tom. I.

A calamum in mensura habent; quia & sex cubitos operationis, & palmum contemplationis possident. Quidam verò omnipotentem quidem Deum diligunt, & perfectè in bonis operibus exercentur; sed tamen contemplari ejus magnitudinem subtiliori intellectu nesciunt. Amant autem, sed investigare gaudia ejus claritatis ignorant. Hi itaque sex cubitos habent, & palmum non habent; quia ei jam per amorem juncti sunt, sed ex contemplatione disjuncti. Qui tamen thalami post commemorationem cubiti unius, hinc & inde esse referuntur: quia videlicet in amore auctoris ac redemptoris nostri fideles animæ & ex Judæo populo & ex Gentilitate convenerunt. Unde & idem Redemptor noster cum a seculum sedens, Hierusalem tenderet, sicut Evangelista testatur, multi vestimenta sua straverunt in via, alij autem frondes cadebant de arboribus, & sternebant in via; & qui præbant, & qui sequebantur, clamabant, dicentes: *Hosanna, benedictus qui venit in nomine Domini.* Salvator enim noster a seculum sedens, Hierusalem tendit, quando uniuscujusque fidelis anima, regens videlicet jumentum suum, ad pacis intimam visionem ducit. Jumentum seder etiam, quum sanctæ Ecclesiæ universaliter præsidet, eamque in supernæ pacis desiderium accendit. Multi autem vestimenta sua in via sternunt; quia corpora sua per abstinentiam domant, ut ei iter ad mentem parent, vel exempla bona sequentibus præbeant. Alij autem ramos vel frondes de arboribus cadunt & sternunt in via: quia in doctrina veritatis, verba atque sententias patrum ex eorum eloquio decerpunt, & hæc in via Dei ad auditoris animum venientis, humili prædicatione submitunt. Quod indigni quoque & nos modò facimus. Nam cum patrum sententias in sermone exhortationis assumimus, frondes de arboribus cadimus, & has in via Dei omnipotentis sternimus. Sed qui præbant & qui sequebantur, clamabant: *Hosanna.* Præcessit quippe Judæus populus, secutus est Gentilis. Et quia omnes electi, sive qui in Judæa esse potuerunt, sive qui nunc in Ecclesia existunt, in mediatorem Dei & hominum crediderunt & credunt, qui præeunt, & qui sequuntur, Hosanna clamant. Hosanna autem Latina lingua, salva nos dicitur. Ab ipso enim salutem & priores quæsierunt, & præsentem quærunt: & benedictum qui venit in nomine Domini confitentur, quoniam una spes, una fides est præcedentium atque sequentium populorum. Nam sicut illi expectata passione ac resurrectione ejus sanati sunt, ita nos præterita passione illius ac permanente in sæcula resurrectione salvamur. Quem enim priores nostri ex Judæo

populo crediderunt atque amaverunt venturum, hunc nos & venisse credimus & amamus, ejusque desiderio accendimur, ut eum facie ad faciem contemplemur. Thalami ergo ejus hinc & inde sunt; quia corda amantium fidem quæ in illo est, & à priori parte sæculi, & ab ultima complectuntur. Sequitur: *[Et mensus est portam à tecto thalami usque ad tectum ejus, latitudinem viginti & quinque cubitorum.]* Sepe jam diximus, portam fidem, & per eandem fidem ipsum Dominum ac redemptorem nostrum, mediatorem Dei & hominum Jesum Christum posse signari: quia per fidem quæ in eo est, introitus ad vitam patet. Sed etiam scripturam sacram, quæ nobis eandem ipsam fidem in Redemptoris nostri intellectum aperit, non immeritò portam accipimus; quia ea ut oportet cognita, ad intelligenda invisibilia intramus. Si igitur hoc in loco, ut prædiximus, porta scriptura accipitur, quærendum est quid per tectum thalami, quid per tectum portæ signetur. Sed habet thalamus tectum; quia aperta est mens amantium, & adhuc fervor amoris in occulto est. Habet quoque & porta tectum; quia scriptura tota quidem propter nos scripta est, sed non tota intelligitur à nobis. Multa quippe in illa ita aperta

M M M M

Mar. 11. b

Aug. 1. 10.
Conf. c. 43.

scripta sunt, ut pascant parvulos; quædam verò A obscurioribus sententiis volantur, ut exerceant fortes, quatenus cum labore intellecta plus grata sint. Nonnulla autem ita in ea clausa sunt, ut dum ea non intelligimus, agnoscentes infirma nostræ cæcitatatis, ad humilitatem magis, quàm ad intelligentiam proficiamus. Sunt enim quædam quæ ita de cælestibus loquuntur, ut solis illis supernis civibus in patria sua persistentibus pateant, necdumque nobis peregrinantibus referentur. Nam si quis ad urbem incognitam pergens, multa de illa in via audiat, quædam quidem ex ratione colligit, quædam verò quia necdum videt, nullo modo cognoscit: ipsi verò cives qui in ea sunt, & quæ de illa tacentur vident, & quæ de illa dicuntur intelligunt. Nos igitur in via adhuc sumus, multa de illa cælesti patria audimus, alia jam per spiritum & rationem intelligimus, quædam verò non intellecta veneramur. Unde & de eodem sacro eloquio scriptum est: *Extendens celum sicut pellem, qui regis in aquis superiora ejus.* Celum quippe sicut pellis extenditur, quia per ora mortalium scriptura sacra nobis in expositionibus explicatur. Sed sunt quæ in cælo, superiores videlicet multitudines, id est Angelorum agmina, in quibus ejusdem cæli teguntur superiora; quia ea quæ in sacro eloquio altiora & obscuriora sunt, angelicis solummodo spiritibus patent, & nobis adhuc incognita perdurant. Habet ergo thalamus tectum; quia nescit adhuc proximus, quantum amatur à proximo. Porta quoque, id est, sacrum eloquium habet tectum: quia necdum omnia penetrare intellectu possumus, quæ de cælestibus audimus. Restat ergo, ut in his quæ intelligimus, in profectu quotidie charitatis ambulemus. Et quamvis in nobis proximi quoque nostri non videant quantum diligantur à nobis, atque in sacro eloquio ea quæ necdum intelligimus, humiliter veneremur: in his tamen, ad quæ intelligendo pervenimus, dilatari per bonam operationem debemus. Unde & dicitur: *[Et mensus est portam à recto thalami, usque ad tectum ejus, latitudinem viginti & quinque cubitorum.]* Quinque enim carnis sensibus præditi sumus, videlicet visu, gustu, olfactu, auditu, atque tactu. Idem verò quinarium numerus per semetipsum multiplicatus, ad vigesimum & quintum numerum surgit. Operari autem exterius quiddam de mandatis cælestibus sine istis corporeis quinque sensibus non valemus. His quippe officiis suis iudex animus interius præsidet, & quid exterius agere iuste vel misericorditer possit, quasi eisdem officiis renunciantibus ac deservientibus agnoscit. Cum ergo timore omnipotentis Domini animus impletur, necesse est ut quinque nostri sensus nobis velut subiecta officia in bona operatione deserviant. Per quos cum aliquid agere misericorditer cœperimus, plus se quotidie ipsa misericordia aperit, & quasi quidam sinus boni operis expandit. Quinque igitur sensus multiplicantur in se, dum hoc quod per ipsos agitur, in bono quotidie opere per profectum multiplicatur. Unde & latitudo esse viginti & quinque cubitorum dicitur; quia timor, tenacia, & pigredo, angustia est. Quisquis enim ideo indigentibus dare panem metuit, ne sibi desit; adhuc in angustia timoris est. Quisquis ideo vestimentum argenti non porrigit, quia hoc solus habere concupiscit; adhuc tenaciæ suæ angustia coarctatur. Quisquis ideo bonum non agit, quia tepore animi torpescit, ipse ei suus torpor angustia est. Respicere autem inopem, exaudire precem, largiri stipem, præbere defensionem, atque pro ejusdem defensione pauperis, adversantis cuiuslibet inimicitias non timere, magna mentis latitudo est. Mensuratur ergo inter thalamum & portam ea quæ interjacet latitudo, cubitis viginti & quinque: quia in exteriore sensuum operatione probatur & cognoscitur,

* al.
pigrescit,

quæ intrinsicus largitas bonitatis habeatur. Nam quid * jam de scriptura sacra didiceris, & quantum proximum tacitus ames, in latitudine boni operis ostendis. Pateat itaque viginti & quinque cubitis latitudo inter thalamum & portam; quia inter charitatem & scientiam testis est bona operatio. Quæ si fortasse defuerit, profectò certum est nec cognovisse te Deum, nec diligere proximum; id est, nec portam sacri eloquij, nec amoris thalamum habere. Et notandum est, quòd à tecto thalami usque ad tectum portæ dicitur mensuratum. Per ea enim quæ nobis in sacra scriptura cooperta sunt, nostra humilitas approbatur: quia quidquid in illa non intelligimus, non superbe reprehendere, sed venerari humiliter debemus. Unde & de Domino scriptum est: *Palpebræ ejus interrogant filios hominum.* Palpebræ quippe ejus, judicia sunt, quæ aliquid nobis claudunt, & aliquid aperiunt. Quæ aperiendo nos interrogant, si non despiciamus, claudendo nos interrogant, si non despiciamus, quæ intelligere non valemus. Per ea autem quæ de charitate nostra proximis nostris non loquimur, in conspectu Dei veriùs probamur. In quorundam enim ore charitas ficta est, in quorundam cordibus vera. Et sæpe de charitate ostenditur quod non est, & non demonstratur quod est. Amorem itaque nostram erga proximum plus bona operatio loquitur, quàm lingua, ut in ipso bono opere proximus noster amari se videat. Et cum tantum non possumus, quantum volumus operari, omnipotenti Deo occulta amoris nostri sufficiant. A tecto ergo thalami usque ad tectum portæ sit magna latitudo, ut ab oculis nostræ charitatis propter proximum usque ad humilitatem scientiæ, & propter Deum, in quantum intelligimus & valemus, bona semper operemur. Potest etiam porta, ipse jam aditus regni cælestis intelligi. Habet nunc thalamus tectum, habet & porta tectum: quia & quanta sit nostra charitas in Deum & proximum, non cognoscitur, & quando de hoc sæculo ad æternæ vitæ requiem introducatur, ignoratur. Esse enim nobis conditor noster diem mortis nostræ incognitum voluit, ut dum semper ignoratur, semper esse proximus credatur: & tantò quis ferventior sit in operatione, quantò & incertus est de vocatione. Unde & latitudo viginti & quinque cubitorum à thalamo ad portam tenditur: quia per charitatem quam semel in Deo & proximo concepimus, usque ad ingressum regni debemus omne quod possumus multipliciter atque incessanter operari. A tecto itaque thalami usque ad tectum portæ magna latitudo est: quia ex gratia qua inchoamus Deum diligere, usque ad ipsam dilectionem quæ nobis aditum regni cælestis aperit, debemus nosmetipsos in magna bonorum operum actione dilatare, adversa patienter perpeti, * benigna libenter impendere, ipsos etiam quos patimur, amare, habita tribuere, non habita non ambire, proximos sicut nosmetipsos diligere, eorum bona nostra credere, eorum mala quasi propria desere. In tali ergo mente magna latitudo est, in qua angustia odiorum non est. Quam profectò latitudinem ex Dei & proximi amore concepimus, & per sacra mandata cognovimus. Nam & ipsos latitudinis viginti & quinque cubitos non inconvenienter intelligimus, si eos juxta sacrum eloquium discutere velimus. Sex enim cubitis mensuratos thalamos dixerat, & sexto die homo est conditus: eo quoque die Dominus perfecisse opera sua describitur. Unde etiam pro perfectione poni senarius numerus solet. Et quia omnem operationem bonam per quatuor sancti Evangelij libros agnovimus, si sex quater ducimus, ad viginti & quatuor pervenimus. Cui monas additur, quia in uno semper Deo bene omnes operamur. Viginti ergo & quinque cubitis latitudo hæc explicari debuit: quia omnis bona operatio per quatuor sancti

* al.
dicam de
scriptura
sacra? Qui
um illum
didiceris,

Ps. 10. b

* al.
bona

Gen. 1. e

* al.
unus est per
quem bene
omnes o-
perantur

Evangelij, ut diximus, libros agnoscitur, & in u-
 A nius Dei cognitione & confessione completur. Se-
 quitur: [*Et ostium contra ostium.*] Hoc loco, con-
 tra, non ad aduersitatem ponitur, sed ad rectitudi-
 nem. Ostium enim contra ostium est, cum recto itine-
 re ab exteriori ad interiorem aditum pervenitur. In
 cognitione verò omnipotentis Dei primum ostium
 nostrum fides est, secundum verò species illius, ad
 quam per fidem ambulando pervenimus. In hac et-
 enim vita hanc ingredimur, ut ad illam postmodum
 perducamur. Ostium ergo contra ostium est; quia
 per aditum fidei aperitur aditus visionis Dei. Si quis
 verò utraque hæc ostia in hac vita velit accipere, ne-
 que hoc à salubri intelligentia abhorret. Nam sæpe
 volumus omnipotentis Dei naturam invisibilem
 considerare, sed nequaquam valeamus; atque ipsis
 B difficultatibus fatigata anima, ad semetipsum redit,
 sibi que de seipsa gradus ascensionum facit: ut pri-
 mum semetipsum, si valet, consideret, & tunc illam
 naturam quæ super ipsam est, in quantum poterit,
 investiget. Sed mens nostra si in carnalibus imagini-
 bus fuerit sparsa, nequaquam vel se vel animæ natu-
 ram considerare sufficit: quia per quot cogitationes
 ducitur, quasi per tot obstacula cæcatur. Primus ergo
 gradus est, ut se ad se colligat. Secundus, ut vi-
 deat qualis est collecta. Tertius, ut super semetip-
 sam surgat, ac se contemplationi auctoris invisibilis
 intendendo subjiciat. Sed se ad se nullatenus colligit,
 nisi prius didicerit terrenarum atque cælestium ima-
 ginum phantasmata ab oculis mentis compefcere,
 quidquid de visu, quidquid de auditu, quidquid de
 odoratu, quidquid de tactu & gustu corporeo cogi-
 tationi ejus occurrerit, respicere atque calcare, qua-
 tenus talem se querat intus, qualis sine istis est. Nam
 hæc quando cogitat, quasi quasdam umbras corpo-
 rum introrsus versat. Abigenda ergo sunt omnia
 manu discretionis ab oculis mentis: quatenus talem
 se anima consideret, qualis sub Deo super corpus
 creata est, ut à superiore vivificata, vivificet infe-
 rius quod administrat. Quæ & sic infusa est corpori,
 ut non per membrorum partes partibus sit divisa.
 Nam in quolibet loco pars corporis percipitur, tota
 dolet. Miro autem modo una eademque vivifica-
 tione membris præsidens, cum ipsa per naturam
 non diversa sit, per corpus tamen agit diversa. Ipsa
 D quippe est quæ per oculos videt, per aures audit,
 per nares odoratur, per os gustat, per membra om-
 nia tangit, & tangendo lenè ab aspero discernit. Et
 cum tam diversa per sensus operatur, non hæc di-
 versa, sed una illa in qua creata est ratione disponit.
 Cum ergo seipsam sine imaginibus corporis cogitat
 anima, jam primum ostium intravit. Sed ab hoc
 ostio ad aliud tenditur, ut de natura Dei omni-
 potentis aliquid contempletur. Anima itaque in cor-
 pore, vita est carnis: Deus verò qui vivificat omnia,
 vita est animarum. Si igitur tantæ est magnitudinis
 ut comprehendi non possit vita vivificata, quis in-
 tellectu comprehendere valeat, quantæ majestatis
 sit vita vivificans? Sed hoc ipsum considerare atque
 discernere, jam est aliquatenus intrare: quia ex sua
 æstimatione anima colligit quid de incircumscripto
 spiritu sentiat, qui ea incomprehensibiliter regit,
 quæ incomprehensibiliter creavit. Conditor etenim
 noster longè incomparabiliter creaturæ suæ præsi-
 det, & quædam operatur ut sint, nec tamen vivat:
 quædam verò ut sint & vivant, nec tamen discer-
 nere aliquid de vita valeant: quædam autem ut sint,
 vivant, atque discernant. Et operatur unus omnia,
 1. Cor. 12. b sed in omnibus non divisus. Est enim verè summus,
 & nunquam sibi dissimilis. Anima autem etsi per natu-
 ram sibi semetipsi diversa non est, per cogitationem
 tamen diversa est. Eo enim momento & ictu quo de
 visu cogitat, de auditu cogitare obliviscitur: & eo
 momento & ictu quo de auditu, vel gustu cogitat,
 de odoratu, vel tactu cogitare non prævalet; quia

S. Greg. Tom. I.

per intentionem & oblivionem fit semper sibi metip-
 ipsi dissimilis, ut nunc hoc, nunc illud cogitatione
 teneat. Omnipotens autem Deus, quia sibi metipsum
 dissimilis non est, ea virtute videt, qua audit om-
 nia: ea virtute creat, qua judicat creata. Ejus ergo
 & videre simul omnia, administrare est, & admi-
 nistrando conspiceret. Nec alia cogitatione justos
 adjuvat, atque alia injustos damnat; sed una ead-
 demque vi naturæ singularis, sibi semper indissimi-
 lis dissimilia disponit. Cur autem hoc de potentia
 creatoris admiremur, qui virtutis ejus vestigia & in
 creaturis conspiciamus? Natura quippe luti & ceræ
 diversa est. Solis verò radius non est diversus, &
 tamen cum diversus non sit, diversa sunt quæ in luto
 operatur & cera: quia uno eodemque sui ignis ca-
 lore lutum durat, & ceram liquat. Sed fortasse hoc
 in natura luti vel ceræ est, non in ipsa solis substan-
 tia, quæ in naturis diversis diversa videtur operari.
 Omnipotens autem Deus in semetipso habet sine
 immutatione mutabilia disponere; sine diversitate
 sui diversa agere; sine cogitationum vicissitudine
 dissimilia formare. Longè ergo dissimiliter opera-
 tur dissimilia nunquam sibi dissimilis Deus, qui &
 ubique est, & ubique totus est. Ait enim: *Cælum mi-*
hi sedes est, terra autem scabellum pedum meorum. *Isai. 66. a*
 Et de ipso scriptum est: *Qui cælum metitur palmo &*
terram pugillo concludit. Ex qua re considerare neces-
 se est, quia is qui cælo velut sedi præsidet, super &
 intus est. Et qui cælum palmo, & terram pugillo
 concludit, & exterius, superius, & inferius est. Ut
 ergo indicaret omnipotens Deus interiorem se esse, &
 C superiorem omnibus, cælum ipse sibi sedem esse per-
 hibuit. Ut verò se ostenderet omnia circumdare,
 cælum metiri palmo, & terram se asserit pugillo
 concludere. Ipse est ergo interior & exterior: ipse
 inferior, & superior: regendo superior, portando
 inferior: replendo interior, circumdando exterior.
 Sicque est intus, ut extra sit; sic circumdat, ut pe-
 netret; sic præsidet, ut portet; sic portat, ut præsi-
 deat. Cum ergo elevata ad seipsam anima suum mo-
 dum intelligit, & quia corporalia omnia transcen-
 dat, agnoscit, atque ab intellectu suo se ad auctoris
 intellectum tendit, quid jam hæc, nisi ostium con-
 tra ostium aspiciat? Unde & auctori omnium Pro-
 pheta dicit: *Mirabilis facta est scientia tua ex me:* *Ps. 138.*
 D quia quantumlibet intenderit, semetipsum anima
 perfectè non sufficit penetrare; quantum magis illius
 magnitudinem, qui potuit & animam condere?
 Cumque in scientia Dei intellectu laboraret, lassescens
 ac deficiens subdidit: *Confortata est, nec po-*
tero ad eam. Sed cum conantes atque tendentes
 quiddam jam de invisibili natura conspiceret cupi-
 mus, lassamur, reverberamur, repellimur: & si
 interiora penetrare non possumus, tamen jam ab
 exteriori ostio interius ostium videmus. Ipse enim
 considerationis labor ostium est: quia ostendit ali-
 quid ex eo quod intus est, etsi adhuc ingrediendi
 potestas non est. Sequitur: [*Et fecit frontes per*
sexaginta cubitos: & ad frontem atrium portæ un-
dique per circuitum.] Sæpe jam diximus senario
 numero perfectionem boni operis designari, non il-
 lud sequentes quod conati sunt hujus sæculi sapien-
 tes adituere, dicentes idcirco senarium numerum
 esse perfectum, quia suo ordine numeratus perficitur:
 ut cum unus, duo, tres dicuntur, senarius
 numerus impleatur: vel quia in tribus partibus di-
 viditur, id est, sexta, tertia, & dimidia, videlicet
 in uno, duobus, & tribus: sed idcirco senarium nu-
 merum dicimus esse perfectum, quia sicut paulò an-
 tè dictum est, sexto die perfecit Deus omnia opera
 sua. Quoniam verò peccatori homini legem dedit,
 quæ in decem præceptis scripta est, & sex decies du-
 cta in sexagenarium surgunt, rectè per sexaginta cu-
 bitos, bonorum operum perfectio designatur. Quod
 apertè etiam Dominus in Evangelio designat, qui cū
 MM m ij

S. Bon. Pha.
l. 1. c. 1.

Isai. 66. a
Isai. 40. c

Ps. 138.

Ibid.

Sup. h. 14.
c. l. 30.

Mor. c. 24.

Gen. 1. 2

Mat. 13. a
Maro. 4. a

parabolam seminantis exponeret, dixit: *Aliud cecidit in terram bonam, & dabit fructum ascendentem & excresecientem, & afferbat unum triginta, & unum sexaginta, & unum centum.* Fructus etenim terræ bonæ triginta afferat, cum mens perfectionem fidei, quæ est in Trinitate, conceperit. Sexaginta afferat, cum bonæ vitæ opera perfecta protulerit. Centum verò afferat, cum ad æternæ vitæ contemplationem profecerit. Sinistra enim nostra, est vita præsens: dextera verò, est vita ventura. Et rectè per centenarium numerum æternæ vitæ contemplatio designatur: quia cum post triginta ac sexaginta ad centesimum numerum computando pervenimus, idem centenarius numerus in dexteram transit. Fides atque operatio adhuc in sinistra est: quia hîc adhuc positi, & credimus quod non videmus, & operamur ut videamus. Cum verò jam se animus in contemplationem æternæ vitæ suspenderit, quasi ad dexteram manum computus pervenit. Fecit itaque frontes per sexaginta cubitos. Quia enim per sexagenarium numerum perfectio: quid per frontes ædificij, nisi ipsa opera designantur quæ exteriùs videntur? Prædicationis enim verbum tribuere, alimenta esurientibus, vestimenta argentibus dare, & pro bono opere patienter adversa tolerare, quid aliud quam frontes sunt ædificij celestis? quia pulchritudo operum exteriorum ornat habitaculum Dei, quod adhuc latet intrinsecus. Sed istæ frontes habent atrium undique per circuitum; quia in hoc magna sunt opera, si hæc in mente dilatat amplitudo charitatis. De charitate quippe scriptum est: *Latum mandatum tuum nimis.* De hac iterum Psalmista ait: *Statusi in loco spatiofo pedes meos.* Sed ecce, dum loquor, animo occurrit quo modo lata est charitas. Si per charitatem pertingitur ad Deum, & per semetipsam Veritas dicit: *Intrate per angustam portam.* Et rursum Psalmistam audio dicentem: *Propter verba labiorum tuorum ego custodi vias duras.* Atque in Evangelio Dominus dicit: *Jugum enim meum suave est, & onus meum leve.* Quo modo ergo aut lata charitas, si angusta porta? aut quo modo jugum suave est & onus leve, si in præceptis Dei viæ duræ sunt quæ custodiuntur? Sed hanc nobis quæstionem citius ipsa * Veritas solvit; quia via Dei & inchoantibus angusta est, & perfectè jam viventibus lata. Et dura sunt quæ contra consuetudinem spiritaliter animo proponimus, & tamen onus Dei leve est postquam hoc ferre cœperimus: ita ut pro amore ejus etiam persecutio placeat, & omnis pro eo affectio in mentis dulcedine veniat; sicut sancti quoque Apostoli gaudebant, cum pro Domino flagella tolerabant. Ipsa ergo angusta porta amantibus lata fit, ipsæ viæ duræ spiritaliter currentibus molles & planæ fiunt, dum scit animus, se pro temporalibus doloribus gaudia æterna recipere, & hoc incipit quod affligitur amare. Atrium ergo ante frontes ejus, est in perfectione operis latitudo dilectionis. Et notandum quod dicitur, [*Undique per circuitum;*] ut videlicet homo per omne, quod agit, semper se in charitatis amplitudine dilaret, ne hunc aut timor, aut odia angustent. Si quis ergo de verbo Dei loquitur, & charitatem quam prædicat, in mente non servat, ædificij frontem habet, sed atrium ante frontem non habet. Si quis elemosynam indigentibus largitur, & per hanc fortasse in corde extollitur, nec ex charitate proximi inopia subvenit, sed se elatione tacita extollit, frontem quidem in ædificio ostendit, sed juxta frontem atrium non fecit. Si quis illatas à proximo contumelias tolerat, & mala objecta tacitus portat, magna est patientia quam demonstrat, sed si dolorem in corde non habeat, si lucrari ad tranquillitatem mansuetudinis etiam ipsum qui malè excesserat, quærat. Nam si patientiam exteriùs adhibens, intus dolorem tenet, nec amat eum quem sustinet, habet qui-

7f. 118.
7f. 30.

Mat. 7. b

7f. 16

Mat. 11. d

* al. charitas

S. Bon. Phas. l. 1. c. 33.

28. 1. g

A dem frontem in ædificio, sed ante frontem atrium non habet: quia is qui se angustiam odiorum subdidit, profectò charitatis latitudinem amisit. Nam sicut in superiori parte jam diximus, patientia ea vera est, quæ & ipsum amat quem portat. Nam tolerare, sed odisse, non est virtus mansuetudinis, sed velamentum furoris. Et notandum, quòd hoc ipsum atrium portæ dicitur. Porta quippe nostra est aditus ad regnum. Et Deum ac proximum perfectè amare, jam ad ingressum regni est tendere. Inquantum enim quisque amat, intantum ad ingressum propinquat. Inquantum verò amare negligit, intantum ingredi recusat: quia nec studet videre quod appetit. Tunc ergo habemus atrium portæ, quando ex latitudine charitatis ad supernam vitam: quam adhuc contingere minimè possumus, jam per desiderium intramus. Itaque cum bonum opus erga proximum agitur, restat ut ejusdem boni operis intentio discernatur, si non præsentis gratiæ retributionem quærit, sed spem suam animus ad futuram promissionem tendit, ut ex temporalibus æterna, ex terrenis celestia speret. Spes enim celestium mentem solidat, ne concutiatur fluctibus tumultuum terrenorum. De qua & per Paulum dicitur: *Quam sicut anchoram habemus animæ nostræ ac firmam, & incedentem usque ad interiora velaminis.* De quibus interioribus hîc quoque subjungitur: [*Et ante faciem portæ quæ pertinebat usque ad faciem vestibuli portæ interioris, quinquaginta cubitos.*] Hoc quod hoc loco dicitur, [*ante faciem portæ,*] non exterior, sed interior ante portam locus describitur, dum usque ad faciem vestibuli portæ interioris pertingere perhibetur. Unde & idem locus quinquaginta cubitis dicitur mensuratus. Per quinquagenarium enim numerum requies æterna signatur. Habet enim septenarius numerus perfectionem suam, quia eo die dierum numerus est completus. Et per *Legem Sabbatum in requiem datum est.* Ipse autem septenarius per semetipsum multiplicatus, ad quadraginta & novem ducitur; cui si monas additur, ad quinquagenarium pervenitur: quia omnis nostra perfectio in illius unius contemplatione erit, in cuius nobis visione jam minùs aliquid salutis & gaudij non erit. Hinc etiam Jubilæus, id est, annus quinquagesimus in requiem datus est: quia quisquis ad omnipotentis Dei gaudia æterna pervenerit, laborem & gemitum ulterius non habebit. Notandum verò, quia locus qui describitur per quinquaginta cubitos tendi, ad faciem vestibuli portæ interioris pertingere memoratur. Non ergo hoc loco Propheta, jam ipsum vestibulum portæ interioris, sed locum interiùs qui tendit ad vestibulum portæ interioris, narrat. Per quem locum utique, sicut diximus, spes nostra signatur, quæ dum æternam requiem quærit, mentem ad vestibulum portæ interioris ducit. Hoc ipsum enim, quòd desideramus celestia, quòd ad promissa gaudia suspiramus, quòd æternæ vitæ requiem quærimus, jam ad interioris vestibuli faciem propinquamus. Signetur ergo per portam fides, per atrium charitas, per locum verò qui ad faciem vestibuli portæ interioris propinquat, figuretur spes: sine quibus tribus virtutibus quisquis jam uti ratione potest, ingredi ad celeste ædificium non potest. Habeatur ergo fides in porta, quæ introducit ad intelligentiam: charitas in atrio, quæ mentem dilatat in amorem: spes in loco qui quinquaginta describitur cubitis, quia per desideria atque suspiria introducit animum ad secreta gaudia quietis. De qua quiete etiam adhuc, sicut est, veritatis lumen non cernimus, jam tamen per rimas intelligentiæ aliqui videmus. Unde & hîc subditur: [*Et fenestras obliquas in thalamis.*] In fenestris obliquis pars illa per quam lumen intrat, angusta est, sed pars interior quæ lumen suscipit, lata: quia mentes contemplantium quamvis aliquid tenuiter de vero lu-

Inf. Rom. 10

Heb. 6. 2

Exod. 10.

mine videant, in semetipsis tamen magna amplitudine dilatantur. Quæ videlicet & ipsa quæ conspiciunt, capere pauca vix possunt. Exiguum valde est quod de æternitate contemplantes vident, sed ex ipso exiguo laxatur sinus mentium in augmento fervoris & amoris: & inde apud se amplæ sunt, unde ad se veritatis lumen quasi per angustias admittunt. Quæ magnitudo contemplationis quia concedi non nisi amantibus potest, in thalamis oblique fenestrate esse perhibentur, vel in his quæ juxta thalamos non jam extrinsecus, sed esse intrinsecus dicuntur. Nam de eisdem fenestris subditur: [*Et in frontibus eorum quæ erant intra portam undique per circuitum.*] Erant enim in thalamis, erant & in frontibus eorum, quæ intra portam undique per circuitum fuerant constructa: quia qui cor intus habet, ipse quoque lumen contemplationis suscipit. Nam qui adhuc exteriora immoderatiùs cogitant, quæ sint de æterno lumine rimæ contemplationis ignorant. Neque enim cum corporearum rerum imaginibus illa infusio incorporeæ lucis capitur: quia dum sola visibilia cogitantur, lumen invisibile ad mentem non admittitur. Sed quisquis jam lumini contemplationis intendit, curare magnopere debet, ut mentem semper in humilitate custodiat, nunquam se de gratia qua infunditur, extollat; & ipsas quæ mentes contemplantium signant, quales sint oblique fenestrate consideret. Per obliquas etenim fenestras lumen intrat, & sur non intrat: quia hi qui verè speculatores sunt, semper sensum in humilitate deprimunt, atque ad eorum mentes intelligentia contemplationis intrat, sed jactantia elationis non intrat. Et patientiaque fenestrate, & munita sunt: quia & aperta est in mentibus eorum gratia qua replentur, & tamen ad se adversarium ingredi per superbiam non permittunt. Notandum verò, quod intra portam undique per circuitum fenestrate oblique esse memorantur. Non enim contemplationis gratia summis datur, & minimi non datur, sed sæpe hanc summi, sæpe minimi, sæpius remoti, aliquando etiam conjugati percipiunt. Si ergo nullum est fidelium officium, à quo possit gratia contemplationis excludi, quisquis cor intus habet, illustrari etiam lumine contemplationis potest: quia intra portam undique per circuitum fenestrate oblique constructæ sunt, ut nemo ex hac gratia quasi de singularitate gloriatur. Nullus se donum veri luminis æstimer habere privatum: quia in eo quod se habere præcipuum putat, sæpe alter est ditior, quem habere apud se boni aliquid non putabat. Unde hic quoque adhuc aptè subjungitur: [*Similiter autem erant & in vestibulis fenestrate per gyrum intrinsecus.*] Postquam dixit, fenestrate in frontibus, adjungit fenestrate in vestibulis per gyrum intrinsecus: quia non solum alta sanctæ Ecclesiæ membra quæ præminent, habent contemplationis gratiam, sed plerumque hoc donum etiam illa membra percipiunt, quæ etsi jam per desiderium ad summa emicant, tamen adhuc per officium in imis jacent. Nisi enim & his qui despecti videntur, omnipotens Deus lumen contemplationis infunderet, fenestrate in vestibulis non fuissent. Videmus itaque alios in summis locis sanctæ Ecclesiæ constitutos alta de celestibus loqui, miro studio in quantum illustrata mens sufficit, superne patriæ secreta rimari: fenestrate sunt in frontibus. Alij verò in sanctæ Ecclesiæ sinu continentur, & despecti humanis oculis videntur, sed apud se sapientia studii vacant, ad caelestia anhelant, atque in quantum prævalent, quæ sint gaudia æterna considerant: fenestrate itaque oblique sunt, sed in vestibulis. Bene autem dicitur, [*per gyrum.*] quia omnis inquisitio secretarum rerum gyrum habet, dum in cogitatione sua dicit animus: Putas ne hoc? putas ne illud? Quasi circuit, ut inveniat quod querit. Cui cum incircumscriptum lumen erumpere in co-

gitatione cœperit, quasi per obliquam fenestram radius veritatis venit. Sic quippe in contemplatione nostra multa cogitationibus circumeundo proficimus, sicut exempla bonorum sæpe querimus, ut in moribus proficiamus. Nam cum jam cogitar animus ad meliora transire, quidquid melius de aliis audire possit exquirat, nunc hujus, nunc sancti alterius vitam ventilat. Unde & electus quidam, qui in expanso * rivo sanctæ Ecclesiæ per universum mundum mentis oculos miserat, bonorum vitam ad imitationem requirens, dicebat: *Circuibō & immolabo in tabernaculo Dei hostiam jubilationis.* Ecce ut immolaret jubilationis hostiam, circuibat: quia nisi animum huc illucque ad bonorum vitam exquirendam mitteret, ipse usque ad jubilationis sacrificium non perveniret. Cum verò sancti viti intra Ecclesiam ad loca summa perducuntur, eorum vita quasi in speculo ponitur, ut cuncti videant bona quæ debeant imitari. Unde & adhuc aptè subjungitur: [*Et ante frontes pictura palmarum.*] Quid per palmas, nisi præmia victoriæ designantur? Ipse quippe dari vincentibus solent. Unde & de his qui in certamine martyrij antiquum hostem vicerant, & jam victores in patria gaudebant, scriptum est: *Et palmae in manibus eorum, & clamabant voce magna, dicentes: Salus Deo nostro, qui sedet super thronum, & Agno.* Palmas quippe in manibus habere, est victorias in operatione tenuisse. Cujus operationis palma ibi retribuetur, ubi jam sine certamine gaudetur. Unde & hic non dicitur: *Palmae ante frontes, sed ante frontes pictura palmarum.* Ibi enim victoriæ palma videbitur, ubi jam sine fine gaudebitur. Nam hic plerumque sanctos viros aspiciamus mira agere, virtutes multas facere, leprosos mundare, dæmonia ejicere, tactu ægritudines corporum sanare, prophetiæ spiritu ventura prædicere. Cuncta hæc necdum palmae sunt, sed adhuc pictura palmarum: nam hæc aliquando dantur & reprobis. Unde & per Evangelium Veritas dicit: *Multi dicunt mihi in die illa: Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, & in tuo nomine dæmonia ejecimus, & in tuo nomine virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis, quia nunquam novi vos: discedite à me qui operamini iniquitatem.* Unum verò signum electionis est soliditas charitatis, sicut scriptum est: *In hoc sciatur quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem.* Hæc autem miracula cum electi faciunt, longè dissimiliter à reprobis sunt: quia quod electi ex charitate, hoc reprobi student agere per elationem. Sed eisdem electis & ipsa mira quæ per charitatem faciunt, non jam palmae, sed adhuc pictura palmarum: quia de eis foris ostenditur, quales apud omnipotentem Dominum intus habeantur. Ibi autem eis palma erit, ubi jam mortis contentio non erit. Nam prædicator egregius tunc aspexit palmam veram vincentibus dari, cum resurrectionem prævidit mortuorum fieri, sicut dicit: *Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem. Cum autem mortale hoc induerit immortalitatem, tunc fiet sermo qui scriptus est: Absorpta est mors in victoria. Vbi est mors victoria tua? ubi est mors stimulus tuus? Tunc ergo erit perfecta victoria, cum mors plenè fuerit absorpta. In omne autem quod modo mirabiliter de signis agi conspiciamus, non jam ipsam victoriam, sed adhuc imagines victoriæ videmus. Quia ergo plerumque sanctis etiam & in locis sublimioribus positus, ut ad bona opera alij provocentur, virtutes & signa dantur; ante frontes interioris ædificij palmarum pictura ostenditur. Hæc hodierno die tractata sufficiant, ut ad ea quæ subjuncta sunt, valentiores, adjuvante Domino nostro Jesu Christo veniamus: qui vivit & regnat cum Deo Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.*

HOMILIA XVIII.

Ezech. c. 40 v. 17. *Et eduxit me ad atrium exterius, & ecce gazophylacia, & pavimentum stratum lapide in atrium per circuitum: triginta gazophylacia in circuitu pavimenti. Et pavimentum in fronte portarum secundum longitudinem portarum erat inferius. Et mensus est latitudinem a facie portae inferioris usque ad frontem atrij interioris extrinsecus, centum cubitos ad Orientem & Aquilonem.*

Postquam de contemplationis gratia obliquas fenestras insinuans Propheta multa locutus est, eductum se exterius dicit, & gazophylacia vidisse commemorat. In quibus gazophylaciis quid aliud quam doctorum scientia designatur? Sed recte hac in re queri potest, cum doctores sancti spiritalia atque interna doceant, cur Propheta eductum se exterius dicit, & gazophylacia foris vidisse? Sed sciendum est, quia alia est contemplatio quae tantum videt, quantum dicere non valet: alia vero scientia atque doctrina, quae tantum videt, quantum exprimere per linguam possit. In comparatione quippe illius luminis, quod voce exprimi non potest, quasi hoc totum foris est, quod exprimi voce potest. Ait itaque: *[Et eduxit me ad atrium exterius, & ecce gazophylacia, & pavimentum stratum lapide in atrium per circuitum.]* Quia sermone Graeco * phylatin servare dicitur, & gazae lingua Persica divitiarum vocantur, gazophylacium locus appellari solet in quo divitiae servantur. Quid itaque per gazophylacia designatur, nisi, ut praediximus, corda doctorum sapientiae atque scientiae divitiis plena? Quia juxta Pauli vocem: *Alij datur per spiritum sermo sapientiae, alij sermo scientiae in eodem spiritu.* Sunt enim quidam, qui per donum gratiae & ipsa intelligunt quae exponi a doctoribus non audierunt: hi videlicet sermonem sapientiae perceperunt. Et sunt quidam qui per semetipsos intelligere audita nequeunt, sed ea quae in expositoribus legerint, retinent, atque scienter proferunt quae lecta didicerunt. Unde itaque isti, nisi sermone scientiae pleni sunt? Quamvis hoc intelligi & aliter possit, quia sapientia ad vitam, scientia vero pertinet ad doctrinam. Qui igitur bene vivit, & prudenter praedicat, gazophylacium spiritalis aedificij recte nominatur: quia ab ejus ore caelestes divitiae dispensantur. His divitiis abundare discipulos idem magister Gentium viderat, cum dicebat: *Divites facti estis in illo, in omni verbo & omni scientia.* Sunt itaque in sanctae Ecclesiae aedificio constructa gazophylacia, quia abundat divitiis scientiae lingua doctorum. Has veras esse divitias ipsa per se Veritas denunciat, cum de transitorio divitiis dicit: *Fallacia divitiarum suffocat verbum scientiae.* Sapientia etenim atque scientia doctrinae spiritalis, verae sunt divitiae, in quarum comparatione, quae transire possunt, falsa nominantur. De his divitiis per Salomonem dicitur: *Thesaurus desiderabilis requiescit in ore sapientis.* Excepto autem eo, quod ad aeternam patriam divitiarum spiritalis ducunt, est eis a terrenis divitiis magna distantia: quia spiritalis divitiae erogata proficiunt, terrena autem divitiae aut erogantur, & deficient: aut retinentur, & utiles non sunt. Qui ergo has in se veras divitias continent, recte gazophylacia nominantur. Et habent ipsa gazophylacia pavimentum per circuitum: quod eis adharet ac subjacet humilitas auditorum. Quod pavimentum recte stratum lapide in atrium dicitur; quia in latitudinem charitatis vicissim sibi juncta sunt animae fideles. Quae & lapides appellantur in

A fortitudine fidei, & stratae in pavimento sunt in compage humilitatis. Has fidelium mentes Petrus Apostolus fortes in fide conspexerat, cum dicebat: *Et vos tanquam lapides vivi super aedificamini domos spirituales.* De his lapidibus sanctae Ecclesiae Dominus per Isaiam dicit: *Ponam jaspidem propugnacula tua, & portas tuas in lapides sculptos, universos doctos a Domino.* Omnipotens enim Deus sanctae Ecclesiae propugnacula jaspidem, qui lapis viridis coloris est, posuit; quia praedicatorum illius mentes internae viriditatis amore solidavit, ut transitoria cuncta despiciant, nihil in hoc mundo, qui sine clauditur, appetant, cuncta ejus gaudia velut arida contemnunt. Unde & ipse pastor Ecclesiae, auditores suos ad pacem aeternae viriditatis vocans, de

B Deo loquitur, dicens: *Secundum magnam misericordiam suam regeneravit nos in spem vitam, per resurrectionem Iesu Christi ex mortuis, in hereditatem incorruptibilem & incontaminatam & immarcescibilem, conservatam in caelis.* Hujus sanctae Ecclesiae portae in sculptos lapides ponuntur: quia hi, per quorum nos vocem ad vitam aeternam ingredimur, sancta opera quae divinitus praecpta sunt, dum in semetipsis ostenderent, quasi in se sculpta tenuerunt. Portae etenim non sculptae, sed purae essent, si vocem quidem promerent, sed sancta in se opera non demonstrarent. At ubi secundum hoc se ostendunt vivere quod loquuntur, & portae sunt, quia intus ducunt; & sculptae, quia vivendo custodiunt quae aliis loquuntur. Hujus sanctae Ecclesiae universos terminos in lapides desiderabiles positos videmus, dum in ea fideles quosque fortes in fide & charitate conspiciamus. Qui, ut quos dixerit lapides demonstraret, adjunxit: *Omnes filios tuos doctos a Domino.* Quod ergo Isaias universos terminos Ecclesiae lapides desiderabiles vidit, hoc Ezechiel pavimentum lapide stratum per circuitum esse perhibuit; qui adhuc de gazophylaciis subdit: *[Triginta gazophylacia in circuitu pavimenti.]* Denarius numerus pro perfectione semper accipitur, quia in decem praecptis Legis custodia continetur. Activa etenim ac contemplativa vita simul in Decaloga mandatis conjuncta est, quia in eo & amor Dei, & amor servari proximi jubetur. Amor quippe Dei ad contemplativam, amor vero proximi pertinet ad activam. Sed unusquisque doctor, ut in activam vitam plene se dilaret, atque in contemplativam vigilanter surgat, in sanctae Trinitatis debet esse perfectus. Unde & eadem gazophylacia triginta esse commemorantur, ut cum denarius ducitur, vita & lingua doctoris in Trinitate solidetur. Sed hac in re illud nobis est vigilanter intueendum, quod Propheta dum gazophylacia descripsisset, adjunxit: *[Pavimentum per circuitum.]* Atque inferius subjunxit: *[Gazophylacia in circuitu pavimenti.]* quatenus & gazophylacia in circuitu pavimenti, & pavimentum in circuitu gazophylaciorum esse videatur. Pavimentum quippe & gazophylacia eo sunt ordine distincta, ut gazophylacia inter pavimentum, & pavimentum inter gazophylacia fuerit stratum. Non hoc, fratres, sine magno mysterio est, quod in circuitu gazophylaciorum dicitur esse pavimentum, & in circuitu pavimenti narrantur esse gazophylacia. Habet enim pavimentum in circuitu gazophylacia, quia vitam audientium erudit quotidie & custodit lingua doctorum. Doctores etenim boni in sanctae eruditionis verbis modo fomentis dulcedinis, modo asperitate increpationis invigilant, ut auditorum suorum vitam a vitis defendant. Sed habent ipsa quoque gazophylacia in circuitu pavimentum: quia sepe etiam doctorum cor, vitiorum tentationis tangitur, ut modo elevetur jactationis superbia, modo ita stimulis inflammetur. Sed cum bonorum auditorum vitam considerant, eamque profecisse suis exhortationibus pensant, erubescunt

Infra Hom. 22.

φολα. 7. lev
φολα. 8. ay
* al. phylax

1. Cor. 12. 4

1. Cor. 1. 6

Matt. 13. c

Prov. 21. b

1. Pet. 2. 4
Isai. 54. c

1. Pet. 1. 4

Isai. 54. 8

Infra Hom. 16.

rales non esse, quales auctore Deo per se conspiciunt alios factos esse, & tantò se in mente stabiliunt, quantò pæne in culpam labebantur. Nam cum ipsa sua doctoribus verba ad memoriam redeunt, erubescunt non servare quod dicunt. Unde per Salomonem quoque dicitur: *Anima laborantis laborat sibi, quia compulsi sunt eos suum.* Os enim nostrum nos compellit ad laborem, quando per hoc quod dicimus, à vitis refrænamur: quia turpe nimis est, ibi nos negligendo cadere, unde prædicando conati sumus alios levare. Habent ergo gazophylacia in circuitu pavementum; quia doctorum magna custodia est vita venerabilis auditorum. Et suus eis sermo fit in adjutorium, quia erubescunt pulsanibus vitis non resistere, qui contra vitia alios armaverunt. Quia enim quamdiu in hac vita vivimus, contra malignos spiritus quid aliud quam in acie stamus? Sicut prædiximus, doctoris animus forsitan aliqua elatione pulsatur. Sed sive ne ipse pereat, seu ne per exemplum suum alios ad perditionem trahat, vigilanter se & festinè circumspicit, in cogitationibus remordet: adducta auditorum suorum vità ad memoriam, semetipsum humiliat, & quibus prævalet modis agit ne elatio principetur in mente, ne dominetur in opere. Scriptum quippe est: *Initium omnis peccati superbia.* Quis ergo erit ante Dei oculos fructus boni operis, si ex radice putruit elationis? Saepè, ut prædictum est, ejus animus tentatur ex ira: sed citius se ad se circumspiciendo recolligit, & disciplinæ se pondere deprimens agit ne motus animi transeat in sermone, ne erumpat in voce. Fitque ut ira perturbati animi, ubi per negligentiam oritur, ibi per iudicium suffocata moriatur. Quia ex re agitur, ut ex concepta culpa animus virtutem pariat; quia etsi se fortiter custodire noluisset ad motum surgeret, se tamen in commotione fortiter vicit. Unde bene per Salomonem dicitur: *Melior est patiens viro forti; & qui dominatur animo suo, expugnatore urbium.* Rectè autem expugnatori urbium patiens præfertur: quia in illa actione victoriæ, homo victor est hominum, in hac autem mansuetudine patientiæ, animus victor est sui. Sequitur. [*Et pavementum in fronte portarum secundum longitudinem portarum erat inferius.*] Si portarum longitudinem ad locum referimus in quo portæ fuerant constructæ, secundum longitudinem portarum pavementum erat inferius: quia quantum tenere locus portarum poterat, tantum tendebatur & pavementum quod erat inferius. Longitudo ergo pavimenti à portis non erat dissimilis, sed tamen æqualitas pavimenti non erat cum portis. Quid est ergo quod pavementum cum portis longum similiter erat, sed æquale non erat, nisi quod longè distat vita populorum à vita doctentium? Quia etsi ad regna cælestia tendentes, eandem longanimitatem spei habent, eadem tamen vivendi studia non habent. Tendatur ergo pavementum similiter in longum: quia ipsam fidem, ipsam spem in se retinent auditores, quam habere certum est prædicatores. Sed pavementum inferius jaceat, ut omnes auditores, prædicatores suos longè suis meritis antecedere cognoscant. Sin verò longitudinem portarum ipsam, sicut superius diximus, earum altitudinem intelligere debemus, dum, sicut paulò pòst scriptum est, ad portas gradibus ascendebatur, tantò pavementum jacet inferius, quantò unaquæque porta surgit in altitudinem. Quia quantò sanctior est vita doctoris, tantò fit humilior sensus audientis. Et semetipsum despicit, dum prædicatoris sui vitam in magnam surgere altitudinem perpendit. Imitari etenim bona ejus alia forsitan potest, alia non potest. In quibus prævalet, proficit; in quibus minimè prævalet, ad humilitatem crescit. Et hoc ipsum ergo ei in profectu est, quod ei imitabile ad profectum non est. Ecce enim si prædicatores nostrorum ea quæ

A legimus dicta & facta pensamus, in quantam altitudinem surrexerint portæ cognoscimus. Ut enim taceamus de ostensione signorum, loquamur de virtutibus cordium. Certè Paulus, qui se legi mortuum per legem dicit, quia ut in Christum crederet, ei hoc & lex ipsa prædicavit, magno fidei ardore succensus, præcepta legis tenere carnaliter noluit, circumcissionem in Gentibus fieri vetuit. Et cum Petrus Apostolus servari adhuc in circumcissione legis consuetudinem vellet, ei in faciem restitit, cumque hac in re fuisse reprehensibilem dicit. Et in hoc ejus studium discipulis loquens, non solum culpam, sed quod est magis, hypocritism, id est, simulationem nominat, dicens: *Cum venisset Petrus Antiochiam, in faciem ei restitit, quia reprehensibilis erat.* Et paulò pòst: *Et simulationi ejus consenserunt ceteri Judæi.* Idem verò Apostolorum primus cum multa discipulos admoneret, atque à quibusdam detracti Pauli scriptis agnosceret, dicit: *Sicut charissimus frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit vobis, loquens in eis de his, in quibus sunt quadam difficilia intellectu, quæ indocti & instabiles depravant, sicut ceteras scripturas, ad suam ipsorum perditionem.* Ecce Paulus in epistolis suis scripsit Petrum reprehensibilem, & ecce Petrus in epistolis suis asserit Paulum in his quæ scripserat, admirandum. Certè enim nisi legisset Petrus Pauli epistolas, non laudasset. Si autem legit, quia illic ipse reprehensibilis dicitur invenitur. Amicus ergo veritatis laudavit etiam quòd reprehensus est, atque ei & hoc ipsum placuit, quia in his non placuerat, quæ aliter quàm debuerat, sensit. Seque etiam minori fratri ad consensum dedit, atque in eadem re factus est sectator minoris sui, etiam ut in hoc præiret: quatenus qui primus erat in Apostolatibus culmine, esset primus & in humilitate. Pensate ergo, fratres charissimi, in quo mentis vertice stetit, qui illas epistolas laudavit, in quibus scriptum se vituperabilem invenit. Quæ illa mansuetudo tanta esse potuit, quæ quies animi, quæ soliditas mentis, atque imperturbatio cogitationis? Ecce à minore suo reprehenditur, & reprehendi non dedignatur. Non ad memoriam revocat quòd primus in Apostolatibus vocatus sit, non quòd claves regni cælestis acceperit, non quòd peccata quæcumque in terra solveret, essent soluta & in cælo, non quòd in mare pedibus ambulavit, non quòd paralyticos in Jesu nomine jubendo erexerat, non quòd agros corporis sui umbra sanaverat, non quòd mentientes verbo occiderat, non quòd mortuos oratione suscitabat. Ne igitur increpationis verba dedignaretur audire, omnia dona quæ acceperat, quasi à memoria repulsi, ut unum fortiter humilitatis donum teneret. Quis rogo nostrum si vel extremum aliquod signum fecisset, à minori fratre increpatus, increpationis verba patienter audiret? Nihil enim signi fecimus: & si quis nos fortasse de actione nostra reprehenderit, statim intumescimus, magnos quosdam nos tacitè cogitamus, virtutes nobis ad animum deducimus, etiam quas non habemus. At contra Petrus cum virtutibus humilis in reprehensione permansit, sed porta surrexit in altitudinem. Hanc autem tantam mansuetudinem nos imitari non possumus; sed quia pavementum sumus, longè inferius jacemus. Sunt verò nonnulli, qui non Petrum Apostolorum principem, sed quemdam alium eo nomine, qui à Paulo sit reprehensus, accipiunt. Qui si Pauli studiosius verba legissent, ista non dicerent. Dicitur etenim Paulus: *Cum venisset Petrus Antiochiam, ei in faciem restitit:* ut de quo Petro loqueretur, ostenderet, in ipso suæ narrationis initio præmisit, dicens: *Credidit est mihi Evangelium præputii, sicut Petro circumcissionis. Qui enim operatus est Petro in Apostolatibus circumcissionis, operatus est & mihi inter gentes.* Patet ergo de quo Petro Paulus loquitur, quem & Apostolum

Prov. 16. d

Eccles. 10. b

Prov. 16. d

Rom. 7. a

Galat. 2. b

Ibid.

Ibid.

1. Pet. 3. d

*al. imperturbate

Mat. 16. c

Mat. 14. i

Galat. 2.

Ibid.

nominat, & præfuisse Evangelio circumpisionis nar-
 rat. Et fuerunt quidam, qui secundam Petri episto-
 lam, in qua epistola Pauli laudata sunt, ejus dice-
 rent non fuisse. Sed si ejusdem epistolæ verba pen-
 sare voluissent, longè aliter sentire poterant. In ea
 quippe scriptum est: *Poce delapsa ad eum hujusmodi
 à magnifica gloria: Hic est filius meus dilectus, in
 quo mihi complacui.* Atque subiungitur: *Et hanc
 vocem nos audivimus, cum essemus cum ipso in monte
 sancto.* Legant itaque Evangelium, & protinus ag-
 noscent, quia cum vox ista de caelo venit, Petrus
 Apostolus cum Domino stetit. Ipse ergo hanc epi-
 stolam scripsit, qui hanc vocem in monte de Domi-
 no audivit. Sed quia pauca de Petro diximus, nunc
 si placet, ad Pauli mansuetudinem convertamur, &
 pensemus si possumus, ille qui tanti ardoris est in
 zelo prædicationis, ut Apostolorum quoque primò
 non pareceret, quantæ fuerit mansuetudinis in studio
 longanimitatis. Taceamus autem quòd ter virgus
 cæsus est, quia semel lapidatus est, quia ter naufragi-
 um fecit, quia nocte ac die in profundo maris fuit,
 quia à Judæis quinque quadragenas una minùs ac-
 cepit. Minùs enim animum ad iracundiam commo-
 vent ea mala, quæ nobis ab apertis adversariis irro-
 gantur: hoc plus solet dolere, quod à propriis pa-
 timur. Unde & per Psalmistam ipsa Veritas contra
 traditorem suum loquitur, dicens: *Quoniam sinti-
 micus meus maledixisset mihi, supporiassem vique.
 Tu vero unanims dux meus, & notus meus, qui simul
 mecum dulces capiebas cibos.* Pensemus ergo, si pos-
 sumus, Paulus Apostolus, qui tantum patiens inter
 persecutores, quantum mansuetus inter discipulos
 fuerit. Certè Corinthum veniens, ab idolorum ser-
 vitio Corinthios retraxit, quis esset verus Deus in-
 notuit, & æternæ eis vitæ gaudia prædicavit. Et
 cum magnam multitudinem populi in fide collegis-
 set, tantam illic inopiam pertulit, ut victus sui gra-
 vi necessitate laboraret. Et panem terræ à discipulis
 non accepit, quibus panem cali prædicavit. Insi-
 stebat verbo pro vita audientium, insi-
 stebat labori manuum pro vita corporis sui. De terris quoque
 aliis stipendia ei à discipulis mittebantur, ut Corin-
 thios prædicare sufficeret. Ipse quippe ad eosdem
 Corinthios post per epistolam loquitur, dicens: *Cum
 essem apud vos, & egerem, nulli onerosus fui: nam
 quod mihi deerat, suppleverunt fratres, qui venerunt
 à Macedonia.* Quibus ad magnum quoque impro-
 perium præmisit, dicens: *Alias Ecclesias spoliavi,
 accipiens stipendium ad ministerium vestrum.* Pensemus
 ergo, si possumus, cuius hoc mansuetudinis fue-
 rit, panem spiritus prædicare, & panem carnis non
 accipere; corda audientium de divitiis æternis in-
 struere, & inter eosdem discipulos fideles & abun-
 tes fame laborare; inter satiatos pati inopiam, nec
 tamen quod patiebatur dicere; quæ patiebatur non
 dicere, nec tamen dolere; videre dura erga se corda
 audientium tenacium, nec à prædicatione desistere.
 Nam sicut Apostolorum Acta testantur, anno & sex
 mensibus continuè in eadem civitate prædicavit.
 Cumque ab eisdem Corinthiis recessisset, ad eos
 postmodum scribit quod apud eos positus pertulit.
 Quare autem hoc eis cum inter eos viveret, num-
 quam dixit? Ne scilicet quod erga eum factum ex
 bona voluntate non fuerat, fieret ex iustione: & cum
 innotesceret eorum * miseria, remaneret voluntas
 ignota. Quare autem hoc postmodum longè positus
 scribit? Ne omnimodo discipuli incorrecti rema-
 nerent, & quales magistro in tenacia fuerant, aliis
 quoque fratribus tales essent. Verè in hoc Paulus,
 verè magister Gentium, sua negligens, aliena curans,
 fimplevit quod prædicaverat: *Nemo quod suum est,
 quarat, sed quod alterius. Et non qua sua sunt, sin-
 guli cogitantes, sed ea qua aliorum.* Quanta itaque
 ista mansuetudinis virtus est? Quanta tranquillitas
 spiritus? Quis autem nostrum, si unum hujus mun-

A di divitem ad omnipotentis Dei servitium conver-
 tisset, seque egere conspiceret, & illum sibi vitæ sub-
 sidia non præbere, non protinus de ejus vita desper-
 rasset? Quis non incassum laborasse se diceret? Quis
 non ab ejus exhortatione obmutesceret, quem in se-
 metipsum primum ferre fructum boni operis non
 videret? Sed Paulus per mansuetudinem in virtu-
 tum vertice solidatus persistit, prædicavit, dilexit,
 & bonum quod ceperat, explevit, atque portando
 & persistendo discipulorum corda ad misericordiam
 perduxit. Nam eorum profectum postmodum scire
 se indicans, in eadem epistola scribit: *De miris ser-
 vatis, quod sit in sanctos, ex abundantia est mihi scribere
 vobis. Scio enim promptum animum vestrum, pro quo
 de vobis glorior apud Macedonas, quoniam Achaia
 parata est ab anno priore, & vestra emulatio provo-
 cavit plurimos.* De quibus rursus ait: *Qui non so-
 lum facere, sed & velle cepistis ab anno priore.* In
 quibus enim non tam opera, quam pia vota requi-
 rebat, in eis proculdubio plus laudat pia vota, quam
 opera. Notandum tamen est, quia habet imprope-
 rium hæc ipsa consolatio, cum dicitur: *Ab anno
 priore.* Bonum quidem, sed tardè fecerat, atque
 ideo hoc magister non sine reprehensione laudat.
 Medicus quippe est: medicamentum vulneri appo-
 nit, quod & ea quæ purgata sunt, refouet, & ea quæ
 putrida inveniuntur, mordet. Sed hæc tolerando at-
 que prædicando, explevit quod cepit. Et mira
 longanimitatis virtute discipulorum duriciam emol-
 livit ad misericordiæ viscera, quia longitudo por-
 tæ surrexit in altitudinem. Sed infirmi nos ad imi-
 tandum tantæ mansuetudinis longanimitatis idonei
 non sumus, quia videlicet pavementum sumus,
 & despecti in nostris moribus jacemus. Ecce autem
 dum de duobus ducibus caelestis exercitus loquor,
 martyr quoque Stephanus memoriæ occurrit, qui
 tentus pro creatoris sui nomine, & in medium per-
 secutorum deductus, imperterritus stetit, fiducia-
 liter docuit, & ex zelo veritatis persecutores suos
 fortiter increpavit, dicens: *Vos semper Spiritu san-
 cto resististis.* Cumque illi ad lapides currerent, &
 eum lapidibus necarent, flexo genu pro eisdem per-
 secutoribus oravit, dicens: *Domine, ne statuas illis
 hoc peccatum.* Quæ itaque ista virtus est, sic zelo
 fervere, ut eis à quibus tenebatur, perfidiæ suæ
 impropria fiducialiter diceret; & sic diligere, ut
 in morte quoque pro eis à quibus moriebatur, ora-
 ret? Sic quippe ex zelo inferbuit, ac si mansuetudi-
 nis nihil haberet: & sic mansuetus in eorum dile-
 ctione persistit, ac si contra eos fervoris nihil ha-
 buisset. Pensemus inter hæc ubi nostræ conscientie
 reatus jacet. Quis enim nostrum si saltem verbi con-
 tumeliam à proximo acceperit, non statim contu-
 meliam reddit, non funditus commovetur, non ad
 odium erumpit, non præceptum dilectionis oblivif-
 citur? Sed hoc beatus Stephanus ex omnipotentis
 Dei gratia potuit; quia surgens in altitudinem por-
 ta fuit. Hoc nos miseri nostra virtute imitari non
 possumus, quia longè inferius sicut pavementum
 jacemus. Quid autem nos in vita sanctorum de no-
 stra admiratione dicimus, cum ipsi quoque antiqui
 patres prædicatorum sanctæ Ecclesiæ vitam conside-
 rantes, valde admirati sunt? An non eorum vitam
 Psalmista admiratus est, cum dicebat: *Mibi autem
 valde honorati sunt amici tui Deus, nimis confortatus
 est principatus eorum?* Quod de quibus ejus amicis
 dicat, Evangelium interroga, in quo Veritas prædi-
 catoribus dicit: *Vos amici mei estis.* Isaias quoque eo-
 rum vitam intuens, ait: *Qui sunt isti qui ut nubes vo-
 lant, & quasi columbe ad fenestras suas? Rectè au-
 tem prædicatores sancti nubes appellati sunt: quia
 verbis pluunt, miraculis coruscant. Qui volare quo-
 que ut nubes dicuntur: quia & in terra viventes, ex-
 tra terram fuerunt per omne quod egerunt. Unde &
 per quandam nubem dicitur: *In carne enim ambulavit.**

GREGO-
 RIUS
 TOMAS

2. Pet. 1. d
 Ibid.

2. Cor. 11. f

* al. proxi-
 mis
 Psal. 54.

1. Cor. 4. b

2. Cor. 12. a

Ibid.

Act. 18. a

2. Cor. 11. a

* al. mife-
 ricordia

1. Cor. 10.

2. Cor. 9. b

2. Cor. 8.

Par. in dñ.
 14.

Act. 7. f

Ibid.

Psal. 138. c

1. Cor. 15. b

1. Cor. 10. a



tes, non secundum carnem militamus. Priores enim patres conjugii utebantur, filios procreabant, substantias possidebant, curis rei familiaris intendebant. Istos autem prophetiae jam spiritu previdens substantias deserere, conjugia non appetere, filios non procreare, nil in terra quaerere, nihil possidere, non eos per terram velut homines ambulantes, sed ut nubes volantes nominat. Volant etenim: quia mente ea quae sunt caelestia, contemplantur. Qui terram quasi non tangunt; quia in ipsa nil appetunt. Qui & ad fenestras suas quasi columbae sunt; quia pro mansuetudinis suae spiritu in hoc mundo per oculos nil concupiscunt. Consideremus ergo quantae altitudinis istae spiritalis aedificij portae sunt, quas & spirituales patres admirantur. Quantum itaque nos in earum admiratione humiliari necesse est, qui pavementum sumus? Sed quia sub longitudinis appellatione altitudinem portarum audivimus, nunc aliquid de earum latitudine cognoscamus. Sequitur: [Et mensus est latitudinem a facie portae inferioris usque ad frontem atrij interioris extrinsecus, centum cubitos ad Orientem & ad Aquilonem.] In quibus verbis si portam aditum accipimus, quo ad cognitionem Domini intramus; porta inferior fides est, atrium verò interius, contemplatio. Habet autem porta inferior latitudinem in facie; quia videlicet fides per charitatis suae amplitudinem habet eam, quae videtur à proximis operationem. Quam dum fortiter à perfectioribus agi conspiciamus, nos, qui in bonis actibus angustamur, exempla per eos magnae operationis accipimus. Et unaquaeque sancta actio quasi quaedam nobis fit latitudo itineris, quae prius erat angustia difficultatis. Habet quoque atrium interius frontem; quia contemplativa vita per quaedam signa desideriorum & gemituum ostendit, quantum intus videat, quae tantum amat. Denarius autem numerus per semetipsum multiplicatus, in centenarium surgit. Unde recte per centenarium magna perfectio designatur, sicut de electis Veritas dicit: *Omnis qui relinquit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centumtriplum accipiet, & vitam aeternam possidebit.* Neque etenim sanctus quisque ideo terrena deserit, ut haec possidere in hoc mundo multiplicius possit: quia quisquis terreno studio terram relinquit, terram non relinquit sed appetit. Nec qui unam uxorem deserit, centum recepturus est; sed per centenarium numerum perfectio designatur, postquam etiam vita aeterna promittitur: quia quisquis pro Dei nomine temporalia atque terrena contemnit, & hic perfectionem mentis recipit, ut jam ea non appetat quae contemnit, & in sequenti saeculo ad aeternae vitae gloriam pervenit. Centies itaque recipit quod dedit, qui perfectionis spiritum accipiens, terrenis non indiget, etiam si haec non habet. Ille enim pauper est, qui eget eo quod non habet. Nam qui & non habens, habere non appetit, dives est. Paupertas quippe in inopia mentis est, non in quantitate possessionis. Nam cui cum paupertate bene convenit, non est pauper. Mensus est ergo vir latitudinem à facie portae inferioris, usque ad frontem atrij interioris extrinsecus, centum cubitos: quia Redemptor noster quotidie per magistros atque doctores in mensura perfectionis metitur vitam fidelium, vel in specie boni operis per fidem, vel in sanctis desideriis per contemplationem. Multi etenim videntur in fide positi magna operari, sed in centum cubitis non mensurantur; quia per ipsa quae faciunt, terrenam gloriam quaerunt. Et quidam videntur per abstinentiam cruciari, gemitibus insistere; sed eorum mensura ad centum cubitos minimè ducitur; quia in his quae agunt, ab humano iudicio favores requirunt. Quis ergo est qui per centum cubitos mensuratur, nisi is, cuius bona operatio recta intentione utitur, ut in eo quod agit, non ad terrena lucra appetenda, aut ad laudes transitorias reflex.

S. Greg. Tom. I.

atur? Ecce enim misericordiam proximis exhibere, possessa largiri, cum celeritate indigenti tribuere, latitudo in facie portae inferioris est. Sed si tu dans, aliena non appetas, si terrenam gloriam de ipso bono opere non requiras, rectè in centenario numero, id est, in perfectione mensuraris. Nam qui videtur dare misericorditer propria, & rapit forsitan violenter aliena, iste adhuc quae sit via perfectionis ignorat, nec cognovit unde ad perfectionem tenditur, quia nec ipsum ejus initium invenit. Prius enim appetitum evellere à mente debuit, & postea, quae jure possidet, largiri. Unde scriptum est: *Declina à malo, & fac bonum.* Quid enim potest esse boni quod facit, qui necdum à malo declinavit? Et sunt quidam, qui, sicut dictum est, ab alimentis abstinent, carnem cruciant, sed tamen si pullati fuerint, cognoscuntur quia ad mundi gloriam anhelent. Isti frontem atrij interioris ostendunt, sed per centum cubitos non mensurantur. Hi ergo in numero perfectionis sunt, de quibus per Paulum dicitur: *Qui carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis.* Et notandum, quia non dicitur quòd intrinsecus, sed extrinsecus ista mensurantur: quia videlicet Redemptor noster cum per nos facta hominum vel approbat, vel judicat, non intrinsecus sed extrinsecus metitur. Unde & per Evangelium dicit: *Ex fructibus eorum cognoscetis eos.* Quia enim per hoc quod videmus, cognoscimus operantis animum quem non videmus, sive latitudinem quae in facie portae est inferioris, sive frontem atrij interioris extrinsecus metitur. Cum enim alios conspiciamus largiri elemosynam, afflictis concurrere, oppressis subvenire, nihil in hoc mundo gloriae quaerere, nullis hujus mundi compendiis inhiare; atque alios videmus carnem domare, lacrymis insistere, verbis caelestibus occupari, nihil transitorij honoris appetere, quid aliud debemus nisi eos perfectos esse credere, sanctos aestimare? Quia ergo per hoc quod aspiciamus, eos perfectos esse videmus, eorum vitam per centum cubitos extrinsecus metitur. Et quia multi in Judaea, plerique verò in Gentilitate positi, ad hanc perfectionis summam pervenerunt, rectè subjungitur: [Ad Orientem & ad Aquilonem.] Judaicus etenim populus Oriens jure dictus est, de cuius carne ille est natus, qui Sol iustitiae vocatur. De quo per Prophetam dicitur: *Vobis autem qui timeis Dominum, orientur Sol iustitia.* Per Aquilonem verò Gentilitas figuratur, quae diu in perfidia suae frigore torpuit, & in cuius corde ille regnavit, qui attestante Propheta, apud semetipsū dixit: *Ponam sedem meam ad Aquilonem.* Quia itaque incarnatus omnipotens Deus alios perfectos ex Judaea, alios ex Gentilitate perfectos intra sanctam Ecclesiam fecit, centum cubitos non solum ad Orientem mensus est, sed etiam ad Aquilonem. Sed quia sub Aquilonis nomine de Gentilitate sermo se intulit, considerare libet quantum super nos effusa sunt viscera creatoris nostri. Omnes enim nos ex Gentilitate venimus. Antiqui parentes nostri lignis & lapidibus serviebant, & dereliquentes Deum à quo facti sunt, deos venerati sunt quos fecerunt. Nos autem per omnipotentis Dei gratiam ad lucem de tenebris educti sumus. Recolamus ergo de quibus tenebris venimus, & de luce quam accepimus, gratias agamus. Neque enim divinam misericordiam intelligit, qui suae miseriae memor non est. Unde & per Psalmistam Deo dicitur: *Misifica misericordias tuas Domine, qui salvos facis sperantes in te.* Tunc enim nobis Dei misericordiae mira fiunt, cum nobis ad memoriam miseriae nostrae revocantur: quia recolentes quid fuimus, intelligimus cui debemus quod sumus. Cantemus itaque cum gaudio creatori nostro, quia de servitio creaturae, colla mentis excussimus. Gaudeamus in nobis impletum esse quod per Isaiam dictum est: *Et fructum erroris quod erat in maxillis populorum, cantent.*

NNn

cum erit vobis, sicut vox sanctificata solemnitate. Frænum quippe erroris maxillas populorum constrinxerat, quando idolorum errore obligata Gentilitas, Deo vero confessionis laudem dare nesciebat. Sed hoc ipsum erroris frænum jam nobis in canticum versum est, quum gaudentes psallimus atque cantamus: *Omnes dij gentium demonia, Dominus autem calos fecit. Et rursum: Simulacra gentium argentum & aurum, opera manuum hominum: os habent, & non loquuntur; oculos habent, & non videbunt; aures habent, & non audient; nares habent, & non odorabunt; manus habent, & non palpabunt; pedes habent, & non ambulabunt. Qui itaque hæc omnipotenti Domino psallendo dicimus, ipsum erroris nostri frænum, quod à laude Dei ora nostra ligaverat, vero Domino canticum fecimus. Bene autem dicitur: Sicut vox sanctificata solemnitate; quia dum confessionis laudem Deo reddimus, in sanctificata solemnitate gaudemus. Respondeamus ergo moribus tantæ misericordiæ Redemptoris nostri, & qui lucem cognovimus, pravorum operum tenebras declinemus. Quid est jam, rogo, quod in hoc mundo libeat? Ubique luctus aspicimus, undique gemitus audimus. Destructæ urbes, eversa sunt castra, depopulati agri, in solitudinem terra redacta est. Nullus in agris incola pæne nullus in urbibus habitator remansit: & tamen ipsæ parvæ generis humani reliquæ adhuc quotidie & sine cessatione feriuntur. Et finem non habent flagella cælestis justitiæ, quia nec inter flagella correctæ sunt actionis culpæ. Alios in captivitatem duci, alios deturbari, alios interfici videmus. Quid est ergo quod in hac vita libeat, fratres mei? Si & talem adhuc mundum diligimus, non jam gaudia, sed vulnera amamus. Ipsa autem quæ aliquando mundi domina esse videbatur, qualis remanserit Roma, conspiciamus. Immenis doloribus multipliciter attrita, desolatione civium, impressione hostium, frequentia ruinarum: ita ut in ea completum esse videamus, quod contra urbem Samariam per hunc eundem Prophetam longè superius dicitur: *Pone ollam; pone, inquam, & mitte in ea aquam, & congere frustra ejus in ea. Et paulò post: Effervuit coctio ejus, & discotta sunt ossa illius in medio ejus. Atque iterum: Congere ossa, quæ igne succendam, consumentur carnes, & coquetur universa compositio, & ossa tabescent. Pone quoque eam super prunas vacuam, ut incalescat, & liquefiat ex ejus. Tunc enim nobis olla posita est, cum hæc est civitas constituta. Tunc in eam aqua missa est, & frustra ejus congesta sunt, quando ad eam undique populi confluebant, qui velut aqua calens actionibus mundi fervescerent, & quasi frustra carni in ipso suo fervore liquarentur. De qua bene dicitur: *Effervuit coctio ejus, & discotta sunt ossa ejus in medio illius*: quia prius quidem in ea vehementer incaluit actio gloriæ sæcularis, sed postmodum ipsa gloria cum suis sequacibus defecit. Per ossa etenim potentes sæculi, per carnes verò populi designantur: quia sicut carnes portantur ossibus, ita per potentes sæculi infirmitas regitur populorum. Sed ecce jam de illa omnes hujus sæculi potentes ablati sunt, ossa ergo excocta sunt. Ecce populi defecerunt, carnes ejus liquefactæ sunt. Dicatur itaque: *Congere ossa, quæ igne succendam: consumentur carnes, & coquetur universa compositio ejus, & ossa tabescent. Ubi enim senatus? Ubi jam populus? Contabuerunt ossa, consumptæ sunt carnes, omnis in ea sæcularium dignitatum ordo extinctus est. Excocta est universa compositio ejus. Et tamen ipsos nos paucos qui remansimus, adhuc quotidie gladij, adhuc quotidie innumera tribulationes premunt. Dicatur ergo: *Pone quoque eam super prunas vacuam. Quia enim senatus deest, populus interiit, & tamen in paucis qui sunt, dolores & gemitus quotidie multiplicā-****

tur, jam vacua ardet Roma. Quid autem ista de hominibus dicimus, cum ruinis crebrescentibus, ipsa quoque destrui ædificia videmus? Unde aptè de civitate jam vacua subditur: *Incalescat, & liquefiat ex ejus. Jam enim & ipsa olla consumitur, in qua prius & carnes & ossa consumebantur: quia postquam defecerunt homines, etiam parietes cadunt. Ubi autem sunt qui in ejus aliquando gloria lætabantur? Ubi eorum pompa? Ubi superbia? Ubi frequens & immoderatum gaudium? Impletum est in ea quod contra destructam Niniven per Prophetam dicitur: *Vbi est habitaculum leonum, & pascua carulorum leonum? An ejus duces ac principes leones non erant, qui per diversas mundi provincias discurrentes, prædam faciendi & interficiendo rapiabant? Hic leonum catuli inveniebant pascua: quia pueri, adolescentes, juvenes sæculares, & sæcularium filij huc undique concurrebant, cum proficere in hoc mundo voluissent. Sed jam ecce desolata, ecce contrita, ecce gemitibus oppressa est. Jam nemo ad eam currit, ut in hoc mundo proficiat: jam nullus potens & violentus remansit, qui opprimendo prædam diripiit. Dicamus ergo: *Vbi est habitaculum leonum, & pascua carulorum? Contigit ei quod de Judæa novimus per Prophetam dictum: *Dilata calvitium tuum sicut aquila. Calvitium quippe hominis in solo capite fieri solet, calvitium verò aquilæ in toto torpore: quia cum valdè senuerit, plumæ ejus ac pennæ ex omnibus membris illius cadunt. Calvitium ergo suum sicut aquila dilatat, quia plumas perdidit, quæ populum amittit. Alarum quoque pennæ ceciderunt, cum quibus volare ad prædam confueverat: quia omnes potentes ejus extincti sunt, per quos aliena rapiobat. Hæc autem quæ de Romane urbis contritione dicimus, in cunctis facta mundi civitatibus scimus. Alia tamen loca clade desolata sunt, alia gladio consumpta, alia fame cruciata, alia terræ hiatusibus absorpta. Despiciamus ergo ex toto animo hoc pressens sæculum vel extinctum: finiamus mundi desideria saltem cum mundi fine: imitemur bonorum facta quæ possumus. Apud Orientem enim & Aquilonem multi sunt, qui pro perfectione vitæ centum cubitis mensurantur. Ex Judæa etenim & Gentilitate, sicut dictum est, ad sanctitatis culmen excreverunt. Quamvis intelligi per Orientem & Aquilonem, etiam justis & peccatores possint. Oriens quippe non immeritò justis nominatur, qui sicut in luce fidei nati sunt, in innocentia persistenterunt. Per Aquilonem verò rectè peccatores accipimus, qui mentis frigore dilapsi sub peccati sui umbra torpuerunt. Sed quia omnipotentis Dei misericordia etiam tales ad penitentiam revocat, compunctione & lacrymis lavat, virtutibus dat, & usque ad perfectionis gloriam sublevat, non solum ad Orientem centum cubiti, sed etiam ad Aquilonem ducuntur, dum cum justis etiam peccatores per dona & penitentiam ad perfectionem veniunt; largiente Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre & Spiritu sancto vivit & regnat Deus per omnia sæcula sæculorum, Amen.****

HOMILIA XIX.

Portam quoque, quæ respiciebat viam Aquilonis atrij exterioris, mensus est tam in longitudine, quam in latitudine. Et thalamos ejus tres hinc, & tres inde: & frontem ejus, & vestibulum ejus secundum mensuram porte prioris: quinquaginta cubitorum longitudinem ejus, & latitudinem viginti & quinque cubitorum. Fenestra autem ejus, & vestibulum, &

Psal. 95. a
Ps. 113. b

Isai. 30. f

Joan. Diac.
lib. 4. c. 66.

Ezech. 24. a

ibid. c

*al. fastus

sculptura secundum mensuram porta que respiciebat ad Orientem: & septem graduum erat ascensus ejus, & vestibulum ante eam. Et porta atrij interioris contra portam Aquilonis, & Orientalem: & mensus est à porta usque ad portam centum cubitos. Et eduxit me ad viam Australem, & ecce porta que respiciebat ad Austrum: & mensus est frontem ejus, & vestibulum ejus juxta mensuras superiores: & fenestras ejus, & vestibula in circuitu, sicut fenestras ceteras, quinquaginta cubitorum longitudinem, & latitudinem viginti quinque cubitorum. Et in gradibus septem ascendebatur ad eam: & vestibulum ante fores ejus: & calata palme erant, una hinc, & altera inde in fronte ejus.

Magna legentium debet esse discretio, ut in sacro eloquio cum quilibet unus sermo dicitur, non semper unam eandemque rem significare credatur: sicut aliquando sol in bono, aliquando verò accipitur in malo. Solis etenim nomine aliquando ipse Redemptor noster signatur, aliquando persecutio. Attestante enim libro Sapientia, in inferno impij dicturi sunt: *Erravimus a via veritatis, & sol iustitia non luxit nobis.* Et de factis feminibus Dominus dicit: *Orto sole aruerunt;* quia videlicet facta persecutione, in reprobatorum cordibus prædicationis verba sicantur. Sic leo Dominum signat. Unde scriptum est: *Vicit leo de tribu Juda.* Sic leonis nomine diaboli similitudo exprimitur, sicut per primum pastorem dicitur: *Adversarius vester diabolus sicut leo rugiens, circumi quærens quem devoret.* Sic bovis nomine sapiens designatur. Unde scriptum est: *Non junges bovem & asinum,* id est, sapientem cum stulto in prædicatione non focies. Sic per bovem fatuus figuratur, sicut de eo qui in turpitudine amoris captus est, dicitur: *Stratimque eam sequitur, quasi bos ductus ad victimam;* id est, sicut fatuus trahitur ad mortem. Hæc igitur dixi, ne quia portam significare Dominum, vel prædicatores, vel scripturam sacram, vel fidem exposui, ubicumque jam in hoc Propheta porta legitur, signare aliud non credatur. Cum enim de una porta Propheta loqueretur, rectè fides intellecta est, quia una est omnium electorum fides. Cum verò aliæ portæ nominantur, intelligi ora prædicatorum possunt, per quæ vera vita cognoscitur, & per quæ ascenditur ad sacramentorum spiritualium cognitionem. Nam porta per quam significari fidem diximus, notandum nobis est quia inferior appellatur. In hac enim vita dum fumus, quasi in imo positi adhuc inferiùs tenemur. Et rectè inferior porta fides est, quia nobis in terra positis aperit cognitionem Dei. Itaque nunc dicitur: [*Portam quoque que respiciebat viam Aquilonis atrij exterioris, mensus est eam in longitudine, quam in latitudine. Et thalamos ejus tres hinc, & tres inde; & frontes ejus, & vestibulum ejus secundum mensuram portæ prioris: quinquaginta cubitorum longitudinem ejus, & latitudinem viginti & quinque cubitorum. Fenestra autem ejus, & vestibulum, & sculptura secundum mensuram portæ que respiciebat ad Orientem: & septem graduum erat ascensus ejus, & vestibulum ante eam.*] De porta quæ respiciebat viam Aquilonis atrij exterioris, ea ipsa replicantur quæ jam de porta alia superiùs dicta sunt, atque alia subjunguntur, quæ de prædicta porta Propheta tacuerat. Ut ergo de his latius disseramus, quæ necdum discussa sunt, debemus ea quæ dicta sunt, sub brevitate replicare.

S. Greg. Tom. I.

Porta enim viam Aquilonis respicit, cum prædicator quisque vitam peccatoris agnoscit, eique interiora vite per verbum prædicationis aperit. Quæ porta atrij exterioris dicitur. Extensus quippe est atrium vita præsens, in qua omne quod corporaliter agitur, corporaliter etiam videtur. Quæ tam in longitudine, quam in latitudine mensuratur, quia cum ad fidem peccator ducitur, necesse est ut ejus doctor consideret, vel quantum in longitudinem spei, vel quantum in latitudinem charitatis ex ejus admonitione proficiat. Qui enim ad Deum convertitur, si adhuc bona vite præsentis sperat, longitudinem non habet, quia brevis est vita in qua spem posuit. Si per terrenarum rerum concupiscentiam, & adhuc per proximi odium coangustatur, latitudinem non habet, quia nescit vel transitoria contemnere, vel se in proximi amore dilatare. Cum verò conversus quisque æternæ vite gaudia longanimitè sperat, proximorum molestias cum charitate tolerat, & ea quæ non habet, concupiscere contemnit; longitudinem & latitudinem porta habet, quia gloria prædicatoris, est profectus auditoris. Unde quibusdam per magnum prædicatorem dicitur: *Gaudium meum & corona mea.* Et rursum: *Ecce nunc vivo, si vos statis in Domino.* Atque iterum: *Quæ est nostra spes aut gaudium? Nonne vos ante Dominum?* Longitudo ergo & latitudo portæ est quæ ad Aquilonem respicit: quia cum infidelem quempiam in peccati sui frigore torpentem prædicator ad fidem converterit, per hoc quòd eum in longitudinem spei tendit, & in amplitudinem charitatis dilatat, ejus gloriam suam facit. Et quia in cognitione sanctæ Trinitatis ex verbo prædicationis auditores quique in ejusdem Trinitatis amore proficiunt, habet hæc eadem porta thalamos tres hinc, & tres inde: quia omne quod per Testamentum novum de Trinitate conditor loquitur, hoc etiam de Testamento veteri ostendit. Et cor audientium in amore celestis patriæ perficit, ut anima inhærens Deo, quasi sponsa cum sponso in quodam jam thalamo sedeat, atque se à terrenis desiderijs funditus avertat. Vel certè, ut longè superiùs dictum est, quia tres sunt ordines bene viventium, bonorum scilicet conjugatorum, continentium, atque prædicatorum: & quia alij etiam in conjugijs positi amore celestis patriæ anhelant: alij autem spe æterni gaudij etiam carnem macerant, omnesque actus terrenos refugiunt, & in cura hujus sæculi implicari contemnunt: alij verò & terrena bona despiciunt, & celestia gaudia prædicant, quæ cognoverunt: quid isti nisi in spiritali ædificio thalami sunt, in quorum cogitatione & meditatione anima celesti sponso sociatur? Quos tres bonorum ordines, quia non solum Ecclesia ex Gentibus habet, sed aliquando etiam synagoga habuit, dum magna multitudo spiritualium Redemptoris gratiam ardentè expectavit, porta ædificij celestis tres hinc, & tres inde thalamos habet: quia prædicator quisque, cum ad supernam patriam auditorem provocat, & novos patres & veteres anhelasse celesti desiderio demonstrat. Plus enim plerumque exempla quam rationationis verba compungunt: & cum prædicator dicit quales alij in conjugio, vel in continentia, vel in prædicatione erga omnipotentis Dei amorem in novo Testamento fuerint, vel alij quales in veteri, porta quæ loquitur, ternos ex utroque latere habere se thalamos ostendit. Quæ porta habet & frontem; quia sunt in prædicatoris vita aperta opera quæ videntur. Habet & ante frontem vestibulum: quia priusquam bona opera insinuet, prædicat fidem, per quam anima humiliter veniens, ad bonorum actuum altitudinem sublevetur. Quæ cuncta secundum mensuram portæ prioris sunt, juxta hoc quod subditur: [*Quia mensus est quinquaginta cubitorum longitudinem ejus, & latitudinem viginti quinque cubitorum.*] Hæc jam superiùs latius me

NN nn ij

Idem lib. 34
Moral. c. 6.

Sap. 5. b

Matt. 13. c

Greg. 7.

Moral. c. 16.

Apoc. 5. b

1. Pet. 5. b

Drut. 22.

Prov. 7. b

Phil. 4. a

1. Tim. 3.

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

1. Thess. 2. d

dixisse meministis. Per quinquagenarium enim numerum requiem diximus figurari: quia & quinquagesimus annus veteri populo in requiem datus, appellatus est Jubilaeus: & septenarius numerus, per quem hoc omne tempus evoluitur, septies multiplicatus, ad quadraginta & novem ducitur. Cui monas additur, quia in unius contemplatione requies aeterna perficitur. Idem ergo quinquagenarius numerus nobis in longitudinem est: quia pervenire ad illam requiem non potest, nisi qui ad eam, spem suam modo tendere longanimiter potest. Quia enim per quinquagenarium numerum ad aeternam requiem provocamur, etiam hoc nos omnino instruit, quod in tabernaculo decem cortinae iuxta sunt fieri, quae haberent ansulas quinquagenas, & circulos aureos quinquagenos a latere & summitate. Cortinae tabernaculi, sancti omnes sunt, qui ex diversis virtutum coloribus in sanctae Ecclesiae ornamento proficiunt. Qui & interiora velant, & exteriora omnimodo exornant: quia eorum vita in quantum videtur, ornamentum est; & eorum intellectus intus absconditur, dum caelestia quae in mente servant, & dicere non possunt, in eis aliquo modo velantur. Recte autem decem cortinae sunt, quia per Decalogi studium, ipsa sanctorum corda profecerunt. Hyacinthinae vero ansulae cortinarum fieri quinquaginta praecpta sunt. Hyacinthus calispeciem habet. Ansulae ergo cortinarum sunt praecpta caelestia, in quibus ligantur animae, ut ab inferioribus sublevatae, superius pendeant. Quae videlicet ansulae habent & circulos aureos, intellectum scilicet verae sapientiae fulgentem. Qui intellectus, quia esse debet per omnia circumspectus, & caute sollicitudinis vigilantia munitus, recte per circulos designatur. Et notandum quod a latere & summitate jubentur ansulae, vel circuli in cortinis fieri: quia praecpta caelestia, & intellectus spiritalis, non solum debet nos sursum in Dei amorem suspendere, sed etiam proximo in charitate sociare. In eo enim quod conditorem nostrum diligimus, quasi per superiores ansulas in aere pendemus. In eo vero quod sicut nosmetipsos proximos amamus, ansulas & circulos a latere habemus, ut cortinae tabernaculi, id est, fidelium animae per charitatem conjunctae sint, & non per discordiam divise. Unde & hic post longitudinem quinquaginta cubitorum, protinus latitudo subjungitur viginti & quinque cubitorum: quae videlicet latitudo ad charitatem proximi pertinet. Ipsa enim in fratrum amore se dilatat, atque erga eos omne quod potest boni operis exercet. Cuncta autem bona opera quae corporaliter fiunt, per quinque corporis sensus exhibentur, videlicet per visum, auditum, tactum, gustum, odoratum. Quinarius vero numerus per semetipsum ductus ad viciesimum & quintum pervenit; quia bona opera cum agi coeperint, per fervorem animi ad augmentum excitantur, & per semetipsa multiplicantur. Unde & latitudinem menti faciunt, ut non sit angusta per teporem, sed expansa in bonis actibus per charitatem. Omnis enim torpor teporis, angustia est; omnis vero benignitas charitatis, magna latitudo. Nam etsi res desunt, quae fortasse indigenti proximo praebentur, ampla est substantia voluntatis bonae, quae sufficit ad regni retributionem, sicut scriptum est: *In terra pax hominibus bona voluntatis.* Sequitur: *[Fenestra autem ejus, & vestibulum, & sculptura secundum mensuram porta quae respiciebat ad Orientem.]* Cuncta haec jam superius latius dicta sunt, & idcirco sermo non debet mota expositione tardare. Hoc tamen magnopere notandum est, quod porta ad Aquilonem ea omnia habere perhibetur, quae porta ad Orientem: fenestras scilicet contemplationis, vestibulum humilitatis, sculpturam bonae operationis. Omnes enim qui per hoc quod Deo in conversatione nati sunt, in innocentia perstiterunt, portam ad Orientem habent;

A quia eis caelestis regni aditus patet ex lumine quod acceperunt. Et omnes qui in peccatis postmodum lapsi, torporis sui frigore sunt depressi, sed dum per poenitentiam redeunt, ad amorem caelestis patriae recalciscunt, portam ad Aquilonem habent; quia eis etiam post peccati sui frigus caelestis regni aditus per misericordiam patet. Ea ergo habere dicitur porta ad Aquilonem, quae habet porta ad Orientem; quia & conversi peccatores sic ditantur virtutibus, sicut illi sunt divites, qui cadere in peccatum vitaverunt. Unde & Psalmista voce per Dominum dicitur: *Civem sicut panem manducabam;* quia sic poenitentes recipiunt justos. Scriptum quippe est de peccatoribus: *Olim in cilicio & cinere poenitentiam egissent.* Cuius ergo sicut panis comeditur, quando ad auctoris sui gratiam peccator per poenitentiam sicut innocens revocatur. Porta igitur ad Aquilonem habet fenestras, habet vestibulum, habet sculpturas; quia cum peccator ad vitam post culpas reducitur, saepe lumen contemplationis accipit, atque de ipsa memoria iniquitatis suae, gratiam magnae humilitatis, bonae quoque operationis efficaciam sumit; ut omne quod fieri praecipitur, in vita ejus quasi sculptum esse videatur. *[Septem vero graduum erat ascensus ejus, vestibulum ante eam.]* Septem gradibus ad portam ascenditur, quia per sancti Spiritus septiformem gratiam aditus nobis regni caelestis aperitur. Quam septiformem gratiam Isaias in ipso nostro capite, vel in ejus corpore, quod nos sumus, enumerans dicit: *Requiescet super eum spiritus sapientiae & intellectus, spiritus consilii & fortitudinis, spiritus scientiae & pietatis, & replebit eum spiritus timoris Domini.* Quos gradus, de caelestibus loquens, descendendo magis quam ascendendo numeravit: videlicet sapientiam, intellectum, consilium, fortitudinem, scientiam, pietatem, timorem. Et cum scriptum sit: *Initium sapientiae timor Domini;* constat proculdubio, quia a timore ad sapientiam ascenditur, non autem a sapientia ad timorem reditur; quia nimirum perfectam habet sapientia charitatem. Et scriptum est: *Perfecta charitas foras mittit timorem.* Propheta ergo, quia de caelestibus ad ima loquebatur, coepit magis a sapientia, & descendit ad timorem. Sed nos qui a terrenis ad caelestia tendimus, eosdem gradus ascendendo enumeremus, ut a timore ad sapientiam pervenire valeamus. In mente etenim nostra primus ascensionis gradus est timor Domini; secundus, pietas; tertius, scientia; quartus, fortitudo; quintus, consilium; sextus, intellectus; septimus, sapientia. Est enim timor Domini in mente. Sed qualis est iste timor, si cum eo pietas non est? Qui enim misereri proximo ignorat, qui compati ejus tribulationibus dissimulat; hujus timor ante omnipotentis Dei oculos nullus est, quia non sublevatur ad pietatem. Sed saepe pietas per inordinatam misericordiam errare solet, si fortasse pepercit quae parcenda non sunt. Peccata enim quae ferri gehennae ignibus possunt, disciplina verbere sunt corrigenda. Sed inordinata pietas cum temporaliter parcat, ad aeternum supplicium pertrahit. Ut ergo vera & ordinata sit pietas, ad gradum est alium sublevanda, id est, ad scientiam: ut sciat vel quid ex judicio puniat, vel quid ex misericordia dimittat. Sed quid si sciat quid agere quisque debeat, virtutem vero agendi non habeat? Scientia ergo nostra crescat ad fortitudinem, ut cum videt quid agendum sit, hoc agere per mentis fortitudinem possit, ne timore tepidet, & pavore collapsa, non valeat bona defendere quae sentit. Sed saepe fortitudo si improvida fuerit, & minus contra vitia circumspicua, ipsa sui praesumptione in casum ruit. Ascendat ergo ad consilium, ut providendo praemuniat omne quod agere fortiter potest. Sed esse consilium non potest, si intellectus deest: quia qui non intelligit malum quod agetem gravat, quo modo potest bonum solidare

Exod. 27. d

Exod. 25. a

* al. cultodiam

supra hom.

10. in Ezech.

et lib. 8.

Moral. c. 37

Cf. 101. a

Mat. 23. b

* al. vitae.

1. 1. 1. a

Prov. 9. b

1. 1. 1. a

Luc. 2. b

quod adjuvat? Itaque à consilio ascendamus ad intellectum. Sed quid si intellectus magno acumine vigilet, & moderari se nesciat per maturitatem? Ab intellectu ergo ascendamus ad sapientiam: ut hoc quod acutè intellectus invenit, sapientia maturè disponat. Quia igitur per timorem surgimus ad pietatem, per pietatem ad scientiam ducimur, per scientiam ad fortitudinem roboramur, per fortitudinem ad consilium tendimus, per consilium intellectu proficimus, per intellectum ad maturitatem sapientia pervenimus; septem gradibus ad portam ascendimus, per quam nobis aditus vitæ spiritualis aperitur. Bene autem dicitur, quia vestibulum erat ante eam: quia nisi quis prius humilitatem habuerit, ad hos gradus donorum spiritualium non ascendit, sicut scriptum est: *Super quem requiescet spiritus meus, nisi super humilem & quietum, & rementem sermones meos?* De quo per Psalmistam dicitur: *Ascensus in corde eius disposuit in convallibus lacrymarum.* Convallis quippe humilis locus est: & peccator quisque dum se in lacrymis humiliter affligit in corde, per ascensum virtutum proficit. Qui rursus ait: *Emitte fontes in convallibus; quia omnipotens Deus dona spiritualis gratia humilibus præstat.* Potest quoque per vestibulum fides intelligi. Ipsa quippe est ante gradus & portam: quia prius ad fidem venimus, ut postmodum per spiritualium donorum gradus, cælestis vitæ aditum intremus. Non enim per virtutes venit ad fidem, sed per fidem pertingitur.

Ad. 10. a ad virtutes. Cornelius enim Centurio, cuius electionis ante baptismum Angelo testante laudata sunt, non operibus venit ad fidem, sed fide venit ad opera. Nam & ei per Angelum dicitur: *Orationes tue & elemosine ascenderunt in conspectum Dei.*

Ibid. Si enim * Deum verè & ante baptismum non crederat, quid orabat? vel quomodo hunc omnipotens Deus exaudierat, si non ab ipso se in bonis perfici petebat? Sciebat igitur creatorem omnium Deum, sed quòd ejus omnipotens Filius incarnatus esset, ignorabat. Neque enim poterat bona agere, nisi antè credidisset. Scriptum namque est: *Sine fide impossibile est placere Deo.* Fidem ergo habuit, cuius operationes & elemosine placere Deo potuerunt. Bona autem actione promeruit, ut Deum perfectè cognosceret, & incarnationis ejus mysterium crederet, quatenus ad sacramentum Baptismatis perveniret. Per fidem ergo venit ad opera, sed per opera est solidatus in fide. Vestibulum itaque ante gradus est: quia qui prius credidit, ipse post virtutum gradibus ad portam aditum ascendit. Sequitur: *[Et porta atrij interioris contra portam Aquilonis, & Orientalem.]* Hoc loco contra, non pro adversitate ponitur, sed pro rectitudine: ita enim porta interioris atrij posita monstrabatur, ut porta Aquilonis & Orientis recto ad eam aditu tenderet. Quid est ergo quòd porta interior recto itinere posita contra portam Orientis & Aquilonis ostenditur, nisi hoc, quòd apertè datur intelligi, quia sive Judaico & Gentili populo, seu iustis & peccatoribus, sed post peccata conversis, a quæ aditus regni cælestis aperitur? Larga est enim misericordia creatoris nostri. Et porta interior non solum portam Orientis respicit, sed etiam Aquilonis: quia non solum his qui in innocentia permanent, sed etiam peccatoribus peccata sua penitendo damnantibus aperiuntur interioris atrij gaudia: ut ineffabilia mysteria patriæ cælestis agnoscant, agnoscendo sciant, sitiendo currant, currendo perveniant. Hæc æterni gaudij secreta cognoverat, qui dicebat: *Sititit anima mea ad Deum vivum, quando veniam & apparebo ante faciem Dei?* Prædicator Gentium ad hunc aditum regni cælestis anhelabat, cum dicebat: *Cupio dissolvi, & esse cum Christo.* Hæc * exultationis occultæ secreta cognoverat sponsa, quæ dicebat: *Dilectus meus misit manum suam per foramen, & venter meus intremuit*

Ad tactum ejus. Dilectus etenim manum per foramen mittit, quando virtute sua Dominus nostrum animum per subtilem intellectum pulsat. Et venter in tactu illius contremiscit, quia infirmitas nostra per hoc quòd cælestis gaudij intellectu tangitur, ipsa sua exultatione turbatur, & fit in mente pavorem cum lætitia; quia jam sentit quid de cælesti gaudio diligit, & adhuc metuit, ne non * pereat, quod vix tenuiter sentit. Quid igitur restat, nisi ut se ad perfectioris vitæ cursum dirigant omnes, qui in illa gaudia patriæ cælestis agnoscent? Unde & hic apertè subjungitur: *[Et mensus est à porta usque ad portam centum cubitos.]* Centenarium numerum, quia decies per denarium ducitur, jam superius diximus esse perfectum. Is itaque qui aditum atrij interioris videt, profectò necesse est ut per vitam perfectionis currat, & à porta inchoationis usque ad consummationis ingressum perveniat. Mensuretur ergo atrium interius, quod à portis exterioribus usque ad portam interiorem tenditur, centum cubitis: ut qui intrare amando cæpit, latitudinem perfectionis habeat in mente; quatenus in eam quem diligit, hunc nec adversa coangustent, nec prospera elevent; sed transitoria cuncta despiciens, quousque ad gaudia secreta perveniat, per atrium perfectionis currat. Sunt etenim multi, qui jam in septem gradibus aditum portæ exterioris intraverunt, juxta quemdam supernæ dispensatis modum, per timorem Dei humiles, per pietatis studium misericordes, per scientiam discreti, per mentis fortitudinem liberi, per consilium cauti, per intellectum providi, per sapientiam maturi; sed adhuc quibusdam necessitatibus obligati, hujus mundi curis inserviunt: & unde jam ex magna parte excusserunt animum, ibi adhuc tenentur inviti. Cumque superimposita terrenæ occupationis portant onera, minùs in præceptis cælestibus exercentur. Et dum anhelare medullitus ad æternam patriam non vacat, ipsa in eis sua aliquo modo desideria languescunt: quia animo curis temporalibus prædedito, vera gaudia quæ cognoverunt, amare non tantum licet, quantum libet. Hi plerumque à jugo mundi colla mentis excutiunt, omnia deserunt, terrenæ curæ pondera deponunt, atque ut ad cæleste desiderium latius animi sinum laxent, vitam remotam petunt, & in ea sanctis precibus intenti, sacris meditationibus dediti, quotidiano se steru afficiunt, & vetustatem cordis igne amoris constant, atque ad cæleste gaudium accendendo se innovant. Hi plerumque in ipso suo desiderio accensi, exire jam de carne concupiscunt, atque ad vitam præsentem redire post steru nolunt. Sed tamen differuntur, ut dilatus amor ex ipsa sua dilatione proficiat, & ardenti desiderio quasi quod negatur, crescat. Sic in regione Gerafenorum qui liberatus à legione demonum fuerat, jam cum Domino ire volebat, sed tamen ei dicitur: *Revertere in domum tuam, & narra quanta fecerit tibi Dominus.* Sic sponsa in Cantico canticorum sanctis desiderijs anxia loquitur, dicens: *In lectulo meo per noctes quæsvi quem diligit anima mea. Quæsvi illum, & non inveni.* In lectulo enim dilectum quærit, quando in ipso suo otio & vacatione quam appetit, jam videre anima Dominum concupiscit, jam ad eum exire desiderat, jam carere præsentis vitæ tenebris anhelat. Sed quærit illum, & non invenit: quia quamvis magno amore desiderat, adhuc tamen ei non conceditur videre quem amat. Tales itaque sanctorum mentes quid aliud in hoc desiderio faciunt, nisi quòd jam à portis exterioribus per atrium interius ad portam currunt? Quibus sæpe evenit, ut cum se viderint magno cælestis gratia munere compunctos, jam se perfectos existiment, & obediunt putent; sed quia nullus est qui dura præcipiat: patientes esse se credant, sed quia nemo eos per contumelias & adversitates pulsat. Et plerum-

que contingit, ut spiritale ministerium vel inviti suscipiant, atque ad gubernationem fidelium deducantur. Qui quum magnis tribulationibus fuerint hinc inde pulsati, turbati mente, sese imperfectos inveniunt, qui non pulsati, perfectos se esse crediderunt. Quia ex re agitur, ut se ad semetipsos colligant, & apud se taciti opprobrium suae infirmitatis erubeant, atque ex ipsa sua confusione roborati, contra adversa patientiam opponant, & ex tribulatione proficiant, qui prius in otio ex ipsa sua securitate torpebant. Et veraciter esse tales incipiunt, quales se esse prius inanisiter putaverunt. Hi itaque cum a portis exterioribus usque ad interiorem portam per boni studij atrium * deferuntur, hoc ipsum in eis atrium centum cubitis mensuratur; quia * dilectione & exercitatione sancta quotidie ad perfectionem proficiunt. Per quotidiana enim desideria in mente proficere, quasi centum est cubitis interius atrium mensurari. Ideo ergo a portis usque ad portam centum sunt cubiti, ut quae quaedam mora eundi sit ipsa dilatio vivendi, per quam quotidie in virtutibus crescitur, ut ad interiorem aditum perfectius perveniat. Sequitur: [Et eduxit me ad viam Australem, & ecce porta quae respiciebat ad Austrum: & mensus est frontem ejus, & vestibulum ejus juxta mensuras superiores: & fenestras ejus, & vestibula in circuitu, sicut fenestras ceteras, quinquaginta cubitorum longitudinem, & latitudinem viginti quinque cubitorum. Et in gradibus septem ascendebatur ad eam: & vestibulum ante fores ejus.]

Cuncta haec in Orientis & Aquilonis porta jam dicta sunt, & congruum non est, ut ea quae semel ac secundo exponentes diximus, saepius replicemus. Norandum tamen nobis est, quia in spiritali aedificio alter aditus ad Orientem, alius ad Aquilonem, atque alius ad Austrum patet. Sicut enim Aquilonis frigore peccatores, ita per Australem viam ferventes spiritu designantur: qui calore sancti Spiritus accensi, velut in meridiana luce virtutibus excrescunt. Pateat itaque porta ad Orientem, ut hi qui sacramenta fidei bene inchoaverunt, & in nulla postmodum vitiorum profunditate demersi sunt, ad gaudia secreta perveniant. Pateat porta ad Aquilonem, ut hi qui post inchoationem caloris & luminis in peccatorum suorum frigore & obscuritate dilapsi sunt, per compunctionem poenitentiae ad veniam redeant, & quae sit interna retributionis vera letitia cognoscant. Pateat porta ad Meridiem, ut hi qui sanctis desideriis in virtutibus fervent, spiritali intellectu quotidie interni gaudij mysteria penetrent. Inter haec autem quaeri potest, cum quatuor hujus mundi partes sint, cur in hoc aedificio exterioris atrij non quatuor, sed tres portae esse memorantur? Quod recte quaerendum fuerat, si Propheta non spiritale, sed corporale aedificium vidisset. Sancta enim Ecclesia, id est, spiritale aedificium, ut ad secreta gaudia pertingat, tres solummodo portas habet, videlicet fidem, spem, atque charitatem: unam ad Orientem, aliam ad Aquilonem, tertiam ad Meridiem. Porta quippe in Oriente est fides, quia per ipsam lux vera nascitur in mente. Porta ad Aquilonem spes; quia unusquisque in peccatis positus, si de venia desperaverit, funditus perit. Unde necesse est, ut qui per suam iniquitatem extinctus est, per spem misericordiae reviviscat. Porta ad Meridiem charitas, quia igne amoris ardet. In meridiana etenim parte sol in altum ducitur, quia per charitatem lumen fidei in Dei & proximi dilectione sublevarur. Tribus igitur portis ad interius atrium tenditur, quia per fidem, spem, atque charitatem ad gaudia secreta pervenitur. Alia quoque quaestio oritur, cur porta atrij interioris posita contra portam Orientis & Aquilonis dicitur, & an ad Australem portam pateat, taceatur. Sed quia per Orientem inchoantes, per Aquilonem lapsos diximus defi-

* al. differuntur
* al. dilatione

gnari, dignum fuit ut vel de inchoantibus, quibus adhuc sol in tepore est, vel etiam de lapsis, sed per conversionem redeuntibus, aperte diceretur, quod eis porta atrij interioris pateat, quatenus ex ipsis nos certos faceret, de quibus dubitari poterat. Hoc autem de porta Australi dicendum non erat; quia eos ad gaudia interna pertingere, qui fervore spiritus in virtutibus permanent, nullus ignorat. Sequitur: [Et caelata palma erant, una hinc, & altera inde in fronte ejus.] Quid est, quod prius in frontibus pictura palmarum, nunc autem caelata palma in fronte esse memorantur? In caelatura quippe lapidum foris opera esse videntur. Sed, sicut jam superius diximus, pictura palmarum est ostensio signorum. Nunc vero caelatura palmarum dicitur, ut bonorum operum demonstratio designetur. Ipsis enim summis praedicatoribus dicitur: *Videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum qui in caelis est.* Qui igitur in vita sua impressa esse sancta opera demonstrant, palmas in fronte caelatas habent: quia quanta illos in posterum victoria sequatur, jam nunc in sanctis suis operibus ostendunt. Vel certe quia fidem per Orientem, spem per Aquilonem, charitatem vero per Australem portam diximus designari; notandum nobis est, quia in Orientis portae pictura palmarum, in Aquilone vero & Meridie caelatura esse perhibetur: quia contingit saepe, ut hi qui adhuc inchoantes sunt, necdum se in operibus solidis ac magnis exerceant: hi vero qui post iniquitates ad virtutes redeunt, plerumque ut culpas suas ante omnipotentis Dei oculos tegere valeant, in magnis operibus exercentur. Et quia jam fervore spiritus in virtutibus excreverunt, quasi merides in sanctis actibus inardescunt. In Orientis ergo porta pictura est, in Aquilonis vero & Meridie caelatura: quia signum victoriae quod in inchoantibus ostenditur, hoc in revertentibus atque ferventibus jam solidius & robustius tenetur. Notandum quoque magnopere est, quod dicitur, *hinc & inde.* Omnes enim qui ad vitam aditum tendimus, & ex dextro & sinistro latere habere palmam debemus. Quod enim hinc & inde dicitur, latus utrumque signatur. A dextro igitur palmam habet is, quem prospera non extollunt: a sinistro palmam habet is, quem adversa non dejiciunt. Quasi ex utraque parte portabat Paulus palmam cum diceret: *Per arma justitiae a dextris & a sinistris, per gloriam & ignobilitatem, per infamiam & bonam famam: ut seductores, & veraces.* Non hunc adversa frangebant, non prospera in mentis tumorem sublevarant. Hinc inde ergo gestabat palmam, quia & in adversitate fortis, & in prosperitate humilis permanebat. Quisquis enim de prosperis extollitur, habere in dextera parte palmam nescit. Quisquis in adversitatibus frangitur, portare palmam a sinistro latere ignorat. Ut ergo hinc & inde palma gestetur in fronte, adesse semper nostris mentibus debet & in adversis fiducia, & in prosperis timor: ne aut adversa in desperationem pertrahant, aut prospera animum in sui fiduciam extollant. Hinc est quod idem egregius praedicator dicebat: *Scio & humiliari, scio & abundare: ubique & in omnibus institutus sum. Et satiari & esurire, & abundare & penuriam pati: omnia possum in eo qui me confortat.* Nunquidnam, fratres, ars est aliqua, humiliari & abundare, satiari & esurire, abundare & penuriam pati: ut pro magno se ista scire tantus praedicator insinuet? Ars omnino, & mira disciplinae scientia, quae toto nobis cordis est adnitu discenda. Quem enim penuria sua non frangit, a gratiarum actione non retrahit, in rerum temporalium desiderio non accendit, scire humiliari. Hoc enim loco Apostolus humiliari, dicit penuriam pati. Nam statim e contrario subjungit: *Scio & abundare.* Qui enim acceptis rebus non extollitur, qui eas ad usum vanae gloriae non intor-

Mat. 5. 4

2. Cor. 6. 6

Phil. 4. 6

quet, qui solus non possidet quod accepit, sed hoc cum indigentibus misericorditer dividit, scit abundare. Qui acceptis alimentis non ad ingurgitationem ventris utitur, sed ad reparationem virtutis, nec plus carni tribuit, quam necessitas petit, scit satiari. Qui alimenterum inopiam sine murmuratione tolerat, nec pro necessitate victus agit aliquando unde anima peccati laqueum incurrat, scit esurire. Quem ergo nec in abundantia superbia elevat, nec in necessitate cupiditas irritat, novit abundare, nec in necessitate penuriam pati. Qui cum statim subderet, *Omnia possidem*; ne elationis esse verba crederemus, adjuncti, *In eo qui me confortat*. Ecce in altum ramus prodiit, sed quia in radice se tenuit, in viriditate permanit. In altum enim surgens arcesceret, si se à radice divisisset. Sibi enim nihil tribuit, quia omnia se posse non in se; sed in eo qui se confortat, fatetur. Hinc & inde ergo prædicator egregius palmam habet, quem nec abundantia in superbia, nec inopia ad avaritiam pertrahit. Discamus itaque fratres, non solum in prosperis, sed in adversis quoque gratias agere. Pater enim nobis ex pietate sua factus est conditor noster, nosque adoptivos filios ad hereditatem regni caelestis nutrit. Et non solum donis reficit, sed etiam flagellis erudit. Discamus igitur abundare, ut cuncta quæ ab eo accepimus, cum indigentibus partiamur. Et mentem abundantia non elevet, ne fortasse gaudeat quia hoc adest sibi, quod deest alteri, & non jam communi bono, sed proprio lætetur. A privato gaudio Veritas ad commune discipulos revocat, cum eos de prædicatione redeunt, & de subjectione dæmonum lætantes admonet, dicens: *Nolite gaudere super hoc, sed potius gaudete & exultate, quia nomina vestra scripta sunt in celo*. Non enim omnes electi dæmonia ejiciunt, sed tamen electorum omnium nomina celo tenentur adscripta. Admonentur ergo discipuli privatam lætitiã deponere, de communi autem & perpetua felicitate gaudere. Quisquis itaque in eo gaudet quod alter non habet, ex ipsa sua abundantia deterior factus, gaudium privatum habet. Contra hujus nos appetitum abundantia Joannes admonet, dicens: *Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt*. Quimox rationem subdidit, quare: *Si quis diligit mundum, non est charitas Patris in eo*. Nemo enim potest duobus dominis servire, quia non valet simul transitoria & æterna diligere. Si enim æternitatem diligimus, cuncta temporalia in usu non in affectu possidemus. Qui eandem rationem protinus subdidit, dicens: *Quia omne quod in mundo est, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ*. Ideo enim habere aliquid homines, & ultra quam necesse est, concupiscunt, ut habendo superbiant: & quia hoc alius non habet, se in cogitationibus extollant. Quisquis itaque talis est, adhuc ad portandam abundantiam doctus non est. Sæpe autem quod avaritia ex appetitu suggerit, necessitatem putat: & cum minima sufficiant, dolet majora deesse; atque incautus animus quandam quasi necessitatem patitur quam parit. Et cum nimia sint quæ desiderat, suam sibi avaritiam aliquo modo excusat. Abundantia itaque superbia vicina est. Quam si quando etiam cupiditas intercepit, hanc, ut ita dixerim, quasi peregrina captivitas invasit. Si igitur abundandi artem scire volumus, necesse est, ut non solum ea quæ vicina sunt, sed ea etiam quæ de longinquo veniunt, vitia fugiamus. Discamus penuriam pati, ne ea quæ non habemus, habere etiam cum culpa requiramus; nec felices putemus, quos rebus onustos cernimus. Nimia valde sunt ea, quæ sibi quasi in sumptus vitæ præsentis præparant. Multa portant, sed in via brevi. Magna est nobis in hoc itinere focia paupertas, quæ animum non angustat, cum deest terrena substantia, de qua æterno judicii

rationes ponamus. Liberiùs ad patriam tendimus, quia quasi in via pondere caremus. Discamus satiari, ne in sumendis alimentis corporis, gulæ magis quam necessitati serviamus. Plus enim concupiscentia quam necessitas petit. Et sæpe dum carnis inopia satisfacere curamus, voluptas subrepat, modum refectionis excedit. Unde fit, ut culpa transeat ad culpam: quia plerumque inde alia tentatio carnis nascitur, dum carni ^{* al.} immoderata refectione servitur. Ex peccato etenim primi hominis infirmante natura, in hoc mundo cum nostris tentationibus nascimur. Et caro nobis aliquando adjutrix est in bono opere, aliquando autem seductrix in malum. Si igitur ei plus quam debemus, tribuimus, hostem nutrimus. Et si necessitati ejus, quæ debemus, non reddimus, civem necamus. Satianda itaque est caro, sed ad hoc usque, ut in bono nobis opere famulari sufficiat. Nam quisquis ei tantum tribuit, ut superbiat, satiari penitus ignorat. Ars itaque magna est satiari, ne unusquisque per fatietatem carnis ad iniquitatem prorumpat turpitudinis. Discamus esurire, ut nobis propter abundantiam sequentem nostra hinc inopia placeat. Nec nos ventris necessitas ad culpam trahat, nec peccatum menti ipsa indigentia suggerat: & dum caro fame afficitur, ad cupiditatem animi irritetur, & quærat cum culpa providere, unde carni valeat in necessitate satisfacere: ne cor in indignationem profiliat, & linguam in murmurationis amaritudinem accendat. Qui igitur in carnis suæ inopia se hinc inde circumspicit, atque à peccati laqueo custodit, novit esurire. Nos itaque, fratres charissimi, iram atque avaritiam in adversitate fugientes, & elationem & immoderata gaudia in prosperitate declinantes, quia per fidem, spem atque charitatem, interioris vitæ atrium tribus portis intrare concupisimus, palmas hinc & inde teneamus. Liber adhuc alterum civem caelestis patriæ ad mentem reducere, & qualiter hinc inde palmam teneat, demonstrare. Beatus etenim Job cum esset viris Orientalibus ditior, & ei prospera cuncta suppeterent, filiis polleret, familia cresceret, greges exuberarent, in tanto omnipotentis Dei timore perstitit, ut inter custodiam disciplinae, inter acta justitiæ, inter multa humilitatis obsequia, misericordiae operibus intentus, sacrificiis offerendis deditus, holocausta Domino pro singulis filiis immolaret, ne quis eorum saltem in corde peccasset. Pensemus ergo, quanta ei erat custodia boni operis, qui in filiis suis expiabat sacrificiis culpas cordis. Sed quàm justus esset, in prosperitate innotuerat: valde autem ignotum erat si perseverare justus & inter flagella potuisset. Tangendus ergo erat verberari: vir ille sanctus in prosperis, interrogatur adversis: ut qui notus erat omnipotenti Domino, notus per flagella fieret nobis & sibi metipsum. Disponente itaque Domino consumpti sunt greges, interfecti custodes, everfa domus, extincti filij, percussa caro à planta pedis usque ad verticem. Remansit uxor incolumis, quæ verborum jaculis vulnera auget. Sed hanc vir sanctus in tentatione, sanus in vulnere prudenter docet, eique respondet, dicens: *Si bona accepimus de manu Domini, mala quare non suscipiamus?* Amici quoque ad consolandum veniunt, ad contumelias prorumpunt, & in dolore vulnery, addunt adhuc vulnera verborum. Immisericordem dicunt, raptorem nominant, violentum denunciant, oppressorem pauperum fatentur. Quid igitur miles Dei faceret inter dolentia vulnera & amara verba ^{* al. de-} depressus? Ecce flagella Dei & verba hominum simul afflictum animum ad desperationem ^{prehensum?} premunt: sed virtute spiritus plenus, carnis vulneribus jacens, mentis robore stans, contra desperationis impulum rediit ad memoriam bona quæ egerat. Quia misericors fuerat, dicit: *Oculus fui caecus, & pes claudus*. Et rursum: *Pater etiam pauperum*.

s. Bon. Ph. l. 4. c. 20.

Luc. 10. d

I. Joan. 2. b. Ibid.

Mat. 6. d

I. Joan. 2.

Job. 1. & 2.

Job. 2. c

* al. de-

prehensum?

Oculus fui caecus, & pes claudus. Ibid.

ibid. Quia disciplinae custos & benignus, dicit: Cumque A
Tob. 31. b sederem quasi rex, circumspexit me exercitus, et
 tamen marentium consolator. Quia humilis fuerat,
 dicit: Si contempsit subire iudicium cum seruo meo &
ibidem. ancilla mea, cum disceptarent adversum me. Quia
ibidem. hospitalis fuerat, fatetur: Si despexi praterentem,
 eo quod non habuerit indumentum. Quia largus in
ibidem. donis, dicit: Si non benedixerunt mihi latera ejus,
 & de velleribus ovium mearum calefactus est. Quia
ibidem. violentus non fuerat, testatur, dicens: Si levavi
 super pupillam meam, cum viderem me in por-
 ta superiorem. Quia de inimici periculo nunquam
 exultaverat, dicit: Si gavisus sum ad ruinam ejus
 qui me oderat. Quia patiens fuit, & etiam suorum
ibidem. malitiam æquanimitè pertulit, dicit: Si non dixe-
 runt viri tabernaculi mei, Quis dei de carnibus ejus
 ut saturemur? Quid est hoc, quod vir sanctus tot
 suas virtutes inter flagella enumerat? Quid est,
 quod ore suo opera quæ fecerat, laudat: nisi quia
 inter vulnera & verba quæ hunc ad desperationem
 trahere poterant, ad spem animum reformat? Et
 qui in prosperitate humilis fuit, revocatis bonis suis
 ad memoriam, infractus in adversitate permansit.
 Cujus enim animum inter tot flagella, illa verba ad
 desperationem non impellerent, nisi sibi ad memo-
 riam bona quæ fecerat revocasset? Vidit igitur san-
 ctus vir mentem suam auditis tot malis ad desperati-
 onem concuti, & mirabiliter studuit in spe certa
 ex bonis suis actibus solidari. Sic impletur quod
 scriptum est: In die bonorum ne immemor sis malo-
 rum, & in die malorum ne immemor sis bonorum. Si
 enim cum bona habemus, malorum reminiscimur,
 quæ aut jam passi sumus, aut adhuc pati possumus:
 accepta bona mentem non elevat, quia eorum
 gaudium timor memoriæ malorum premit. Et si
 cum mala habemus, bonorum reminiscimur, quæ
 aut jam accepimus, aut adhuc nos posse accipere
 speramus, malorum pondus animum in desperati-
 onem non deprimit, quia hunc ad spem memoria
 bonorum levat. Si itaque fratres charissimi, sic per
 præcepta Dominica & per sanctorum exempla gra-
 dimur, ut nos nec prosperitas elevet, nec adversi-
 tas frangat, habere nos ante omnipotentis Dei oculo-
 las palmas hinc & inde monstramus: Cui est honor
 & gloria, in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XX.

Ezech. c. XL. v. 27. Et porta atrij interioris in via Australi: &
 mensus est à porta usque ad portam in via
 Australi, centum cubitos. Et introduxit
 me in atrium interius ad portam Australem:
 & mensus est portam juxta mensu-
 ras superiores, thalamum ejus, & fron-
 tem ejus, & vestibulum ejus eisdem men-
 suris, & fenestras, & vestibulum ejus in
 circuitu quinquaginta cubitos longitudi-
 nis, & latitudinis viginti quinque cubi-
 tos: & vestibulum per gyrum longitudine
 viginti & quinque cubitorum, & latitu-
 dine quinque cubitorum: & vestibulum
 ejus ad atrium exterius, & palmas ejus
 in fronte: & octo gradus erant quibus
 ascendebatur ad eam. Et introduxit me
 in atrium interius per portam Orientalem,
 & mensus est portam secundum men-
 suras superiores: thalamum ejus, & fron-
 tem ejus, & vestibulum ejus, sicut supra:
 & fenestras ejus, & vestibula ejus in cir-
 cuitu longitudine quinquaginta cubito-

rum, & latitudine viginti quinque cubito-
 rum. Et vestibulum ejus, id est, atrij ex-
 terioris, & palma calata in fronte ejus
 hinc & inde, & in octo gradibus ascen-
 sus ejus. Et introduxit me ad portam que
 respiciebat ad Aquilonem: & mensus est
 secundum mensuras superiores, thalamum
 ejus, & frontem ejus, & vestibulum ejus,
 & fenestras ejus per circuitum, longitu-
 dine quinquaginta cubitorum, & latitudi-
 ne viginti quinque cubitorum. Et vestibulum
 ejus respiciebat ad atrium exterius:
 & calatura palmarum in fronte ejus hinc
 & inde, & in octo gradibus ascensus ejus.
 Et per singula gazophylacia ostium in
 frontibus portarum. Ibi lavabant holo-
 caustum.

Propheta verba, quæ largiente Domino hodie
 charitati vestre loquenda sunt, lectione magis
 indigent, quàm expositione. Ea enim in tribus portis
 interioribus replicantur quæ secundò jam, veltertiò
 de exterioribus dicta sunt. Pauca verò in earum
 descriptione permittantur. Unde necesse est ea nos
 quæ jam dicta sunt, legendo transcurrere, ut ea
 quæ dicenda sunt, licentiùs possimus enotare. Ita-
 que nunc dicitur: [Et porta atrij interioris in via
 Australi: & mensus est à porta usque ad portam
 in via Australi, centum cubitos. Et introduxit me
 in atrium interius ad portam Australem: & men-
 sus est portam juxta mensuras superiores, thalamum
 ejus, & frontem ejus, & vestibulum ejus eisdem
 mensuris: & fenestras ejus, & vestibulum ejus in
 circuitu quinquaginta cubitos longitudinis, & latitudinis
 viginti quinque cubitos, & vestibulum per
 gyrum.] Cuncta hæc superiùs dicta atque exposita
 esse meministis. Necdum verò est dictum quod de
 eodem vestibulo subditur: [Longitudine viginti &
 quinque cubitorum, & latitudine quinque cubito-
 rum: & vestibulum ejus ad atrium exterius.]
 Atque iterum hoc quod jam superiùs dictum fuerat,
 replicatur, cum dicitur: [Et palmas ejus in fronte.
] Et statim quod adhuc dictum non fuerat, sub-
 ditur: [Et octo gradus erant in quibus ascendebatur
 ad eam.] Hoc quoque quod de Australi porta
 scriptum est, de Orientali quoque porta in eodem
 ordine narratur. Nam protinus subinfertur: [Et
 introduxit me in atrium interius per portam Orientalem:
 & mensus est portam secundum mensuras superiores,
 thalamum ejus, & frontem ejus, & vestibulum
 ejus sicut supra: & fenestras ejus, & vestibula
 ejus in circuitum longitudine quinquaginta
 cubitorum, & latitudine viginti quinque cubito-
 rum. Et vestibulum ejus, id est, atrij interioris,
 & palma calata in fronte ejus hinc & inde, & in
 octo gradibus ascensus ejus.] Ea quoque, quæ de
 Australi porta & Orientali dicta sunt, in eisdem
 verbis etiam de porta quæ ad Aquilonem respicit,
 replicantur. Nam subditur: [Et introduxit me ad
 portam qua respiciebat ad Aquilonem, & mensus
 est secundum mensuras superiores, thalamum ejus,
 & frontem ejus, & vestibulum ejus, & fenestras
 ejus per circuitum, longitudine quinquaginta cubi-
 torum, & latitudine viginti quinque cubitorum. Et
 vestibulum ejus respiciebat in atrium exterius, &
 calatura palmarum in fronte illius hinc & inde,
 & in octo gradibus ascensus ejus.] Quid itaque
 interiori atrio, quid thalamo, quid frontibus,
 quid vestibulo, quid fenestris, quid longitudine &
 latitudine, quid palmarum calaturâ signetur, late-
 ret jam superiùs diximus: nec oportet ut in eisdem
 iterum, sed in his solummodo quæ necdum dicta
 sunt,

sunt, occupemus. Nunc ergo quærendum nobis est, quæ istæ tres portæ interiores sint: vel quid est quod earumdem portarum vestibula vinctiquingue cubitis longitudine, & quinque cubitis latitudine metiuntur: vel cur ad eas non septem, sicut de portis exterioribus dictum fuerat, sed octo gradibus ascenditur. Porta enim atrij interioris quæ superius dicta est, de his tribus portis interioribus non est: quia illa contra Orientis & Aquilonis portam respicere dicitur, istæ autem singule interioris ad Austrum vel Orientem & Aquilonem positæ esse memorantur. Unde rectè per illam aditus interior designatur; quia sicut præcedenti locutione jam dictum est, vel Judæis & Gentilibus, vel inchoantibus atque in bono perseverantibus, vel à bono cadentibus, sed post culpas per penitentiam surgentibus patet. Nunc autem postquam singulæ in Oriente & Aquilone & Austro portæ descriptæ sunt, cur interioris atrij rursus portæ singulæ in Austro & Oriente atque Aquilone describuntur? Aspirante Domino, magna intentione opus est sinum tantæ profunditatis indagare. Si enim portarum nomine sanctos prædicatores accipimus: sciendum nobis est, quia una est Ecclesia in prædicatoribus Testamenti veteris ac novi. Portæ autem, septem vel octo gradus habent: quia sancti Spiritus septiformem gratiam concorditer prædicant: octavo verò gradu annunciant præmium retributionis æternæ. Unde scriptum est: *Da partes septem, necnon & octo.* Quid itaque dicere possumus exteriores portas, nisi antiquos patres fuisse, qui per præcepta Legis noverant opera populi magis, quàm corda custodire? ut interiores portas prædicatores sanctæ Ecclesiæ debeamus accipere, qui spiritualibus monitis discipulorum suorum corda custodiunt, ne malis quæ non faciunt, vel in cogitationibus delectentur. Per illas enim septem gradibus ascendi dicitur, istarum verò octo graduum ascensus esse perhibetur: quia & in veneratione Legis dies septimus fuit, & in novo Testamento octavus dies in sacramento est: is videlicet, qui Dominicus appellatur, qui tertius à passione, vel in cogitationibus delectentur. Per illas enim septem gradibus ascendi dicitur, istarum verò octo graduum ascensus esse perhibetur: quia & in veneratione Legis dies septimus fuit, & in novo Testamento octavus dies in sacramento est: is videlicet, qui Dominicus appellatur, qui tertius à passione, vel in cogitationibus delectentur. Per illas enim septem gradibus ascendi dicitur, istarum verò octo graduum ascensus esse perhibetur: quia & in veneratione Legis dies septimus fuit, & in novo Testamento octavus dies in sacramento est: is videlicet, qui Dominicus appellatur, qui tertius à passione, vel in cogitationibus delectentur. Per illas enim septem gradibus ascendi dicitur, istarum verò octo graduum ascensus esse perhibetur: quia & in veneratione Legis dies septimus fuit, & in novo Testamento octavus dies in sacramento est: is videlicet, qui Dominicus appellatur, qui tertius à passione, vel in cogitationibus delectentur.

1. Cor. 3. d. *ta exterior pateat: Non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus, tanquam parvulus in Christo lac vobis potum dedi, non escam.* Videamus qualiter porta interior pateat: *Sapientiam loquimur inter perfectos.* Videamus utrum ipsa eadem sit porta interior & exterior: *Sapientibus & insipientibus debitor sum.* Qui rursus dicit: *Sive mente excedimus, Deo; sive sobrii sumus, vobis.* In hoc enim quoddam contemplando & loquendo sapientibus mente excedit, porta interior est: in hoc verò quoddam parvulis sobriè in prædicatione se temperat, & quanta ebrietate spiritus infundatur in mente cum prædicat non ostendit, exteriorem portam se esse manifestat. Ipsi itaque & exteriores portæ nobis sunt & interiores, qui nos & in primo aditu fidei, spei, atque charitatis instituunt: & cum jam proficientibus cælestis regni mysteria prædicant, per subtiliorem sensum nos ad interiora perducunt. Unde & per septem

S. Greg. Tom. I.

gradus prius ascensus earum describitur, & postmodum per octo. Per octavum etenim gradum illius vitæ mysteria signantur, quam in secretis suis perfecti intelligunt, qui jam cuncta temporalia mente transcendere noverunt, qui præsentem vitam quæ septem dierum curriculo evolvitur, plenè despiciunt, qui de intima contemplatione pascuntur. Habent igitur portæ spiritualis ædificij septem gradus: quia timorem Domini, pietatem & scientiam, fortitudinem & consilium, intellectum & sapientiam suis auditoribus prædicant. Sed cum jam omnia dimitti præcipiant, cum nihil in hoc mundo diligi admonent, nil per affectum teneri, cum contemplationi cælestis patriæ intendi, atque in ejus suadent mysteriis delectari, gradum addunt, & ad interiora trajiciunt. Ille gradus docente Veritate cuidam ostensus est, cui cum Legis præcepta dicerentur, respondit: *Hac omnia custodivi à juventute mea.* Quasi enim jam in septem gradibus stabat, cum à juventute sua omnia custodisse diceret. Sed ei mox dicitur: *Adhuc unum tibi deest: Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in celo. & veni sequere me.* In quibus verbis octavum quidem gradum vidit, sed ascendere noluit; quia tristis abcessit. Quisquis itaque contemptis rebus temporalibus æternitatis contemplatione pascitur, cælestis regni gaudia rimatur. Post septem gradus quos timendo & operando atque intellectu sapientiæ succrescendo tenuit, octavo gradu interioris portæ aditum intravit. Per octavum quoque numerum & dies æterni judicij, & carnis resurrectio designatur. Unde & Psalmus, qui pro octava scribitur, à pavore judicij est inchoatus, cum dicitur: *Domine, ne in ira tua arguas me, neque in furore tuo corripas me.* Nunc enim tempus est misericordiæ, in illo autem judicio dies ira. In quo videlicet die, omne hoc tempus finitur quod septem diebus evolvitur. Quia autem post septem dies sequitur, jure octavus appellatur. In quo & caro nostra resurget ex pulvere: ut sive bona, sive mala quæ egit, recipiat à Veritate. Unde & per Legem quoque octavæ die fieri circumcisio jubetur. Nam per membrum quod circumciditur, mortalis propagatio generatur, decedentium quoque & succedentium numerus augetur. Sed quia in resurrectione mortuorum nec carnis jam propagatio agitur, & decessio atque successio nulla erit, quia sicut scriptum est: *Neque nubent, neque nubentur, sicut angelus in celo; octava die præcipitur præputium incidi.* Ibi enim locum jam carnis propagatio non tenet, ubi resurgens caro perseverantiam æternitatis habet. Per hoc membrum mater virgo descendit, quæ Deum in utero sine virili admixtione concepit, qui primus nobis æternæ patriæ gloriam in sua resurrectione monstravit. *Qui resurgens à mortuis, jam non moritur, & mors eius ira non dominabitur.* Nobisque exemplum dedit, ut ea fieri in die ultimo de nostra carne credamus, quæ facta de carne illius in die resurrectionis agnovimus. Sed quia de carnis resurrectione nobis sermo se intulit, triste nimis & valde lugubre est, quod quoddam in Ecclesia stare, & de carnis resurrectione dubitare cognoscimus. Hanc autem antiqui patres venturam esse certissimè crediderunt, etiam cum nullum adhuc ejusdem resurrectionis exemplum tenerent. Quia igitur damnatione digni sunt, qui & exemplum jam Dominicæ resurrectionis acceperunt, & tamen adhuc de sua resurrectione diffident? Pignus tenent, & fidem non habent. Ecclesiam replent, sed quia de resurrectione sua dubitant, mente vacua stant. De hac resurrectione per beatum Job dicitur: *Scio quod Redemptor meus vivit, & in novissimo die de terra surrecturus sum, & rursum circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum: quem visurus sum ego ipse.* &

oculi mei conspiciuntur sunt, & non alius. Hinc etiam per Psalmistam dicitur: In conspectu eius procidunt universi qui descendunt in terram. In terra enim mortui non spiritu, sed corpore descendunt. In conspectu ergo Domini procidunt qui in terram descendunt: quia resurgendo ad iudicium veniunt qui nunc in pulvere putrescunt. Hinc iterum dicit: *Sitit in te anima mea, quam multipliciter tibi caro mea. Sitit anima mea ut Deum videat: caro quid sitit, nisi ut resurgat?* Hinc rursus ait: *Aufer spiritum eorum, & deficient: & in pulverem suum revertentur.* Moxque de carnis resurrectione subiungit: *Emitte spiritum tuum, & creabuntur, & renovabis faciem terra.* Hinc iterum dicit: *Exurge Domine in requiem tuam, tu & arca sanctificationis tua.* Exurrexit enim Dominus in requiem suam, cum carnem suam de sepulcro suscitavit. Post hunc quoque exurgit & arca: quia resurgit Ecclesia. Hinc per eundem Prophetam de quo loquimur, scriptum est: *Ossa arida, audite verbum Domini. Hec dicit Dominus Deus ossibus his: Ecce ego intromittam in vos spiritum, & vivetis. Et dabo super vos nervos, & succrescere faciam super vos carnes, & superextendam in vos cutem, & dabo vobis spiritum, & vivetis.* Hinc est quoddam Prophetam alius per resurrectionem Domini humanum genus vidit in fine suscitari, atque ait: *Vivificabit nos post duos dies, in die tertia suscitabit nos, & vivemus in conspectu eius.* Hinc est, quoddam cum de semetipso Dominus loqueretur, adjunxit: *Nolite mirari hoc, quia venit hora in qua omnes qui in monumentis sunt, audient vocem eius. Et procedent qui bona fecerunt, in resurrectionem vite: qui vero mala egerunt, in resurrectionem iudicii.* Hinc Paulus ait: *Vnde etiam salvatorem expectamus Dominum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostre, configuratum corpori claritatis sue.* Hinc iterum dicit: *Si enim credimus quod Iesus mortuus est & resurrexit, ita & Deus eos qui dormierunt per Iesum, adducet cum eo.* Qui rursus ait: *Primitias dormientium Christus.* Si enim nos à mortis somno non surgimus, quo modo resurrectionem Dominicam primitias habemus? Ecce veteres ac novi patres uno sibi spiritu de carnis resurrectione concordant. Ecce ipsa per se Veritas prius voce docuit, quod de resurrectione carnis postmodum opere demonstravit: & tamen adhuc quorundam infirmitas fidem non habet in domo fidei stans. Sed mirari solent qualiter caro revivificare possit ex pulvere. Mirentur igitur * altitudinem cæli, molem terræ, abyssos aquarum, omnia quæ in mundo sunt, ipsos quoque Angelos creatos ex nihilo. Minus est valde aliquid ex aliquo facere, quam omnia ex nihilo fecisse. Ipsa nobis elementa, ipsæ rerum species, resurrectionis imaginem prædicant. Sol enim quotidie nostris oculis moritur, quotidie resurgit. Stellæ matutinis horis nobis occidunt, vespere resurgunt. Arbusta æstivis temporibus plena foliis & frugibus videmus, quæ hiemali tempore nuda foliis, floribus, ac fructibus, & quasi arida remanent; sed vernali sole redeunte, cum à radice humor surrexerit, suo iterum decore vestiuntur. Cur ergo de hominibus diffidit, quod fieri in lignis videtur? Sed sæpe pulverem putrescentis carnis aspiciunt, & dicunt: Unde ossa & medulla, unde caro vel capilli poterunt in resurrectione reparari? Hæc itaque requirentes, parva semina ingentium arborum videant, atque si possunt dicant: Ubi in eis latet tanta moles roboris, tanta diversitas ramorum, tanta multitudo, & viriditas foliorum, tanta species florum, tanta ubertas, sapor atque odor fructuum? Numquid nam semina arborum odorem vel saporem habent, quem ipsa post arborem in suis fructibus profertur? Si ergo ex semine arborum, quod videri non potest, produci potest, cur de pulvere

A carnis humanæ diffidit, quia ex eo reparari forma valeat, quæ non videtur? Sæpe autem objicere inanem quaestionem solent, qua dicunt: Carnem hominis lupus comedit, lupum leo devoravit, leo moriens ad pulverem rediit, cum pulvis ille suscitatur, quo modo caro hominis à lupi & leonis carne dividitur? Quibus quid respondere aliud debemus, nisi ut prius cogitent qualiter in hunc mundum venerint, & tunc invenient qualiter resurgant? Certè tu homo qui loqueris, aliquando in matris utero spuma sanguinis fuisti: ibi quippe ex patris femine, & matris sanguine parvus ac liquidus globus eras. Dic rogo, si nosti, qualiter ille humor feminis in ossibus duruit, qualiter in medullis liquidus remansit, qualiter in nervis solidatus est, qualiter in carne crevit, qualiter in cute extensus est, qualiter in capillis atque unguibus distinctus, ita ut capilli molliores carnibus, & unguis essent teneriores ossibus, carnibus duriores. Si igitur tot & tanta ex uno semine per species distincta sunt, & tamen in forma remanent conjuncta; quid mirum si possit omnipotens Deus in illa resurrectione mortuorum, carnem hominis distinguere à carne bestiarum, ut unus idemque pulvis & non resurgat in quantum pulvis lupi & leonis est, & tamen resurgat in quantum pulvis est hominis? Vide itaque homo, qualiter ad vitam venisti, & nequaquam dubites ad vitam qualiter redeas. Cur autem ratione vis comprehendere quo modo redeas, qui ignoras quo modo venisti? Da potentia creatoris tui quod comprehendere non vales de temetipso. Certè enim quia tu ex terra factus es, terra verò ex nihilo, tu es creatus ex nihilo. Ne ergo de carnis tuæ resurrectione desperes, perpende prudenter, quia minus est Deo reparare quod erat, quam fecisse quod non erat. Si non potes resurrectionis effectum ratione comprehendere, perpende quàm multa sunt quæ non intelligis qualiter sint, & tamen esse non dubitas. Dic rogo si nosti, gyrus cæli, terræ cardines, aquarum abyssus, ubi finiuntur, ubi suspensi sunt? Seminus autem, quia quod ex nihilo factum est, pendet in nihilo. Sed si est aliquid quod dicitur nihilum, jam nihil non est. Si autem nihil est nihilum, nusquam mundi moles dependet, nec est ubi sit quod creatum est ut sit. Quo modo ergo nusquam est quod novimus quia est? Sed hæc fortasse ad te multa sunt: ad temetipsum homo revertere. Certè ex spiritu es creatus & limo: uno invisibili, altero visibili: uno sensibili, & altero insensibili. Quo modo ergo permisceri in te potuit spiritus & limus, atque ex diverso fieri res non diversa, ita ut in tanta convenientia misceretur spiritus & limus: ut cum caro atteritur, spiritus marceat; & cum spiritus affligitur, caro contabescat? Sed forsitan necdum prævaldes discutere temetipsum. Perpende, rogo, si vales, quo modo Rubrum mare virgâ divisum est; quo modo petra duritia percussione virgæ undas emanavit: quo modo Aaron virga sicca floruit: quo modo ex ejus genere veniens Virgo concepit: quo modo & * al. post in partu virgo permansit: quo modo quadrimanus mortuus iussione suscitatus, ligatus manibus ac pedibus de sepulcro exiit, quem postmodum solvi Dominus per discipulos iussit: quo modo idem Redemptor noster in vera carne atque ossibus resurgens, clausis ostiis ad discipulos intravit. Ecce hæc investigare non vales, & tamen credis. Cur ergo de resurrectionis gloria disputando & discutendo dubitas, qui tam multa mysteria sine discussione credidisti? Qui tamen si resurrectionem carnis non credis, omnia sine causa credidisti: quia in hoc Angelorum spectaculo videris quidem velociter currere, sed postquam cursum peregeris, ne bravium accipias averlaris. Unde per Paulum dicitur: *Sic currite, ut comprehendatis. Qui rursus ait: Si in hac vita in Christo tantum sperantes sumus, miserabilio-*

Ps. 21. d

Ps. 62.

Ps. 103.

Ibidem.

Ps. 131.

Ezech. 37. a

ose 6. a

Ivan. 5. c

Phil. 3. d

1. Thef. 4. c

1. Cor. 15. c

* al. amplitudinem

Exod. 14. e

Num. 20.

Num. 17.

partum

Ivan. 9. c

Ivan. 10. e

1. Cor. 9. f

1. Cor. 15. b

res sunt omnibus hominibus. Divina autem virtutis mysteria quæ comprehendere non possunt, non intellectu discutienda sunt, sed fide veneranda. Sciendum itaque nobis est, quia quidquid ratione hominis comprehendere potest, mirum esse jam non potest: sed sola est in miraculis ratio, potentia facientis. Ecce dum de resurrectione carnis loquimur, ab expositionis ordine paululum digressi sumus. Ad ea ergo quæ cepimus, redeamus. Habent autem interiores portæ vestibula, quæ viginti & quinque cubitis in longitudinem meuntur. Si enim octo ter ducimus, ad viginti & quatuor pervenimus. Cui unus additur, ut viginti & quinque teneamus. Auditores etenim boni, qui quasi quædam vestibula sunt portarum, æternæ spei longanimitatem tenent, octavam diem in Trinitatis fide sustinent. Quæ Trinitas, quia unus est Deus, octo quidem per tria ducunt, sed in unitus Dei confessione solidantur. Plana sunt vestibula; quia humilia sunt corda bonorum auditorum. Habent longitudinem, quia in spei perseverant longanimitate. Viginti & quinque cubitis earum longitudo mensuratur; quia resurrectionem carnis in octava per Trinitatem credunt, & eandem sanctam Trinitatem unum esse Deum fatentur. Habent quoque quinque cubitos latitudinem; quia per vitam simplicem quæ quinque sensibus ducitur, circa amorem proximi dilatantur. Et notandum, quia postquam portarum vestibula superius alia dicta sunt, postmodum vestibulum quod quinque cubitis habet latitudinem exterius respicere dicitur: quia nimirum sunt auditores alij, qui intellectum interioris vitæ magis virtutibus proficiendo penetrant; & sunt quidam simplices, qui bene quidem, sed juxta sensus corporeos vivunt. Unde & exterius respicere dicuntur. Quasi enim extrâ respiciunt, quia juxta sensus corporeos vivunt. Sed tamen & exterius respicientes intus sunt; quia etsi sensus corporeos intelligendo transcendere nesciunt, fidem tamen atque charitatem humiliter tenent. Et intus ergo sunt in spiritali ædificiõ per amorem, & quasi foris respiciunt per simplicitatem. Potest per vestibulum quod exterius respicit, fides inchoantium designari; & per vestibulum quod est interius, fides perfectorum, qui jam per eam in virtutibus emicant. Possunt etiam per vestibulum interius præcepta altiora: per vestibulum verò quod respicit exterius, præcepta adhuc minima figurari. Per vestibulum quippe itur ad gradus & ad portam: quia per præcepta prædicationis pertingitur ad virtutes atque aditum gratiæ celestis.

Coloss. 3. Cum verò jubetur aliis in cogitatione sua æterna meditari, caelestia sapere, eisque dicitur in psalmis & hymnis & canticis spiritalibus vivere, quasi interius vestibulum ostenditur, quod quinquaginta cubitis longitudine, & viginti quinque latitudine mensuratur. D: quibus numeris nunc tacemus: quia ex his jam multa superius diximus. Cum verò

1. Cor. 7. aliis præcipitur, *Vxor vir debitum reddat, similiter autem & uxor viro;* quasi vestibulum quod exterius respicit, designatur. Quod quamvis extra respiciat, tamen intus est: quia rudis auditor & adhuc agit quod carnis est, & tamen à bonorum numero alienus non est. Potest autem & per Orientis portam Dominus, & per Australem Judæa, per Aquilonis verò conversa Gentilitas designari. Sed hac in re quæstio animus pulsatur, cur in superiori narratione Prophetæ prius Orientalis, postmodum Aquilonis, ac deinde Austri porta descripta est. Cumque easdem portas in interiori atrio narraret, prius portam Austri, deinde Orientis, & tertio in loco descripsit Aquilonis. Cur autem non eundem ordinem quem cœperat, tenuit, sed hunc in portarum descriptione permutavit: ut & prius diceret Orientis portam, Aquilonis, & Austri; & postmodum Austri, Orientis & Aquilonis? Sed si Aquilonis

S. Greg. Tom. I.

A nomine Gentilitas designatur, cunctis studiosè legentibus liquet, quia ante synagogam Gentilitas fuit. Nam Hebræi ipse, à quo Hebræi appellati sunt, ex Gentibus est electus. Dicatur ergo porta Orientalis ante portam Aquilonis & Austri: quia in divinitate sua Dominus ante Gentilitatem & Judæam natus est, qui & ante omnia sæcula. Dicatur verò narratione subsequenti porta Austri, Orientis & Aquilonis: quia Redemptor noster in humana natura inter Judæam & Gentilitatem nasci dignatus est: quia & in fide synagogæ venit, & ante initium Ecclesiæ, quam ex Gentibus collegit. In prima ergo descriptione sit Orientalis porta ante portam Aquilonis & Austri: in secunda autem inter portam Austri & Aquilonis, Orientis porta nominetur: quia & ex divinitate antecessit omnia, & ex humanitate venit inter omnia: qui & decedens Judææ finis factus est, & subsequens Gentilitatis initium. Igitur quia ea quæ necdum dicta fuerant, ut, Domino largiente, potuimus, rimati sumus, & ea quæ sepius sunt replicata, transcurramus: nunc ad ea veniamus quæ sic jam per ordinem dicuntur, ut in eis pæne nihil de his quæ dicta sunt, replicetur. [Et per singula gazophylacia ostium in frontibus portarum.] Gazophylacia superius diximus corda doctorum, quæ scientiæ divitias servant. Frontes autem portarum sunt verba atque opera prædicatorum, in quibus eos foris agnoscimus, quales apud se intrinsecus vivant. Est autem ostium per gazophylacia singula in frontibus portarum: quia unusquisque doctor in corde auditoris intellectum aperit in dictis & operibus patrum. Cum enim Petri Apostoli prædicationem discutimus, cum Pauli verba perscrutamur, cum Joannis Evangelium investigamus, atque ex eorum verbis auditores nostros ad interiorem intellectum trahimus, quid aliud agimus, nisi ostium in portarum frontibus aperimus? Dicatur ergo: [Per singula gazophylacia ostium in frontibus portarum:] Quia si doctor hoc quod loquitur, Apostolorum dictis minimè confirmat, in frontibus portarum ostium non habet. Et si ostium non habet, dici jam gazophylacium spiritalis ædificij non potest: quia si intellectum non aperit, doctor non est. Cum verò auditores boni per ora docentium, Apostolorum dicta & opera cognoscunt, culpas suas apud semetipsos tacite reprehendunt, & lacrymis insequuntur omne quod se egisse iniquè meminerunt. Unde hic quoque de ostio quod est in frontibus portarum, subditur: [Ibi lavabant holocaustum.] Qui enim se per fidem in conversatione sancta Domino devoverunt, holocaustum Domino facti sunt. Sed quia adhuc multa in se de corruptibili sua carne patiuntur; quia adhuc in eis cordis munditia fordibus cogitationibus inquinatur, quotidie ad lacrymas redeunt, assiduis fletibus affliguntur. Sanctorum enim patrum dicta & facta considerant, & cum se indignos pensant, in portarum ostio holocaustum lavant. Ecce etenim quis pro timore omnipotentis Domini esse patiens devovit, nulli convicium pro convicio reddere, omnia æquanimiter tolerare, & tamen cum hunc contumelia ab ore proximi illata subito percusserit, turbatus fortè aliquid loquitur, quod loqui non debuit. Certè iste jam holocaustum est, sed adhuc inquinatum. Fortasse contra illatas contumelias patientiam exhibuit, tacitus permansit; sed tamen contra easdem contumelias quas portat, dolore tangitur, ejusque animus in charitate sauciatur. Patientia enim vera est, quæ & ipsam amat quem portat. Nam tolerare, sed odisse, non est virtus mansuetudinis, sed velamentum furoris. Hic itaque sæpe in cogitatione sua se judicat, reprehendit semetipsum quia dolet, nec tamen apud se prævalet obtinere ne doleat. Jam ergo per bonam devotionem holocaustum est, sed tamen per dolorem quo tangi-

Sup. hom. 18

Sup. hom. 17

tur, adhuc inquinatum. Alius ea quæ possidet apud semetipsum decrevit indigentibus cuncta tribuere, nil sibi met reservare, vitam suam soli supernæ gubernationi committere: sed dum præbet pauperibus quæ habet, fortasse cogitatio mentem subreptit quæ dicit: Unde vives, si cuncta dederis? Nec tamen desistit tribuere: sed quod letus dare cœperat, postmodum tristis præbet. Quid hujus mens, nisi misericordiæ holocaustum est? sed tamen per tristitiam cogitationis inquinatum. Aut enim deliberare summa non debuit, aut post deliberationem nullo modo dubitare. Alius contemptam mundi superbiam, honores atque dignitates hujus sæculi decrevit vitare: ultimum appetit inter homines locum tenere, ut tantò excellentior inveniat in permanenti gloria, quantum humilior aspicitur in transiente vita. Is fortasse cum subito se à proximo despici agnoscat, dedignatur cur despicitur. Vult quidem esse in loco humili, sed tamen videri contemptibilis non vult. Hunc jam devotio elevat, sed adhuc infirmitas gravat. Jam ergo per devotionem holocaustum est, sed adhuc ex infirmitate inquinatum. Hi itaque qui in eis quæ optimè devoverunt, aliqua infirmitate sui culpâ tanguntur, cum per verba doctorum dicta patrum intelligunt, & in quanta culpa jaceant, agnoscent, seque ipsos pœnitentiæ lamentis afficiunt, holocaustum in ostio portarum lavant. Sciendum verò est, quia hoc inter sacrificium atque holocaustum distat, quòd omne holocaustum sacrificium est, sed non omne sacrificium holocaustum. In sacrificio etenim pars pecudis, in holocausto verò totum pecus offerri consueverat. Unde & holocaustum Latinâ linguâ totum incensum dicitur. Pensemus ergo quid est sacrificium, quid holocaustum. Cum enim quis suum aliquid Deo voverit, & aliquid non voverit, sacrificium est. Cum verò omne quod habet, omne quod vivit, omne quod sapit, omnipotenti Deo voverit, holocaustum est. Nam sunt quidam qui adhuc mente in hoc mundo retinentur, & tamen ex possessis rebus subsidia egentibus ministrant, oppressos defendere festinant. Isti in bonis quæ faciunt, sacrificium offerunt: quia & aliquid de actione sua Deo immolant, & aliquid sibi metipsis reservant. Et sunt quidam qui nihil sibi metipsis reservant, sed sensum, linguam, vitam, atque substantiam quam ceperunt, omnipotenti Domino immolant. Quid isti, nisi holocaustum offerunt; immo magis holocaustum fiunt? Israëliticus etenim populus primum sacrificium in Ægypto obtulit, secundum verò in eremo. Qui itaque adhuc mentem habet in sæculo, sed boni jam aliquid operatur, Deo sacrificium obtulit in Ægypto. Qui verò præsens sæculum deserit, & agit bona quæ valet, quasi jam Ægypto derelicta sacrificium præbet in eremo: quia repulso carnalium desideriorum * strepitu, in mentis suæ quiete atque solitudine Deo immolat quicquid operatur. Quamvis ergo, sicut dictum est, sacrificium sit etiam holocaustum, maius tamen est holocaustum sacrificio: quia mens quæ hujus mundi delectatione non premitur, totum in omnipotentis Dei sacrificio incendit quod habet. Sed sciendum nobis est, quia sunt quidam qui etiam sæculum relinquentes, totum quidem quod habent, offerunt, sed tamen in bonis quæ agunt, minimè compunguntur: & quidem bonum quod agunt, holocaustum est, sed quia flere ac semetipsos dijudicare nesciunt, seque ex amore ad lacrymas non accendunt, perfectum eorum holocaustum non est. Hinc per Psalmistam dicitur:

Memor sit omnium sacrificij tui, & holocaustum tuum pingue fiat. Holocaustum quippe siccum, est bonum opus quod orationis lacrymæ non infundunt. Holocaustum verò pingue est, quando hoc quod bene agitur, corde humili etiam per lacrymas irrigatur. Unde rursus dicitur: *Holocausta medullata offer-*

Ex. 12. 27. 13

* al.
tumultu

Ps. 19. 4

Ps. 65. 7

ram tibi. Quisquis enim bonum opus agit, sed omnipotentis Dei amore atque desiderio flere nescit, holocaustum habet, sed medullam in holocausto non habet. Qui verò bona operatur, & visioni jam creatoris sui inhiat, a que ad æternæ contemplationis gaudia pervenire festinat, seque ipsum ex amore quo accenditur, in fletibus mactat, holocausta Domino medullata dedit. Studendum ergo nobis est & mala funditus relinquere, & bona quæ sufficimus, operari, atque in ipsis bonis quæ agimus, amore æterni luminis compungi. Ipse enim cordis tenebras discutit amor lucis, ut subtilius videre valeamus, ne qua in bonis quæ agimus, prava misceantur. Considerandum nobis quippe est opus nostrum quale sit, quæ cogitatio in opere, quæ intentio in cogitatione. Et cum nostro bono operi admixtum aliquid malitiæ, vel prave delectationis agnoscamus, redeamus ad lacrymas, lavemus holocaustum. Sunt autem quidam, qui semetipsos in magnis actionibus Domino devoverunt, atque ad tantam perfectionem perveniunt, ut ab eis nulla unquam difficultate flectantur, quatenus à deliberatione castitatis nequaquam caro in prave cogitationis delectatione animum sternat. Nam & si quando per suggestionem pulsati, surgere non permittitur, quia vigore judicij calcatur. In deliberatione quoque patientiæ nec sermo inordinatus ab ore prodeat, nec dolor tacitus animum premit, ut in largitate elemosynæ nulla inopie suspicio tristitiam generet, ut in deliberatione humilitatis nullus despectus animum mordeat. Sed cum jam in his quæ rectè devoverunt, sese fortiter exhibent, priora tamen peccata quæ ab ipsis ante bonam deliberationem perpetrata sunt, ad memoriam reducant, & plangunt quicquid illicitè se egisse meminerunt. Hi itaque per vitam quam tenent, holocaustum sunt, sed per vitam quam antè tenuerunt, inquinatum. Lavant ergo holocaustum in ostio portarum: quia in intellectu quem ceperunt de dictis patrum, lamentis se quotidianis afficiunt, & mundant vitam lacrymis, quam pravis aliquando actibus inquinaverunt. Nos itaque inter hæc ad vitam præteritam mentis oculos reducamus, reminiscamur qui fuimus, quum mundi hujus concupiscentias sequeremur. Et si jam Domino toto corde servimus: quia nos peccasse meminimus, desceamus, in fletibus lavemus holocaustum. Ecce, omnipotenti Deo devovimus castitatem nostram: sed si adhuc immunda cogitatio mentem inquinat, redeamus ad lacrymas, lavemus holocaustum. Ecce, patientiam nos servare decrevimus: si adhuc ira perturbat, si mentem tacitus dolor exerceat, redeamus ad lacrymas, lavemus holocaustum. Ecce, jam novimus possessa tribuere, atque in hoc mundo humilem locum tenere: si qua adhuc animum inopie suspicio deprimit, si despectus proximi in aliqua nos indignatione confundit, redeamus ad lacrymas, lavemus holocaustum. Magnus est enim creatori nostro ad recipiendos fletus humilium, misericordiæ sinus. Ubi enim innumerabilium hominum fletus suscepti sunt, ibi locum suum inventuræ sunt & lacrymæ nostræ. Pensemus quid per alium Prophetam dicitur: *Et erit qui offenderit ex eis in illa die quasi David, & domus David quasi Dei, sicut angelus Domini in conspectu ejus.* Hæc est dies misericordiæ, quæ nobis de adventu Redemptoris nostri promissa est. Qui itaque offenderit, erit quasi David; quia peccator ad pœnitentiam redit: domus autem David, quasi Dei; quia reversus quisque ad justitiam, habitatio efficitur creatoris sui, ut sit sicut angelus in conspectu ejus; quia misericordiæ viscera quæ in se expertus est, annuntiando & aliis propinat. Hinc etiam paulò post illic dicitur: *In die illa erit fons patens domus David habitantibus Hierusalem, in ablutionem peccato-*

Zach. 11. 4

Zach. 13.

rīs & mensuata. Fons quippe occultus est unigenitus Patris invisibilis Deus. Fons verò patens est idem Deus incarnatus. Qui fons patens rectè domus David dicitur : quia ex David genere noster ad nos Redemptor processit. Hierusalem verò visio pacis interpretatur. Hi autem Hierusalem habitant, qui in visione pacis intimè mentem figunt. Peccator verò & mensuata, est vel is qui delinquit in opere, vel mens quæ labitur in prava cogitatione. Mensuata namque ista pollutio est : quia & aliena carne non tangitur, & sua carne inquinatur. Sic itaque, sic est omnis anima, quæ etsi malum opus non agit, pollutata tamen cogitatione sordescit. Unde etiam per Prophetam alium sub Judææ specie de anima immundis desiderii occupata dicitur: *Omnes qui quarunt eam, non deficient, in mensuris eius invenient eam.* Maligni quippe spiritus quærentes non deficient, cum inferre perditionem cupiunt, & nulla bonæ cogitationis rectitudine repelluntur. Atque in mensuris suis animam inveniunt, quando in pollutis cogitationibus positam facile ad perversam operationem trahunt. Dicatur ergo : *In die illa erit fons patens domus David habitantibus Hierusalem, in ablutionem peccatoris & mensuata.* quia apertus jam nobis est fons misericordie Redemptor noster, qui in domo David incarnari dignatus est, ut peccatorem laveret perverso opere, & mensuata mentem diluat ab immunda cogitatione. Patet igitur fons ; curramus cum lacrymis, lavemur in hoc fonte pietatis. In hoc fonte ipse quoque David lotus est, cum rediit ad lamenta penitentiae post maculas gravis culpæ. Ipsum quippe invenire fontem querebat, cum diceret : *Redde mihi latitiam salutaris tui. & spiritu principali confirma me.* Jesus enim Hebræicè, Latine salutaris dicitur. Et quid est quòd sibi latitiam Jesus reddi postulabat, nisi quòd hunc ante culpam contemplari consueverat, ejusque contemplationis gaudia in culpa perdidit : Unde rectè post penitentiam, visionis ejus latitiam sibi reddi querebat. In hoc fonte misericordie lota est Maria Magdalene, quæ prius famosa peccatrix, postmodum lavit maculas lacrymis, deterit maculas corrigendo mores. In hoc fonte misericordie omnibus aperto lavit Petrus quod negaverat ; quia slevit amare. In hoc fonte misericordie * in fine suo lotus est Iatro, qui semetipsum in morte reprehendens, à culpa sua ablutus est confessione veritatis. Cur igitur pigri sumus ? cur torpentes & frigidi remanemus, qui in hoc fonte pietatis tantos jam se lavisse cognovimus ? Ergone de emundatione nostra desperabimus, qui tot exempla misericordie in pignore tenemus ? & cessamus veniam quærere, atque cum lacrymis fiduciam habere, qui tantorum jam emundationem spei nostræ pignus accepimus ? Quærere enim misericordie fontem deberemus, etiam si clausus esset. Patet nunc, & negligimus. Mittamus oculos fidei in mundum universum, consideremus quanti peccatores diebus ac noctibus per lamenta in hoc fonte misericordie lavantur, quanti post tenebras ad lucem, quanti post maculas ad munditiam redeunt. Curramus ergo cum talibus post mortis tenebras ad aquam vitæ : consideremus quantum peccavimus, quantum quotidie peccamus, atque ut appareamus mundi post culpas, lavemus holocaustum. Ad hæc agenda adest gratia Redemptoris nostri, qui vivit & regnat in sæcula sæculorum. Amen.

Hier. 2. c
* al. conversationis

Zach. 1. c

Ef. 50.

Luc. 7. g

* al. coram omnibus lavit
Mat. 26. f
Luc. 2. e
* al. felix ille volutus est

HOMILIA XXI.

Ezech. c. 40. v. 39. *Et in vestibulo portæ, duæ mensæ hinc, & duæ mensæ inde : ut immoletur super eas holocaustum, & pro peccato, & pro delicto. Et ad latas exterius, quod ascendit ad ostium*

A porta quæ pergit ad Aquilonem, duæ mensæ : & ad latas alterum ante vestibulum portæ, duæ mensæ. Quatuor mensæ hinc, & quatuor mensæ inde per latera portæ. Octo mensæ erant, super quas immolabant. Quatuor autem mensæ ad holocaustum de lapidibus quadris extructa, longitudine cubiti unius & dimidij, & latitudine cubiti unius & dimidij, & altitudine cubiti unius, super quas ponunt vasa in quibus immolatur holocaustum & victima. Et labia earum palmi unius, reflexa intrinsecus per circuitum. Super mensas autem, carnes oblationis.

B Quid sumus de mysticis sensibus Ezechielis prophetæ locuturi, qui ipsa ejus historie verba vix capimus ? Ecce etenim dicit : [*Et in vestibulo portæ, duæ mensæ hinc, & duæ mensæ inde : ut immoletur super eas holocaustum, & pro peccato, & pro delicto. Et ad latas exterius, quod ascendit ad ostium portæ quæ pergit ad Aquilonem, duæ mensæ : & ad latas alterum ante vestibulum portæ, duæ mensæ. Quatuor mensæ hinc, & quatuor mensæ inde per latera portæ. Octo mensæ erant, super quas immolabant.*] In quibus videlicet verbis magna caligo dubietatis oritur, utrum hæc de una portâ qualibet, an de duabus, aut de singulis portis dicantur. Sed dum quaternæ mensæ per latera describuntur, ac postmodum in summa conclusionis dicitur : [*Octo mensæ erant super quas immolabant ;*] patet quia hoc spiritus non de singulis portis quas superius descripserat, dicat : quia si portæ sex superius enarrate, quaternas mensas per latera haberent, simul omnes non octo, sed quadraginta & octo dicerentur. Rursum si hoc de una dicitur, magno obstaculo nostra intelligentia reverberatur, quòd post descriptum portæ vestibulum, ubi duæ mensæ hinc, & duæ mensæ inde esse narratæ sunt, adhuc ad latas exterius, quod ascendit ad ostium portæ quæ pertingit ad Aquilonem, duæ mensæ esse memorantur ; atque subjungitur : [*Et ad latas alterum ante vestibulum duæ mensæ.*] Si enim intra vestibulum portæ, binæ per latera mensæ erant, cum subditur : [*Et ad latas exterius duæ mensæ, atque ad latas alterum ante vestibulum duæ mensæ,*] inter quas etiam portâ quæ respicit viam Aquilonis, esse memoratur : profectò patet aliud vestibulum intrinsecus, atque aliud extrinsecus fuisse : quia & prius portâ interior, & postmodum hoc in loco exterior Aquilonis portâ describitur. Nam cum tres portas superius descripsisset, tres quoque alias interioris atrij esse memoravit, quarum extremam Aquilonis portam narraverat : sed ut prædictum est, atrij interioris. Nunc ergo cum duæ mensæ hinc in portæ vestibulo, & duæ mensæ inde describuntur, adhuc de eadem interiori portâ sermo contexitur ; quippe cum protinus subinfertur, quia [*ad latas exterius, quod ascendit ad ostium portæ quæ pertingit ad Aquilonem, duæ mensæ : & ad latas alterum ante vestibulum portæ, duæ mensæ.*] Porta ergo interior binas per latera in vestibulo mensas habere descripta est, & portâ exterior similiter binas. Quatuor autem hinc, & quatuor inde mensæ pariter fiunt, dum per latera singula binæ in vestibulo portæ interioris, & binæ hinc & inde exterioris in Aquilonis portâ describuntur : quæ simul omnes octo sunt, in quibus immolatur. His itaque de exteriori narratione discussis, ad spiritalem intellectum sermo redeat : qui tantò jam esse, largiente Domino, facilius debet, quantò nos exterioris descriptionis ignorantia non angustat. Possunt etenim portarum nomine, sicut superius dictum est, sancti prædicatores intelligi, ut vestibulum portæ sit populus.

OOOO ij

Qui dum mente humili verba prædicationis suscipit, in eo mensæ ad sacrificium ex virtute construuntur. Rursum nihil obstat si portam accipimus hoc, quod nobis per ora prædicantium sacri eloquij intellectus aperitur; ut vestibulum portæ ejusdem nobis prædicationis verba sint, quæ prius humiliter accipimus, ut possit ad sacri eloquij intelligentiam veniamus. Sit itaque nobis porta interior Testamentum novum, porta verò exterior Testamentum vetus; quia & hoc spiritalem intellectum aperit, & illud rudibus adhuc mentibus in historia sacri eloquij litteram custodivit. Habet autem porta interior in magna jam multitudine fidelium populorum duo latera; videlicet dilectionem Dei, & dilectionem proximi. Binæ autem mensæ sunt hinc & inde; quia in dilectione Dei necessariò tenenda est fides & vita: in dilectione autem proximi debet summopere patientia & benignitas custodiri. Est enim in dilectione Dei necessaria fides & vita; quia videlicet scriptum est: *Sine fide impossibile est placere Deo*. Et rursum scriptum est: *Fides sine operibus mortua est*. Est autem in dilectione proximi nobis patientia & benignitas conservanda; quia de eadem dilectione scriptum est: *Charitas patiens est, benigna est*. Patiens scilicet, ut illata à proximis mala æquanimitè portet: benigna autem, ut sua bona proximis desiderabiliter impendat. Habet quoque porta exterior, videlicet lex, duo latera; spirituales patres, & carnalem populum. In quibus singulis binæ mensæ sunt; quia habet in spiritualibus patribus doctrinam & prophetiam, habet in carnali populo circumcisionem & sacrificium. In his itaque octo mensis immolatur; quia quicquid fides credit, quicquid vita in exemplo boni operis ostendit, quicquid patientia humiliter tolerat, quicquid benignitas largiter ministrat, quicquid doctrina salubriter docet, quicquid prophetia in posterum præmonet, quicquid circumcisio ad mandatum exterius ligavit, quicquid sacrificium ex devotione offerentis egit, in omnipotentis Dei oculis hoc esse victimam ostendit. In lege enim etiam per carnale sacrificium quid aliud populus, nisi devotionem sui cordis immolabat? Notandum verò quòd quatuor mensæ solummodo ad holocaustum fuisse memorantur, quas videlicet vestibuli portæ interioris accipimus, ut de reliquis quatuor sentiamus quia ad sacrificium constructæ fuerunt, non ad holocaustum. Holocaustum enim, sicut præcedenti jam locutione professus sum, totum incensum dicitur. Et lex quidem Deum ac proximum diligere, divina mandata custodiri præcipit, ab alienarum rerum concupiscentia compescit; non tamen omnia dimitti jubet. In Testamento autem novo nos Veritas contestatur, dicens: *Nisi quis renunciauerit omnibus quæ possidet, non potest esse meus discipulus*. Atque iterum dicit: *Qui vult post me venire, abneget semetipsum*. Mensæ ergo interioris portæ holocaustum habent: quia in virtutibus Testamenti novi quasi per holocaustum omnia incendimus, quando omnibus quæ hujus mundi sunt, renunciamus. Mensæ verò portæ exterioris sacrificium habent, sed holocaustum non habent; quia præcepta legalia decimas offerri jubent, sed dimitti omnia non jubent. De interioris autem vestibuli quatuor mensis dicitur: *[Ut immoletur super eas holocaustum, & pro peccato, & pro delicto.]* Hoc etenim inter peccatum & delictum distat, quòd peccatum est mala facere, delictum verò est bona derelinquere, quæ summopere sunt tenenda. Vel certè peccatum in opere est, delictum in cogitatione. Rectè ergo in interioris portæ quatuor mensis immolatur holocaustum, & pro peccato, & pro delicto: quia quicumque potuerit hoc præsens sæculum pleniter contemnere, & derelinquens omnia, semetipsum Domino holocaustum dare, ipse jam perfectè novit & peccata ope-

ris plangere, & delicta cogitationis, vel quòd malum fecit, vel quòd bonum quod debuit facere, non fecit. Qui etenim totum dimisit, culpas suas in flentibus jam liberiùs conspicit. Cumque ejus mentem terrena cura non præpedit, pro opere simul & cogitatione plangendo, mentem suam omnipotenti Domino quid aliud quàm holocaustum dedit? Neque hoc à ratione videtur extraneum, quòd Propheta cum latus exterius diceret, & ostium portæ nominaret, addidit: *[Quæ pergit ad Aquilonem.]* In exteriori enim custodia litteræ lex data tenebatur. Ostium verò portæ est ipse historicus intellectus legis, qui ad Domini timorem ducit. Quæ porta ad Aquilonem pergere dicitur; quia lex eadem sub timore* mortis frigida Judaici populi corda constrinxit. Quasi enim per calorem ille populus curreret, si præcepta Dominica ex amore servasset. Sed quia sub timore mortis positæ litteram custodivit, quasi in torpore frigoris remansit. Unde novis populis æterna præmia amantibus, non autem temporalia tormenta timentibus, atque jam calentibus dicitur: *Non accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed spiritum adoptionis, in quo clamamus, Abba pater*. Dicatur autem: *[Quatuor mensæ hinc, & quatuor mensæ inde per latera portæ.]* Dum enim fides & vita, doctrina & prophetia in bonorum mentibus custoditur, porta nostra, id est, intellectus sacri eloquij, quatuor ex latera mensas habet. Cumque in proficientibus populis sancta prædicatio patientiam & benignitatem servat, quæ prius in carnalibus circumcisionem & sacrificium custodivit, mensæ quoque quatuor quasi ex alio latere monstrantur. Quæ simul omnes octo ad immolandum fiunt, quatuor videlicet interiores ad holocaustum, quatuor verò exteriores ad sacrificium: quia & hi qui in sancta Ecclesia fidem, vitam, patientiam atque benignitatem custodiunt, summis jam proculdubio virtutibus pollent: & hi qui in synagoga doctrinam & prophetiam, circumcisionem & sacrificium cognoverunt, alia offerendo, atque sibimetipsis alia retinendo, devotionis suæ victimam omnipotenti Domino dederunt. Sed quia superius dictum est, idcirco mensas quatuor interioris vestibuli constructas, ut immoletur super eas holocaustum & pro peccato & pro delicto, unde mensæ ipsæ constructæ sint, inferius aperitur, cum subditur: *[Quatuor autem mensæ ad holocaustum de lapidibus quadris extructæ.]* Quos enim hoc loco lapides quadros accipimus, nisi quolibet sanctos, quorum vita in prosperitate atque adversitate novit fortiter stare? Lapis etenim quadrus æquè stat, in quocumque latere fuerit versus. Quisquis ergo in prosperitate non extollitur, in adversitate non frangitur, suasionibus ad malum non trahitur, vituperationibus à bono opere non revocatur, lapis quadrus est. Et quasi ex omni latere statum habet, quia casum in qualibet permutatione non habet. Certè cum Judæorum populum Propheta à fide perire cognosceret, & sanctos Apostolos surgere in Ecclesia prævideret, per quos multi sunt ex Gentibus in fidei & vitæ fortitudine solidati, in magna consolatione locutus est, dicens: *Lapides ceciderunt, sed Isai. 9. e quadris lapidibus edificabimus*. Videns quippe in sancta Ecclesia Apostolos, Martyres atque Doctores surgere, de lapidum casu, id est, de Judæorum perditione minis doluit: quia omnipotentis Dei ædificium, id est, sanctam Ecclesiam de quadris lapidibus ædificari conspexit. Mensæ ergo quatuor de quadris lapidibus construuntur: quia fides & vita, patientia & benignitas de vita sanctorum in exemplum datæ sunt sequentibus populis; ut jam vestibulum mensas habeat, id est, virtutes vitæ populus teneat, in quibus omnipotenti Deo orationis sacrificium in ara sui cordis incendat. Quicquid enim boni fideles sanctæ Ecclesiæ populi vel fecerunt, vel

Hebr. 11. a

Iacob. 2. d

1. Cor. 13. b

Homil. 20.

Luc. 14. e

Luc. 9. e

* al. minima

Rom. 8. e

Phil. 1. c.
Galar. 6. d.
1. Cor. 4. c.

2. Cor. 12. c.
* ad. amori
ibid.

1. Cor. 11. d.
Ep. 4. b.

faciunt, hoc in exemplum de prædicatorum suorum vita susceperunt. Unde enim mensas hoc vestibulum haberet, nisi quadros lapides invenisset? Ut enim unum de quadris lapidibus breviter ad medium deducamus, vultis fratres charissimi, fidem videre? *Mibi vivere Christus est, & mori lucrum.* Vultis vitam cognoscere? *Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.* Vultis patientiam audire? *Usque in hanc horam & esurimus, & colaphis cedimur, & instabiles sumus, & laboramus operantes manibus nostris: maledicimur, & benedicimur: persecutionem patimur, & sustinemus: blasphemamur, & obsecramus.* Vultis benignitatem cognoscere? *Ego autem libentissime impendam, & superimpendam ipse pro animabus vestris.* Ac ne fossitan credamus quia eorum * pro quibus impendi desiderat, debitor fuerit, mox ad eosdem discipulos subiungit, dicens: *Licet plus vos diligens, minus diligar.* Cum ergo à populo fidei ad imitandas virtutes sanctorum prædicatorum vita cognoscitur, profecto in vestibulo de quadris lapidibus mensæ construuntur. Habuit verò & synagoga spiritales patres in doctrina atque prophetia, ex quibus exemplum vite in virtutibus traheret. Sed rudis ejus populus magis per timorem serviens, quam per amorem sequens, vitam patrum noluit imitari, quam vidit; atque ideo porta exterior quæ ad Aquilonem perguit, mensas non habet ad holocaustum. Sed quia hæc moraliter diximus, restat adhuc ut eadem mensas per intelligentiam typicam perscrutemur. Porta etenim nostra in interiori vestibulo quatuor mensas habet; quia sancta Ecclesia quatuor Evangelistarum prædicatione erudita est: per quorum doctrinam didicit cor in amorem Dei omnipotentis accendere, & suas ei in sacrificio cogitationes immolare. Quarum duæ hinc, & duæ inde esse referuntur; quia duo Evangelistæ & quæ de Domino viderunt attestati sunt; & duo, illa narraverunt quæ præcedentium auditu didicerunt. Vel certe quatuor mensæ sunt interioris vestibuli, hoc quod patenter aspicimus, quia sancta Ecclesia ad eruditionem fidelium populorum, quatuor regentium ordines accipit, quos Paulus ex dono omnipotentis Dei enumerat, dicens: *Ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem Pastores & doctores.* Pastores verò & doctores unum regentium ordinem nominat; quia gregem Dei ipse veraciter pascit, qui docet. Habuit quoque & porta exterior mensas quatuor: quia videlicet synagoga, obsequij exterioris observantiam per principes sacerdotum & seniores populi, per Scribas atque Pharisæos tenuit. Qui scilicet Pharisei, etiam legis doctores vocati sunt. Sive autem exteriori, seu interiori portæ duæ mensæ hinc sunt, & duæ inde: quia in exordiis suis sancta Ecclesia Apostolos & Prophetas habuit. Prophetas autem dicimus non eos qui in veteri populo fuerunt, sed eos qui in sancta Ecclesia post Apostolos sunt exorti. Posteriori quoque tempore, quod nunc est, habet Evangelistas atque doctores. Quia verò Evangelium bonum nuncium dicitur, Evangelistas utique appellamus, qui rudibus populis bona patriæ cælestis annunciant. Qui videlicet Evangelistæ atque doctores & priori quidem tempore fuerunt, sed & nunc usque, Domino largiente, permanent: quia adhuc quotidie & infideles populos ad fidem trahi, & fideles quosque in bonos mores per doctores erudiri cognoscimus. Apostoli verò & Prophetæ ab hoc tempore præsentis sublatis sunt: atque ideo dicimus quia mensæ hæc portæ nostræ, id est, sanctæ Ecclesiæ quasi in alio latere fuerunt. Habet & porta quæ perguit ad Aquilonem, duas mensas hinc, & duas inde: eosdem, quos diximus, principes sacerdotum, & seniores populi in majori auctoritate regimini; Scribas quoque & Pharisæos, qui rudi illi populo minori loco præfue-

runt. Sed hæc mensæ juxta portam sunt quæ ad Aquilonem perguit: quia cum quatuor isti ordines populo præessent, synagoga in persecutione Redemptoris nostri sæviens, ad torporem perfidie prorupit. Quæ tamen mensæ habuerunt sacrificium, quod juxta solam litteram tenuerunt: unde & ad torporem frigoris lapsi sunt, quia flammâ spiritus succensi non sunt. Interiores autem mensæ holocaustum habent, quia sive in cordibus Apostolorum atque Prophetarum, seu in mente Evangelistarum atque doctorum, ignis spiritus & ardet & ardet. Qui pro eo quod omnem eorum cogitationem in bono opere absunt, flamma amoris Dei quasi holocaustum, totum simul quod invenit, incendit. Holocaustum enim offerunt, qui sive in bono opere, seu in sancta cogitatione medullitus accenduntur. Mensæ verò hæc ex quadris lapidibus factæ sunt; quia dum quotidie sacri eloquij in suis cordibus verba meditantur, ad offerendum Domino orationis holocaustum, quasi ex quadris lapidibus construuntur. Verba etenim scripturæ sacræ lapides quadri sunt, qui ubique stant, quia ex nullo latere reprehensibilia inveniuntur. Nam in omne quod præteritum narrant, in omne quod venturum annunciant, in omne quod mortaliter prædicant, in omne quod spiritualiter sonant, quasi in diverso latere statum habent, quia reprehensionem non habent. Corda itaque sanctorum, mensæ Dei sunt ad holocaustum ex quadris lapidibus constructæ: quia qui Dei verba semper cogitant, semetipsos Domino à carnali vita in cogitatione maciant. Unde scriptum est: *Lex Dei ejus in corde ipsius, & non supplantabuntur gressus ejus.* Et unde rursum dicitur: *In corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi.* Sed quia mensæ hæc unde sint constructæ cognovimus, etiam cujus mensuræ sint audiamus. Sequitur: [*Longitudine unius cubiti & dimidij, & latitudine cubiti unius & dimidij, & altitudine cubiti unius*] Hunc locum quidam exposuit, dicens: Longitudine & latitudine habent mensæ cubitum unum & dimidium, id est, per quadrum: quæ simul junctæ tres cubitos faciunt. Qui tres cubiti habent in altitudinem cubitum unum, ut mysteria Trinitatis unius cubiti, hoc est, divinæ majestatis mensuram conservent. Qui videlicet sensus expositionis idcirco non potest stare, quia in illa summa Trinitate quæ omnia creavit, omnia continet, dimidium nihil est, nec ex duobus dimidiis aliquid unum. Neque enim quidquam imminutionis ac decisionis habet illa substantia, quæ semper incommutabilis manens, nec detrimentum recipit, nec augmentum. Sæpe autem diximus longitudinem ad longanimitatem spei, latitudinem verò ad charitatis amplitudinem pertinere. Mensæ ergo quæ ad holocaustum constructæ sunt, longitudine cubiti unius & dimidij metiuntur; quia sancti patres atque doctores, qui se longanimitate ad secreta spei intimæ extendunt, per hoc quod in virtutibus vivunt, quantum ad humanam quidem mensuram pertinet, valde perfecti sunt: quantum verò ad divina illa mysteria quæ plenè ab homine capi non possunt quamdiu in hac mortali carne subsistit, perfecti non sunt. In semetipsis ergo jam cubitum habent, in Deo autem adhuc cubitum non habent: quia jam quidem in virtutibus plenè proficiunt, sed tamen aliquid de Deo adhuc ex parte cognoscunt. Ecce iterum in mensura mensæ ad testimonium Paulus occurrit. Videamus an ejus vita cubito integro mensuretur. Dicit enim: *Quotquot perfecti sumus, hoc sapiamus.* Videamus si in his quæ de Deo sentit, jam se ad percipienda mysteria perfecta tetenderit: *Ego me non arbitror comprehensisse.* Qui ibid. rursus ait: *Ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus: cum autem venerit quod perfectum est, evacuabitur quod ex parte est.* Qui iterum dicit: *Nunc cognosco ex parte, tunc autem cognosciam sicut* ibid.

& cognitus sum. Si ergo perfectus est, & ex parte cognoscit, cubitum habet, quantum ad se, sed tamen dimidium super se. Tendatur ergo in longanimitate spei corda sanctorum, tendantur in perfectione quam habent, cubito uno. Sed quia adhuc plene videre non possunt, ubi spei oculus mittunt, hoc quod super unum cubitum habent, in dimidio cubito recidatur, quatenus in hac vita semper se imperfectos aspiciant, & ardentius ad perfectionem currant. Habent quoque mensuram latitudinem cubiti unius & dimidij, quia sanctorum corda in charitatis amplitudine dilatata, juxta proximum quem diligunt & vident, habent cubitum. Possunt enim perfecte diligere, quos perfecte valent juxta aliquid scire. Omnipotentem vero Deum medullitus diligunt, medullitus sequuntur, sed tamen tantum diligere non possunt, quantum debent; quia adhuc non valent videre quem diligunt; & mensura amoris minor est, ubi adhuc mensura minor est cognitionis. Super unum ergo cubitum habent & dimidium: quia hoc eis jam in amore integrum est, quod valde minus est, id est, charitas cum proximo; atque illud in eis quod valde majus est, id est, amor Dei quem non vident, adhuc integrum non est. De hoc amore, qui hic incipitur, ut ex visione Domini in aeterna patria perficiatur, recte Isaias loquitur, dicens: *Vivit Dominus, cuius ignis est in Sion, & caminus ejus in Hierusalem.* Plus est autem caminus esse, quam ignem: quia esse ignis & parvus potest, in camino autem vastior flamma succenditur. Sion vero speculatio, Hierusalem autem visio pacis dicitur. Pacem vero nostram hic interim speculamur, ut illic postmodum plene videamus. Ex amore ergo Domini in Sion ignis est, in Hierusalem caminus: quia hic amoris ejus flammis aliquatenus ardemus, ubi de illo aliquid contemplamur: sed ibi plene ardebimus, ubi illum plene videbimus, quem amamus. Altitudo vero mensurarum est cubiti unius. Quae est enim altitudo sanctorum, nisi fides invisibilium? Per fidem enim creditur quod non videtur: atque ideo per hanc justorum mensura ad altitudinem ducitur, ut cuncta visibilia despiciat in terra, & ea quae audit invisibilia sequatur in caelo. Sed unum cubitum habet altitudo mensurarum: quia unitas est fidei in corde omnium sanctorum. Unum Deum esse Trinitatem & patres Testamenti veteris, & praedicatores professi sunt Testamenti novi. Altitudo itaque mensurarum nil uno cubito amplius, nil minus habet: quia in magna sibi unitate concordat omnium fides patrum. Sed hi qui jam in longanimitate spei summis virtutibus proficientes, unum & dimidium cubitum habent, atque in latitudine charitatis uno ac dimidio cubito metiuntur, in altitudinem vero fidei uno cubito excreverunt, magni sunt, & summa admiratione venerandi. Debent ergo parvulorum animas in sinu suae conversationis suscipere, atque eas in conspectu Domini, velut quoddam holocaustum ac sacrificium offerre. Unde aperte sequitur: [*Super quas ponunt vasa in quibus immolatur holocaustum & victima.*] Quid enim sunt animae fidelium, nisi vasa sancta, quae verba pietatis capiunt, ut ex eorum mentibus holocaustum vitae atque orationis immoletur? Hinc est enim quod Paulus cum adhuc radis esset in fidei vocatione; quia jam Domini verba per ceperat, & caelesti gratia plenus erat, vas appellatur, cum dicitur: *Vas electionis mihi est.* Hinc pastores atque doctores Propheta admonet, dicens: *Mundamini qui fertis vasa Domini.* Ipsi etenim quasi mensurae, vasa Domini portant, qui vitam fidelium erudiendo tolerant, ut quandoque hanc Domino ad holocaustum & sacrificium perducant. Sed neque hoc negligenter intuendum est, quod in eisdem vasis holocaustum & victima dicitur immolari. Holocaustum enim, sicut & superius diximus, victima est, non tamen victima semper holocaustum; quia

*al. animo

Isai. 31.d

*al. mens

Ait. 9. c
Isai. 52. cSupra Rom.
20.

A cum quid ex parte offertur, & ex parte retinetur, sacrificium quidem est, sed holocaustum non est. Sunt vero in multitudine magna fidelium alij, qui quae mundi sunt omnia relinquunt, cuncta quae possident tribuunt, nil sibi metipsis reservant, ad aeternam patriam medullitus anhelant, sed ex toto corde in lacrymis maerant. Hi videlicet vasa super mensam sunt, in quibus immolatur holocaustum. Et sunt alij qui curam propriae domus gerunt, de filiis cogitant, eisdem hereditatem servant: qui tamen aeterni iudicii memores, misericordiam pauperibus impendunt, alimenta ac vestimenta eis ex parte qua decreverint tribuunt. Hi nimirum vasa super mensam sunt, in quibus victima immolata est, non holocaustum. Quia enim patientia & doctrina sanctorum admonendo & sustinendo, suadendo atque terrendo, aliorum corda usque ad hoc erudiunt, ut omnia deserant, & totos se in amore Domini accendant: aliorum vero ad hoc usque instruunt, ut quia omnia relinquere non valent, vel ex parte qua praevalent, misericordes fiant, & carnis curam cum animae cura partiantur, mensura Domini de quadris lapidibus instructa vasa portant, in quibus immolatur holocaustum & victima: quia & perfecti, sicut dictum est, cum omnia deserunt, totum cor in amore Domini accendant, & imperfecti sacrificium offerunt, quod ex parte devoverunt. Sequitur: [*Et labia eorum palmi unius, reflexa intrinsecus per circuitum.*] Quid est hoc, quod mensuram labia palmo metiuntur, nisi quod in palmo manus tenditur, & sancti patres atque doctores ea praedicant, in quibus auditorum opera tenduntur? Quasi enim manum extendimus, cum opera nostra dilatamus. Loquatur ergo unusquisque doctor, cor audientis exerceat, otiosorum torporem excutiat. Quos dum ad bona opera tetenderit, palmum se habere in labiis ostendat. Pensandum quoque, quia in palmo digitus major ac minimus tenditur. Quid vero in majori ac minimo digito, nisi magna & extrema actio designatur? Palmum ergo mensurae in labiis habeant, quatenus in doctorum suorum praedicatione magna opera faciat, ut agere & minima non omittat. Sic minimis intentus sit, ut piger in agendis majoribus non sit. Unde per Evangelium Veritas dicit: *Vae vobis* Mat. 23. b

D *bis Scribae & Pharisei hypocrite: quia decimatis mentem & anetum & cuminum, & relinquitis quae graviora sunt legis, iudicium, misericordiam, & fidem: haec oportuit facere, & illa non omittere.* Per iudicium quippe & misericordiam & fidem, major digitus operationis ostenditur. Per mentem vero & anetum & cuminum, digitus proculdubio minimus figuratur. Haec ergo oportuit facere, & illa non omittere: quia si opus nostrum palmo metiri volumus, sic necesse est ut tendatur minimus, quatenus major digitus non attrahatur. Bene autem cum mensurarum labia metiuntur, & mensura palmi dicitur, additur unius; ut ex doctorum praedicatione sicut unitas tenetur in fide, ita quoque unitas mentium servetur in opere, ne per opus bonum quod alter agit, alter ad discordiam malum prorumpat. Ita etenim bona facere opera debemus, ut per haec quoque cum his, cum quibus vivimus, unanimitatem in quantum recte possumus, conservemus, id est, non deserendo quod agimus, sed praeveniendo bonis persuasionibus malum discordiae quod timeamus. Sic in suis operibus unitatem palmi custodiens Paulus, discordiam generari prohibebat, cum quemdam lapsum atque ab Ecclesia abjectum jam velle recipere Corinthios videret, dicens: *Si cui aliquid d. Cor. 2. 8*

donastis, & ego. Nam & ego si quid donavi, propter vos in persona Christi, ut non circumveniatur a Satana. Qui videlicet solet de bonis mala generare, & hoc quod charitate agitur, ad discordiam trahere. Unde & mox de ipso subiecit, dicens: *Non enim ignoramus cogitationes ejus.* Doctor autem, qui per

Ibid.

bona quæ prædicat, in suis auditoribus rectam operationem format, si mentes operantium ad unanimam non ligat, in labiis palmum habet, sed eam, quæ dicta est, palmi unitatem non habet. Pensandum verò est valde quod dicitur, quia [*earundem mensurarum labia intrinsecus sunt reflexa.*] Tunc enim mensurarum labia intrinsecus reflectuntur, quando doctores ad conscientiam revocant tacita cogitatione quod dicunt, quando semetipsos subtiliter persecutantur si faciunt quod loquuntur. Rectè autem cum reflecta intrinsecus mensurarum labia dicuntur, additur quoque [*per circuitum;*] ut non in una qualibet parte considerent, atque ex alia semetipsos pendere præmittant, sed ubique semetipsos inspiciant, & in quantum prævalent, studeant singula opere implere quæ docent: ne si prædicantes facere bona dissimulant, sui vastatores sint, cultores alieni. O doctor, ecce jam mensa es, jam vasa portas, jam in vasis fidelibus pondus holocausti & vitæ sustines, sed intus reflecte labium, id est, ad cor revoca sermonem. Audi quod dicis, operare quod prædicas. Si enim negligis implere quod doces, alius messem seminas, & ipse à frumenti participatione jejunas. Unde scriptum est: *Cujus messem famelicus comedit.* Messem quippe doctoris qui bona loquitur, sed non operatur, famelicus comedit, quia is qui panem justitiæ esurit, operatur mandata quæ audit, & ipse fructum non habet, qui seminando laboravit. Hinc Salomon ait: *Abcondit piger manum suam sub axilla, nec ad os suum porriget eam.* Nemo ita piger est, ut ad os manum comedendo reducere laborem putet. Sed piger nec ad os manum suam porrigit, qui nec hoc vult operari quod dicit. Hinc iterum de bene docentibus & malè operantibus dicitur: *Filij Ephraim intendentes arcum, & mittentes sagittas, conversi sunt in die belli.* Intendunt arcum, atque sagittas mittunt, qui scripturæ sacræ sententias proponunt, & verbis rectis auditorum vitia feriunt: sed convertuntur in die belli; quia post semetipsos redeunt in tentatione vitiorum, & peccatis opponere non volunt; quia in tentationum certamine non resistunt. Hinc iterum dicitur: *Avertisti adiutorium gladii ejus, & non es auxiliatus ei in bello.* Gladius quippe doctoris, est sermo Dei. Unde per Paulum dicitur: *Et gladium spiritus, quod est verbum Dei.* Omnipotens itaque Deus cum doctorem respicit nolle operari quæ dicit, in die belli adiutorij ejus gladium avertit; quia in tentationum certamine non permittit ei esse in adiutorium doctrinæ verba quæ dedit. Habet igitur gladium, sed hunc in bello non adjuvat: quia cum adversitas tentationis eruperit, verbi oblitiscitur quod docebat. Ecce enim de patientia forsitan sermo doctori est; doctrinæ suæ magisterio* docere cogitur qualiter contra illata damna, contra auditas contumelias patientia fervetur. Sed cum ipse vel damno, vel contumelia fuerit lacessitus, oblitus quod docuerat, vel in læsione proximi, vel in reddenda gravius contumelia excedit. Inter hæc itaque cogitet quia mensa Dei est, labium intus reflectat, servet quod prædicat. Scriptum quippe est: *In patientia vestra possidebitis animas vestras.* Et rursum scriptum est: *Doctrina viri per patientiam noscitur.* Si itaque index doctrinæ patientia est, tantò quisque doctus ostenditur, quantò patiens fuerit. Hinc est enim quòd bonus ille discipulus qui magistrum tolli in aëra videbat, per magnæ charitatis affectum clamabat, dicens: *Pater mi, pater mi, currus Israel & auriga ejus.* Quid est, fratres charissimi, quòd Elias currus Israel & auriga dicitur, nisi quia auriga agitat, currus portat? Doctor ergo qui mores populi & per patientiam sustinet, & sacri eloquij verbis docet, & currus dicitur & auriga. Currus, quia tolerando portat: auriga, quia exhortando agitat. Currus quia mala sustinet: auriga, quia populum

S. Greg. Tom. I.

A bonis admonitionibus exercet. Fortasse autem contra vanam gloriam sermo doctori est; & mirè insinuans qualiter debeat declinari; eisdem ipsis sermonibus vanam gloriam quærit, quibus contra eandem vanam gloriam disputat. Si igitur hoc appetit adipisci quod prohibet, mensa intus labium non reflectit. Tunc autem mensa Domini ex quadris lapidibus extracta habebit intus labium reflexum, si studuerit audire quod* docet. Scriptum quippe est: *Ne quid per contentionem, neque per inanem gloriam.* A que eisdem rursus egregius prædicator dicit: *Nec quærentes ab hominibus gloriam, neque à vobis, neque ab aliis.* De prædicationis etenim labore laudem transitoriam quære, quid est aliud quàm rem magnam vili pretio vendicare? Sed est in doctrinæ verbis grave periculum; quia sæpe sermonem docentium favores audientium sequuntur; & cum doctores ab eo quod bene innotuerint, apparere jam minores in dictis nolunt, doctrinæ verbum quod pro acquirendis animabus auditorum ex omnipotentis Dei amore inchoaverunt, in hoc postmodum pro acquirendis laudibus laborant. Et qui in verbis Dei quærebant prius lucra spiritalia, temporales postmodum favores sequuntur. Unde fit, ut si recta quælibet opera, seu sanctæ doctrinæ verba, in omnipotentis Dei judicio pereant, cum per hæc quisque transitoriis favoribus anhelat. Hinc etenim per Prophetam Judæ dicitur, quod in se ipsam incauta mens invenit, si saltim post culpam suas, cautè cogitationes rimeretur. *Olivam uberem pulchram, fructiferam, speciosam vocavit Dominus nomen tuum. Ad vocem loquelæ grandis exarsit ignis in ea, & combusta sunt fructa ejus.* Olivam quippe uberem & pulchram, fructiferam & speciosam Dominus vocat, cuius vel efficaciam in operatione, vel sancta studia in verbis scientiæ approbat. Sed ad vocem loquelæ grandis exarsit ignis in ea: quia cum laudari quis cœperit, erubescit forsitan minor videri quàm dicitur, & studet esse quod dicatur. Vox enim grandis loquelæ est, favor adulantis. Unde scriptum est: *Qui benedixit proximo suo voce grandi de nocte con- surgens, similis est male discenti.* Ad vocem ergo loquelæ grandis exarsit ignis in ea: quia in magnitudine favoris, flamma in corde accenditur de amore laudis. Sed omnia olivæ fructa comburuntur: quia ante omnipotentis Dei oculos, vel quæ bene gesta, vel quæ scienter sunt dicta deperunt, cum jam non amore Domini, sed intentione transitorie laudis fiunt. Sic enim sæpe cogitationi bonæ cogitatio sinistra subjungitur, ut vix ipse qui eadem cogitationes generat animus cognoscat. Unde prædicator egregius cum loquens subtiliter diceret: *Virus est sermo Dei & efficac.* & penetrabilior omni gladio accipit, & peringens usque ad divisionem anime ac spiritus; illico subjunxit: *Compagum quoque & medullarum, & discretor cogitationum & intentionum cordis.* Distinguit enim Dei sermo compages & medullas; quia discernit cogitationes & intentiones cordis. Per compages quippe ossibus ossa junguntur. Et sæpe dum quid recta cogitatione agimus, sed subito in laudis amorem declinamus, atque hoc pro laude facimus, quod prius facere pro veritate cœperamus; quia cogitationes cogitationibus adjunguntur, quasi quædam in spiritu compages fiunt. Sed habent ossa, quæ in compage juncta sunt, etiam medullas. Quod prædicator sanctus aperitiùs intulit, cum subjunxit: *Discretor cogitationum & intentionum cordis.* Compages enim nostræ, cogitationes sunt: medullæ autem, intentiones. Et sæpe aliud cogitamus, arque aliud est, quod per cogitationem intendimus. Nam si quis proposito nummorum præmio, pupilli vel viduæ causam defendat, & fortasse Ecclesiæ ingrediens, in suis precibus Deo dicat: Tu vides quia causam pupilli & viduæ defendo; iste proculdubio quod cogitat, scit, sed quò intendat ejus cogi-

P P P

ratio ignorat. Aliud quippe cogitat, atque aliud intendit. Non enim defensionem pupilli vel viduae, sed mercedem nummorum quaerit, Nam tolle temporale praemium, & pupillum ac viduam non defendit. Sermo itaque Dei discretor est cogitationum & intentionum cordis: quia non aspiciit quid apud temetipsum cogitas, sed per medullam compagis, id est, per intentionem cogitationis quid accipere requiras. Restat ergo ut doctor cum loquitur, quasi mensa Dei semper intus labium reflectat, ne aut mala intentione loqui inchoet, aut cum bene coeperit, seductus favoribus, in appetitum alium declinet. Fortasse autem de custodia disciplinae sermo doctore est. Et saepe etiam contingit ut disciplinae regulam quam scit dicere, nesciat tenere; quia aut nimio zelo motus, minus se per mansuetudinem temperat; aut nimia mansuetudine placidus, minus se contra vitia in zeli stimulo inflamat. Magna enim consideratione debemus pensare quod scriptum est: quia in vasis templi inter coronas & plectas, boves & leones & Cherubim exculpta sunt, & subter boves & leones lora dependentia. Coronae quippe signum victoriae, plectae autem concordiae unanimitatem signant: Cherubim vero plenitudo scientiae dicuntur. Sacerdotes enim atque doctores inter coronas & plectas, id est, inter fortitudinem boni operis qua ad victoriam currunt, & charitatis concordiam, qua a se vicissim non discrepant, per boves & leones atque Cherubim designati sunt: quia in plenitudine scientiae quam habent, necesse est ut & boum mansuetudinem teneant, & fervorem leonum, quatenus in disciplinam quam praedicant, & ex sancto zelo accensi sint, & ex paterna dulcedine tranquilli. Quibus subter se lora dependeant, ut disciplinae suae retinacula quibus ipsi ligati sunt, etiam subjectis suis sollicitudine impendant. Subter eos enim lora dependere, est custodia vincula subditis tenere. Quae tunc recte servantur, cum nec boum mansuetudo in zeli fervore amittitur, nec leonum terror in mansuetudine declinatur. Tanta quippe debet esse discretio, ut nec disciplina nimia, nec misericordia sit remissa: ne si inordinate culpa dimittitur, is qui est culpabilis, in reatu gravius adstringatur: & rursus, si culpa immoderate retinetur, tanto qui corrigitur, deterior fiat, quanto erga se nil ex benignitatis gratia agi considerat. Exhibenda itaque pravis est asperitas in ostensione, charitas in merito; ut & dura ostensio delinquentem coereat, & charitatis custodia mercedem mansuetudinis non amittat. Ecce dum loquor, Joseph animum pulsatur, ut ad ostendenda quae dico, ipse testis veniat. Certè somnium quod de profectu suo viderat, fratribus narraes, per hoc quod innocenter retulit, malitiae contra se stimulos excitavit. Ab eisdem fratribus, Ismaelitis est venditus, in Aegyptum ductus, mira omnipotentis Domini dispensatione eidem Aegypti praelatus est. Cumque in terra Chanaan famis exurgeret, fratres ad Aegyptum venerunt, Joseph praelatum Aegypti repererunt, cumque submissis ad terram cervicibus adoraverunt. Et quia mutari Dei consilium non valet, quem ideo vendiderant ne adorarent, adoraverunt quia vendiderunt. Tunc ipse vir Dei, spiritu discretionis plenus, cognovit fratres non cognitus. Sed memor culpae, & remissor injuriae, mala fratrum nec reddere studuit, nec sine purgatione laxare. Nam suspecta voce protinus dixit: *Exploratores estis vos, ut videatis infirmiora terra venistis, jam nunc experimentum vestri capiam. Per salutem Pharaonis non egrediemini hinc.* O jaculum in corde! Peregrini venerant, famis periculum fugiebant, frumenta quae quarebant, non acceperant, & ferri se insuper jaculatione criminis videbant. Inter haec ducuntur ad carcerem, & post triduum educti, adhuc in eadem asperitate terrentur. Jam reditur ad cor, jam culpae memoria pulsatur animum, atque inter se invicem

3. Reg. 7. d

Gen 37. d

ibidem.

Gen. 41. c

Gen. 42. c

ibid. b

A loquuntur: *Merito haec patimur, quia peccavimus in ibid. e fratrem nostrum, videntes angustiam animae illius, cum deprecaretur nos, & non audivimus: idcirco venit super nos ista tribulatio.* In his autem cor Joseph amore vincitur, secessum petit, solvit flendo quod pietati debuit. Severus ad fratres revertitur, ut cruciatus eorum animus a culpa liberaretur. Post haec unus religatur in vinculis, dimituntur ceteri cum frumentis, ut unus frater veniat, quem minimum habere se dixerant. Venit postmodum frater. Vincibat mentem pietas, cum frater innocens videretur; sed permanebat in ostensione asperitas, ut fratres noxii purgarentur. Frumenta dantur, scyphi in sacco junioris fratris absconditur, furti post eos questio movetur. Mittitur ut reducantur: addici in servitute decernitur, apud quem scyphus fuisset inventus. In sacco ultimi fratris invenitur. Tunc Benjamin reducitur, afflicti omnes fratres sequuntur. O tormenta misericordiae! Cruciat, & amat. Reversus igitur, in terra cum lacrimis prostrati veniam postulant. Memores enim quid de illo patri promiserant, mare intolerabili tacescebant. Tunc se ultra cohibere non valens pietas clausa prorupit ad medium, & excussit charitatis lacrymas de vultu severitatis. Detera est ira quae apparebat, & non erat: ostensa misericordia quae erat, & non apparebat. Sic vir sanctus facinus fratrum & dimisit, & vindicavit. Sic in vigore clementiam tenuit, ut delinquentibus fratribus nec sine ultione pius existeret, nec sine pietate districtus. Ecce hoc est magisterium disciplinae, ut culpas & discretè noverit parcere, & pie relecare. Qui autem discretionis spiritum non habent, aut sic dimitunt peccata, ut non corrigant: aut sic quasi corrigendo feriunt, ut non dimittant. Doctor ergo, cui de disciplinae moderamine loqui necesse est, mensam Dei esse se sciat, atque intus labium reflectat, ut quod docendo loquitur, hoc sub discretionis spiritu vigilanter operetur. Nec si quadam sibi deesse confiderat, oportet ut ab eorum praedicatione conticeat. Locus quippe ejus exigit ut loquatur. Verbis ergo suis semetipsum conveniat: & si non ideo loquitur quia operatur, ideo operetur quia loqui compellitur. Ubi itaque se conspicit opere implere quod dicit, ibi auditores admonet, eorumque animos ad studium bonae operationis accingat. Ubi autem necdum se videt implese quod loquitur, ad bona de quibus auditores admonet, se quoque pariter inflamet, ut ipse etiam simul discat in opere, quod per eum loquitur veritas in praedicatione. Saepè enim quod vivendo nescimus, compulsi locutione doctrinae; loquendo discimus: & dum de cogitationis nostrae pigritia reatus nascitur in mente, eandem mentem compunctio subito oborta transvertit, & sua voce excitata evigilat in opere, quae prius torpebat in otio sine voce. Ecce autem cum mensa labium palmo tenditur, id est, cum per doctoris os contra vitia disputatur, atque ad bona opera cor auditorum accenditur, multi qui ejus verba audiunt, quanta vel qualia mala perpetraverint, recognoscunt; atque ad eum confidentes veniunt, eumque pro peccatis suis intercessorem fieri cum flentibus petunt, ut ipse orando deleat culpas, quas praedicatione manifestat. Unde & subditur: *Super mensas autem, carnes oblationis.* Doctores etenim sancti cum pro compunctis peccatoribus atque confidentibus omnipotenti Domino preces fundunt, per hoc quod veniam pro carnali eorum vita postulant, mensae Domini carnes oblationis portant. Ut ergo sint pro quibus conversis & flentibus rogent, oportet ut eisdem prius in peccato positus praedicent; & cum jam ceperint peccata relinquere, atque ad innocentiam festinare, necesse est, ut erga eos in ore doctoris incrementa praedicationis excrecant, & quibusdam doctrinae suae verbo tanto vehementius insistat,

Gen. 44. a

Gen. 45. a

al. accendit

al. cogitatione nostra pigritia

S.
GREGO
RII
M.
TOM.
...



quantò eos gravius cecidisse considerat: videlicet sciens quòd ipse tantò mercedem magnæ remunerationis accipiat, quantò verbis suis alios de profundioribus peccatis levat. Libet inter hæc sancti Evangelij ad medium verba deducere, cuius sacra historia per hoc quòd factum miraculum narrat, mira quæ quotidie aguntur denunciat. Nam cum fessii atque jejuni ad Dominum populi convenissent, discipulis Dominus dixit: *Misereor super turbam; quia ecce jam triduo sustinent me, nec habent quid manducent: & si dimisero eos jejunos in domos suas, deficient in via: quidam enim ex eis de longe venerunt.* Turba triduo Dominum sustinet, quando multitudo fidelium peccata quæ perpetravit, per pœnitentiam declinans, ad Deum se in opere, locutione, atque in cogitatione convertit. Quos dimittere jejunos in domum suam Dominus non vult, ne deficient in via: quia videlicet conversi peccatores in præsentis vitæ via deficiunt, si in sua conscientia sine doctrina sanctæ pabulo dimittantur. Ne ergo lassentur in hujus peregrinationis itinere, pascendi sunt sancta admonitione. Valde autem pensanda est pia sententia, quæ processit ex ore Veritatis, qua dicitur: *Quidam enim ex eis de longe venerunt.* Est autem qui nihil fraudis & nihil carnalis corruptionis expertus, ad omnipotentis Dei servitium festinavit. Ille de longinquo non venit: quia per incorruptionem & innocentiam proximus fuit. Alius nullâ impudicitia, nullis flagitiis inquinatur, solum autem conjugium expertus, ad ministerium spirituale conversus est. Neque iste venit de longinquo: quia usus conjunctione concessa, per illicita non erravit. Alij verò post carnis flagitia, alij post falsa testimonia, alij post facta furta, alij post illatas violentias, alij post perpetrata homicidia ad pœnitentiam redeunt, atque ad omnipotentis Dei servitium convertuntur: hi videlicet ad Dominum de longinquo veniunt. Quantò etenim quisque plus in pravo opere erravit, tantò ab omnipotente Domino longius recessit. Nam & prodigus filius, qui patrem deseruit, abiit in regionem longinquam, in qua porcos pavit, quia vitia nutrit. Dentur igitur alimenta eis etiam qui de longinquo veniunt: quia conversis peccatoribus doctrinæ sanctæ cibi præbendi sunt, ut in Deum vires reparent, quas in flagitiis amiserunt. Qui sæpe à doctoribus tantò necesse est ut largioribus cibis doctrinæ satientur, quantò fessii majoribus vitis venerunt. Et cum jam confiteri ceperint mala quæ commiserunt, atque confitendo relinquere & fletibus punire, necesse est ut doctores sancti pro eorum peccatis sollicitè exorent, quatenus mensæ Domini carnes oblationis portent. Quod quoties agunt in hoc quòd pro alienis peccatis interveniunt, sua ante Dei oculos amplius detergunt: quia ea ipsa charitate se justificant, qua mira pietate pro alienis iniquitatibus se in lamentis mactant. Nec laboriosum debet esse doctoribus pro conversis peccatoribus lacrymas fundere, quando & ipse qui omnia creavit, homo factus, pro nostris iniquitatibus in cruce sanguinem fudit: Qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus in sæcula sæculorum, Amen.

HOMILIA XXII.

Ezech. c.
40. v. 44.

Et extra portam anteriorem gazophylacia cantorum in atrio interiori, quod erat in latere porte respicientis ad Aquilonem: & facies eorum contra viam Australem unam, ex latere porte Orientalis qua respiciebat ad viam Aquilonis. Ex dixit ad me: Hoc gazophylacium, quod respicit viam meridianam, sacerdotum est qui excubant in custodiis templi. Porro
S. Greg. Tom. I.

A gazophylacium, quod respicit ad viam Aquilonis sacerdotum erit qui excubant ad ministerium altaris. Isti sunt filij Sadoch, qui accedunt de filiis Levi ad Dominum, ut ministrant ei. Et mensus est atrium longitudine centum cubitorum, & latitudine centum cubitorum per quadrum: & altare ante faciem templi. Et introduxit me in vestibulum templi, & mensus est vestibulum quinque cubitis hinc, & quinque cubitis inde: & latitudinem porte trium cubitorum hinc, & trium cubitorum inde: longitudinem autem vestibuli viginti cubitorum, & latitudinem undecim cubitorum. Et octo gradibus ascendebatur ad eam: & columna erant in frontibus, una hinc, & altera inde.

Sacri eloquij mysticos sensus Propheta per aspirationem sancti Spiritus prudenter intelligens, dicit: *Mirabilia testimonia tua, ideo scrutata est anima mea. Qui rursus ait: Revela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua.* Qui enim necdum occulta de apertis intelligit, oculos velatos habet. Qui verò jam intelligit, revelatis oculis mirabilia de lege Dei considerat; quia spiritualiter litteræ verba discutens, quæ interiùs magnitudo lateat, pensat. An non est mirabile quando aliud auribus sonat, atque aliud exit ad intelligentiam quod non sonabat? Cui ergo verba sacri eloquij, nisi lapidi similia dixerim, in quo ignis latet? Qui manu quidem frigidus tenetur, sed percussus ferro, per scintillas micat, atque hoc emitit ignem, qui post ardeat, quod priùs manus frigidum tenebat. Sic etenim, sic verba sunt sacri eloquij, quæ quidem per narrationem litteræ frigida tenentur: sed si quis hæc, aspirante Domino, intento intellectu pulsaverit, de mysticis ejus sensibus ignem producit, ut in eis verbis post animus spiritualiter ardeat, quæ priùs per litteram ipse quoque frigidus audiebat. Ecce enim Propheta dicit: *[Et extra portam anteriorem gazophylacia cantorum in atrio interiori, quod erat in latere porte respicientis ad Aquilonem: & facies eorum contra viam Australem unam, ex latere porte Orientalis qua respiciebat ad viam Aquilonis.]* In his itaque verbis litteræ, ad amorem Dei cujus animus infervescat, quin potius non ex ipsa eorum lectione tepescat? Si autem latens in littera spiritualis medulla discutitur, per hoc scintilla intellectus exeunt, & incendunt quod priùs cordis auribus frigidum sonabat. Nobis tamen, ut se aspirante Domino interior intellectus aperiat, ipsa prius narratio juxta litteram patefiat. Ait enim quia porta erat interior, atque extra hanc atrium, quod appellatur interiùs: ac deinde alij, id est, Aquilonis, Austri, atque Orientalis portæ describuntur, ut ipsum atrium quod esse extra portam anteriorem dixerat, à portis exterioribus esse interiùs ostendat. Atrium ergo hoc & foris, & intus est: foris, quia extra portam anteriorem; intus autem, quia intra portas exteriores. Gazophylacia quoque cantorum esse in hoc eodem atrio narratur, quæ à latere porte posita dicuntur respicientis ad Aquilonem. Sed ipsa eadem gazophylacia ad Australem viam respiciunt. Et subditur: *[Ex latere porte Orientalis, qua respiciebat ad viam Aquilonis.]* In quibus verbis apertè intelligitur quia cantorum gazophylacia inter latus portæ respicientis ad Aquilonem, & latus portæ Orientalis fuerant posita: quæ porta videlicet respiciebat ad viam Aquilonis. Facies itaque gazophylaciorum contra viam Australem, sed positio inter portam erat Orientalis & Aquilonis. Porta ergo interior habebat ex latere portam Aquilonis; ex alio quoque latere portam Australem. In fronte verò vestibuli Orientalis por-

ta surrexerat, atque sic atrium quod erat extra portam interiore, ut hoc quoque esset interius, porte exteriori ambiebant. Hæc de verbis litteræ sub brevitate transcurramus, ut in eis sensus mysticos non breviter exquiramus. In parte autem superiori tres portæ descriptæ sunt, id est, Orientis, Aquilonis, & Austri: moxque interioris atrij tres aliæ narratæ, id est, Austri, Orientis, & Aquilonis, ac deinde porta atrij interioris dicta est, in qua mensæ de quadris lapidibus extractæ memorantur; & porta quæ respiciebat ad Aquilonem, in qua mensæ essent ad sacrificium, non ad holocaustum. Unde in interiori diximus significari Ecclesiam, in exteriori synagogam. Sed his expletis, rursus Propheta incipit interiore portam, atque tres alias, id est, Aquilonis, Austri, & Orientis describere, & in earum atrio interiori, quod erat extra portam interiore, esse gazophylacia, cantores, sacerdotes, templum, altare, sacrificia perhibet. In quibus verbis quia de sanctæ Ecclesiæ institutione narrare alia ab eis quæ prius dixerat, cepit, patet quod interioris portæ intellectum mutavit. Si enim sub uno intellectu omnia diceret, novo ordine ipsa atque alia non replicaret. Nam quo modo possumus extra portam interiore, atrium, gazophylacia, cantores, sacerdotes, templum, altare, sacrificia dicere, si per eandem portam interiore hoc loco sancta Ecclesia designatur? Cum enim cuncta hæc intra ipsam sint, quo modo extra portam interiore sunt, si extra Ecclesiam non sunt? Intelligi ergo porta interior potest ea, de qua jam longè superius locuti sumus, quæ contra portam Aquilonis & Orientalem dicitur posita, per quam figurari diximus aditum, qui nobis ad interiora gaudia patriæ celestis aperitur: ut hîc quoque per portas quæ circa vestibulum narrantur, sancta Ecclesia; per portam verò interiore, celestis regni aditus significetur. Sed ne quis me verba sancti Spiritus æstimet ad intellectum meum violenter inflectere, & dicat quia de porta interiori significationem sanctæ Ecclesiæ quam semel dixi, mutare non debui, insulgente Dei omnipotentis gratia, quæ cepimus ipsa teneamus; ut & porta interior signet Ecclesiam, quæ nos ad interiora gaudia perducit, & gazophylacia, cantores, sacerdotes, templum, altare, sacrificia sint in atrio quod est extra portam, & tamen extra Ecclesiam non sint. Si enim subtili investigatione perquirimus, nil obstat intelligi ut interiore portam, sicut dictum est, sanctam Ecclesiam sentiamus. De qua nunc dicitur: [*Et extra portam interiore gazophylacia cantorum in atrio interiori.*] Duo sunt etenim quæ dicuntur: porta interior, atque extra hanc atrium interius; quatenus hoc ipsum atrium & exterius sit, & interius: à porta exterius, interius autem, sicut prædiximus, portis quas narrando subjunxit. Sancta enim Ecclesia duas vitas habet: unam quam temporaliter ducit, aliam quam in æternum recipit. Unam qua laborat in terra, aliam qua remuneratur in celo. Unam qua mercedes colligit, aliam verò in qua jam de receptis mercedibus gaudet, atque in utraque vita offert sacrificium. Hic videlicet sacrificium compunctionis, & illic sacrificium laudis. De hoc sacrificio dicitur: *Sacrificium Deo spiritus contribulatus.* De illo autem scriptum est: *Tunc acceptabis sacrificium iustitiae, oblationes, & holocausta.* De quo rursus ait: *Vi cantet tibi gloria mea, & non compungar.* In utroque autem sacrificio carnes offeruntur: quia hîc oblatio carnis est in laude Dei gloria resurrectionis. Tunc quippe illic quasi in holocaustum offeretur caro, quando in æterna incorruptione permutata, nil contradictionis, nil mortalitatis habuerit: quia tota simul amoris ejus ignibus accensa, in laude sine fine permanebit. Porta ergo hæc interior, id est, in sancta Ecclesia habet interiora sua, illam

A videlicet vitam, quæ adhuc oculis nostris occulta est. Habeat extra eam atrium exterius, id est, vitam præsentem, in qua omne bonum agitur, ut ad bonum sine fine perveniatur. Sint ergo in interiori atrio, quod tamen extra portam est, gazophylacia cantorum: quia electi quique atque perfecti, qui adhuc in carne mortali subsistunt, & intra finem sunt sanctæ Ecclesiæ, & adhuc extra secreta gaudia interioris vite. Sint gazophylacia cantorum interius & exterius: quia corda sanctorum quæ omnipotenti Deo desiderium suum per magni ardoris amorem cantant, & jam intus sunt, & adhuc intus non sunt: quia in sanctæ Ecclesiæ sinu posita, & jam vident per spiritum quod intus fortiter amant, & tamen adhuc non vident perfectè quod amant. B Sint itaque in interiori atrio gazophylacia, sed extra portam, ut jam & intus sint per desiderium, & adhuc intus non sint per plenarium effectum. Quid sunt autem gazophylacia cantorum, nisi sanctæ desideria amantium? Qui præcepta divina quasi quasdam divitias custodiunt in mente; quas cantando servant, quia mandata Dei non ex timore, sed ex amore perficiunt: eisque ipsis sacri eloquij præceptiones cantabiles sunt, quia non ex tristitia, sed ex desiderio semper operantur. Vultis cor iusti quasi iustidam cantoris gazophylacium audire? *Cantabiles tibi salus tibi erant justificationes tua in loco incolatus m. i.* Justificationes Dei dicimus præcepta divina, quæ nos iustos faciunt, si implentur. Quæ tunc nobis in loco incolatus nostri cantabiles sunt, quando in hac peregrinatione vite præsentis ipsa eadem mandata diligimus, & ex desiderio implemus. Hinc est quod idem Psalmista iterum ex cantorum gazophylacio se insinuat, qui ait: *Misericordiam & iudicium cantabo tibi Domine.* Misericordiam Domini qua peccata laxantur, cantare etiam peccator debet, id est, hanc cum gaudio dicere atque sperare. Sed quis ita iustus est, ut ejus sibi æternum iudicium ante mentis oculos revoçet, & non contemiscat: an potius venire ad illud examen tanti iudicis præsumat, festinet, & gaudeat? Quisquis ille est, magnus est: quia jam misericordiam Domini & iudicium cantando, omnipotentem Deum qui ejus peccata misericorditer relaxat, toto mentis affectu diligit, ac propterea ejus iudicium non pertimescit. *Charitas 1. Joan. 4. b.* namque perfecta, ut Joannes Apostolus ait, *foras mittit timorem.* Cantat quippe iudicium, ad quod intrare non trepidat. Sit ergo mens illius gazophylacium cantorum, ut per divitias misericordie quas accipit, lætus pergat ad iudicium, quod jam non pertimescit. Videamus si placet, fratres charissimi, aliud quoque gazophylacium cantoris. Fortitan & ipse iudicium cantat. Quid etenim dicit: *Ego enim 2. Tim. 4. e.* *jam delibor, & tempus mea resolutionis instat. Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi: de reliquo reposita est mihi corona iustitiae, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex.* Qui laborum suorum conscius, memor certaminis quod egit, memor fidei quam servavit, esse sibi in iudicio repositam coronam dicit, eamque sibi in illa die reddi sperat potius quam donari; profectò patet quia iudicium cantat, quod venire desiderat. Unde etiam subdit: *Non solum autem mihi, sed & his qui ibid. diligunt adventum ejus.* Nemo enim adventum iudicis diligit, nisi qui se habere causam in iudicio bonam novit. Eorum ergo corda qui adventum iudicis diligunt, gazophylacia cantorum sunt: quia per præsumptionem gratiæ & vite, per virtutes sancti desiderij cantant iusti iudicium, quod omnes iniusti pertimescunt. Meminit autem charitas vestra, quia superiori locutione per portam Orientis 21. fidem, per Aquilonis spem, per Austri autem charitatem diximus designari. Hæc itaque gazophylacia inter portam Orientis & Aquilonis esse memorantur, atque ad viam Australem respicere: quia corda

1. Pet. 50. a

1. ibid. a

1. Pet. 29. b

sanctorum inter fidem & spem posita, Australem A
viam respiciunt, quoniam sancte charitatis ignibus
exardescunt. Ipsa quoque Orientalis porta respicere
dicitur ad viam Aquilonis: quia nobis per fidem
quidem omnia in Baptismate peccata laxantur, sed
tamen dum adhuc hic vivimus, etiam post fidem
sepius ad peccata declinamus. Et quasi Orientis por-
tam viam Aquilonis respicit, cum vita nostra post per-
ceptam fidem, adhuc aliquatenus in frigore culpe
torpescit. Quis enim in hac vita valeat post fidem
sine culpa vivere, cum Joannes dicat: *Si dixerimus*
quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, &
veritas in nobis non est? Cujus verbis Jacobus
Iacob. 1. a
concordans, ait: *In multis enim offendimus om-
nes.* Si autem peccata praterita in fidei perceptione
dimissa sunt, & adhuc post fidem ad peccata decli-
natur; quae nobis erit praesumptio iustitiae, quae spes
vitalis permanentis; nisi ut dum adhuc inter portam
Orientis & Aquilonis sumus, ad viam Austri men-
tis oculos levemus, quatenus ex sancta charitate
ferventes, calor nos amoris liberet a culpa teporis
& frigoris? Sint ergo gazophylacia inter portam
Orientis & Aquilonis, sed sicut dictum est, ad
Australem viam facies intendunt: ut inter hoc quod
nati in fide sumus, & quod post ad peccata delapsi,
de spe pietatis praesumimus, exerceamus nosmetip-
sos in ardore charitatis, & ibi tendamus oculos cor-
dis, ubi accenditur ignibus amoris. Potest autem
per Aquilonis portam Gentilitas, per Austri viam
Judaea, per Orientis autem portam ipse Dominus
designari. Per Aquilonem quippe non immerito
Gentilitas figuratur, quam ille in torporis frigore
possidet qui dixit: *Sedebo in monte Testamenti*
in lateribus Aquilonis. Per Australem quoque por-
tam recte Judaea accipitur, in qua spirituales patres
caelesti amore fuerunt. Quorum unus loquitur,
Ef. 12. 5. a
dicens: *Convertite Domine captivitatem nostram,*
sicut vorrens in Austro. Quae est carnalem populum
habuit in quo velut Aquilonis frigora portavit, in
sanctis tamen suis doctoribus ac prophetis ad Deum
ac proximum calore charitatis arsit. Orientalis au-
tem porta non immerito ipsum signat, de quo scri-
ptum est: *Ecce vir, Oriens nomen eius.* Et de quo
Zach. 6. c.
Zacharias ait: *Visiravit nos Oriens ex alto.* Sint
Luc. 1. g
ergo gazophylacia cantorum ex latere portae Aqu-
lonis: quia non solum in Judaea fuerunt corda san-
ctorum spiritualiter accensa, sed etiam in Gentilita-
tis multitudine ad sanctae fidei sacramenta conver-
sa, ardent corda sanctorum amore caelestis patriae,
inhiant gaudiis aeternis, suspirant ad societatem suo-
rum civium in caelo; sed tamen exempla hujus ar-
doris, quem dono sancti Spiritus acceperunt, à
spiritualibus patribus synagoga capiunt. Unde ipsa
quoque gazophylacia & in Aquilonis latere po-
sita, oculos ad viam Australem tendunt. Ecce enim
ex Gentibus venimus: sed in hoc quod per sancti
Spiritus amorem calemus, Judaeae patres aspici-
mus, qui nobis in suis dictis quotidie sancti desiderij
exempla praebent. An non quasi calore meridiani
fervoris ardebat, qui astuabat, dicens: *Sicut cer-
vus desiderat ad fontes aquarum, ita desiderat ani-
ma mea ad te Deus. Siccavit anima mea ad Deum
vivum: quando veniam & apparebo ante faciem
Dei?* Qui rursus ait: *Psallam & intelligam in via
immaculata, quando venies ad me.* Hoc quoque
ardore successus fuerat qui dicebat: *Nunc dimit-
tis Domine servum tuum secundum verbum tuum
in pace: quia viderunt oculi mei salvare tuum.*
Quia ergo ex Gentilitate venimus, sed sanctos Ju-
daeae patres nobis in divini amoris imitatione propo-
nimus, quasi quaedam cantorum gazophylacia ex
latere portae quae viam Aquilonis respicit, sumus;
sed ad viam Austri facies tenemus. Et notandum,
quod haec eadem gazophylacia inter portam Aqu-
lonis & Orientis esse perhibentur: quia videlicet

post incarnationem Dominicam, multitudo Gen-
tium ad fidem venit, atque inter ipsos fideles popu-
los & sacramenta Dominicae incarnationis quae me-
dullitus diligunt, corda amantium surgunt. Ha-
beant ergo sancti gazophylacia, hinc Orientis por-
tam, & inde Aquilonis: quia inter ipsa redemptio-
nis suae mysteria quae sequuntur, & carnales quos-
dam quos & intra sanctam Ecclesiam tolerant, mul-
ti in Deum forti amore proficiunt, virtutibus ex-
crescunt, aeterni judicis adventum quaerunt; & in-
ter ea quae amant, atque illa quae tolerant, quasi
quaedam gazophylacia, divitias spiritus in mente
servant. Nec inter sacramenta quae diligunt, & quae
jam contraria portant, deficiunt: quia ad Au-
stralem viam facies intendunt. Quid enim patimur
quod patres nostri pro amore Domini antea non
pertulerunt? Notandum vero, quod inter portam
Austri & Aquilonis, Orientalis porta esse describitur:
quia Dominus ac Redemptor noster de Judaea
est natus, moxque in fide sua Ecclesiam ex Gentibus
trahit. Quasi enim inter meridianam portam & A-
quilonis apparuit; quia ex illa venit, & istam in
suum servitium convertit. Unde & bene dicitur,
quod porta eadem Orientalis ad viam respicit Aqu-
lonis: quia natus Dominus synagoga deseruit, &
multitudinem Gentium collegit. Notandum quo-
que est, quod dum de gazophylaciis diceretur:
[*Et facies eorum ad viam Australem,*] additum
est, *unam*: ut videlicet aperte sentiamus, quia
non alia est via ad caelestem patriam nobis qui ex
Gentilitate venimus, atque alia illis patribus qui
fuerunt in Judaea: sed haec eadem una via est nobis
& illis, quae nos ad aeterna gaudia perducit, quae
nobis per Evangelium dicit: *Ego sum via,*
veritas,
& vita. De qua Psalmista ait: *Vi cognosca-*
mus in terra viam tuam, in omnibus gentibus sa-
lutare tuum. Quod enim Hebraice Jesus, hoc La-
tine dicitur salutaris. In terra ergo via cognoscitur;
quia Jesus, Deus ante saecula, & homo factus in fi-
ne saeculorum, Gentibus est manifestatus. Una ergo
est via & illis qui ab Austro sunt, & his qui ab
Aquilonis* porta respiciunt: quia electis Judaeis &
Gentibus Dominus ac redemptor noster expulsam pec-
nam formidinis, ad Patrem factus est iter amoris,
atque adiutorium perventionis. Sequitur: [*Et dixit
ad me: Hoc gazophylacium quod respicit viam
meridianam, sacerdotum est qui excubant in custo-*
diis templi.] Atque mox subditur: [*Porro gazo-*
phylacium, quod respicit ad viam Aquilonis, sa-
cerdotum erit qui excubant ad ministerium altaris.]
In quibus Prophetae verbis prius nobis quaerendum
est, qui sint majoris ordinis sacerdotes, utrum hi
qui in custodiis excubant templi, an qui in ministe-
rio altaris. Sed quia paulo post subditur: [*Altare
erat ante faciem templi;*] aperte ostenditur illos
esse majoris ordinis sacerdotes, qui in custodiis tem-
pli excubant, quia profectò in altari quod est inter-
ius, ministrant. Hi autem qui ad altare quod ante
faciem templi est, excubant, tantò inferiores sunt,
quantò in exterioribus ministrant. Quaerendum ergo
nobis est, qui sacerdotes sint qui templum custo-
diant, & qui ad ministerium altaris excubare per-
hibentur. Magister Gentium fidelibus scribens, ait:
Templum Dei sanctum est, quod estis vos. Qui
itaque sacerdotes sunt qui templum Dei custodiant,
nisi hi qui orando, praedicando, spiritualibus actibus
vigilando, sanctam Ecclesiam à malignorum spiri-
tum immisionibus, à pravorum suasionibus, ab
haereticorum erroribus defendunt? An non custos
templi fuerat qui labores suae passionis enumerans,
dicit: *In labore & erumna, in vigiliis multis, in*
fame & siti, in jejuniis multis, in frigore & nu-
ditate? Atque statim subdit: *Prater illa quae ex-*
trinssecus sunt, instantia mea quotidiana, sollicitu-
do omnium Ecclesiarum. Pensate quæso, custos tem-
P P p ij

* al. quædam
contraria
quæ portant10an. 14.
Pf. 66. a

* al. parte

1. Cor. 3. d

2. Cor. 12. f

ibidem

pli quanta sollicitudine vigilet. Ecce enim in seipso inextimabilia patitur, & cordis sui sollicitudinem aliis impartitur. Cujus rogo virtutis est, plus de utilitate proximorum, quam de sua afflictione cogitare? Quis hoc dignè æstimet? quis dignè penset? Laborat, luget, elurit, sitit, alget, jejumat, vigilat: & tamen vigilando, de Ecclesiarum omnium sollicitudine cogitat. Ecce enim est solertissimus custos templi æterni in exemplo propositus. Imitetur qui valet. Adversa etenim pro veritate pati, bona proximis impendere, circa animarum sollicitudinem vigilare, ne quis in perfidiam, ne quis in superbiam, ne quis in rapinam, vel immunditiam labatur, exquirere atque compescere; hoc est templum Dei, id est, sanctam Ecclesiam custodire. Sunt autem minoris ordinis sacerdotes, qui ad ministerium altaris excubant, qui videlicet in adiutorium majorum, peccata delinquentium subtiliter investigant, & vitam carnalium corrigunt, atque ad hoc usque perducunt, ut per lamenta poenitentiae quasi incendiant carnem in sacrificio, quam prius vivere permiserant in peccato. Non enim hi qui sanctis Ecclesiis præsent, per semetipsos cuncta agere prævalent. Sed dum ipsi causis spiritualibus occupantur, si qua prava ac carnalia perpetrantur, hæc aliis discutienda atque corrigenda committunt. Per quos dum carnalis vita corrigitur, & usque ad abstinentiæ atque orationis studium à proficientibus pervenitur, quasi in altari jam caro incenditur, ut in conspectu omnipotentis Domini inde sacrificium redoleat, unde prius culpa displicebat. Sed hac in re quartio oritur, cum superius dictum sit quòd gazophylacia ad Australem viam facies haberent, qua ratione nunc dicatur, quia gazophylacium quod respicit viam meridianam, sacerdotum est qui excubant in custodiis templi: & gazophylacium quod respicit viam Aquilonis, sacerdotum qui excubant ad ministerium altaris. Si enim utraque, facies ad Australem viam tendebant, quo modo nunc unum ad meridianam, atque aliud ad Aquilonis viam respicere dicitur? Sed in his verbis agnoscimus, quòd gazophylacium sacerdotum qui excubant in custodiis templi, ita positum fuerat, ut solam meridianam viam respiceret: gazophylacium verò sacerdotum qui excubant ad ministerium altaris, ita erat in atrio, ut & ad Australem viam & Aquilonis faciem tenderet, quatenus & cum gazophylacio sacerdotum qui excubant in custodiis templi, meridianam viam aspiceret, & tamen sine gazophylacio eorumdem sacerdotum, gazophylacium sacerdotum qui excubant ad ministerium altaris, Aquilonis viam videret. Sed quid est hoc, fratres charissimi? quid in his verbis mysticum possumus intueri, nisi hoc quod secundum ea quæ præmissa sunt, jam spiritualis auditor intelligit: quia sacerdotes majoris ordinis, qui excubant in custodiis templi, solam meridianam viam respiciunt, quoniam solis studiis spiritualibus occupati, semper his quæ amoris Dei sunt, sollicitè intendunt: sacerdotes autem minoris ordinis, qui discutiendis peccatis delinquentium præsent, etiam ad Aquilonis viam oculos reflectunt, ut in mentibus peccantium, quæ sint torporis frigora videant, & hæc verbis correptionis usque ad poenitentiae gemitus perducentes, quasi carnes in altari Domini incendiant? Respiciant etiam cum magnis sacerdotibus ad meridianam viam: quia quantum ad semetipsos est, fervent igne charitatis, & succensi sunt flammis amoris Dei. Sed quia peccata delinquentium crebrè corrigunt, etiam ad Aquilonis viam oculos reducunt. De utrisque autem sacerdotum ordinibus subditur:

Ps. 118. f

[*Ipsi sunt filii Sadoch, qui accedunt de filiis Levi ad Dominum ut ministrent ei.*] Sadoch Latine dicitur justus. Quis autem justus est, nisi ipse cui dicitur: *Iustus es Domine. & rectum iudicium tuum?*

Qui verò sunt filii justi, nisi hi de quibus scriptum est: *Quotquot autem crediderunt in eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri?* Levi autem interpretatur assumptus. Quis autem assumptus est, nisi populus fidelis, qui per sacramenta fidei est à perfidis segregatus? Omnes ergo qui perseveranter spiritualibus actibus intendunt, filii sunt justi. Et de filiis populi assumpti accedunt ad Dominum ut ministrent ei; quia de ipsis quoque fidelibus eliguntur, qui ad omnipotentis Dei ministerium veniant, & cælestibus studiis pro eruditione populi intendunt. Sed nobis solerter inquirendum est, qui sunt qui Domino ministrent. Neque enim omnes qui legunt, omnes qui prædicant, omnes qui propria tribuunt, omnes qui per carnis abstinentiam corpus castigant, Domino ministrent. Qui enim legendo atque prædicando, gloriam propriam quaerunt, largiendo quæ habent, & corpus in abstinentia macerando, laudes recipere ab hominibus appetunt: sibi, non Domino ministrent. Quòd contra per Psalmistam Dominus dicit: *Ambulans in via immaculata, hic mihi ministrabat.* Habet enim maculam in via, qui in bono opere quod agit, terrenæ gloriæ sibi præmium proponit: quia qui in hoc mundo recipere mercedem quaerit, scèdat in conspectu Dei speciem boni operis per maculam pravæ intentionis. Fortasse etenim quis disciplinæ studio intentus fervet, culpas delinquentium resecat: qui tamen ad hæc agenda si non ex omnipotentis Dei amore, sed zelo proprio ducitur, sibi in his, & non Domino ministrat. Alius ne asper esse videatur, multa leniter tolerat, quæ pravè perpetrantur. Iste itaque quia videri pro Domino districtus non vult, per lenitatis suæ studium sibi & non Domino ministrat. Restat ergo ut sive in verbi ministerio fatigemur, seu indigentibus nostra largiamur, sive per abstinentiam carnem domemus, seu zelo moveamur, sive per patientiam aliquando leniter prava toleremus; ut nos summo opere debeamus intentionem nostram discutere, quatenus omne quod facimus, non nostro, sed Domini zelo faciamus: ne in his quæ agimus, nobis potius quam Domino ministremus. Non enim Domino, sed sibi ministraverant, de quibus Paulus dicebat: *Omnes quæ sunt sua quaerunt, non quæ sunt Christi Iesu.* Idem verò Paulus cum electis fratribus non sibi ministrare, sed Domino, & vivendo & moriendo festinabat, dicens: *Nemo nostrum sibi vivit, & nemo sibi moritur. Sive enim vivimus, Domino vivimus: sive morimur, Domini sumus.* Sibi enim sancti nec vivunt, nec moriuntur. Sibi non vivunt, quia per omne quod agunt, ad lucra spiritualia anhælant: atque orando, prædicando, sanctis operibus insistendo, cælestis patriæ cives multiplicare desiderant. Sibi minimè moriuntur, quia in conspectu hominum Deum sua morte glorificant, ad quem pervenire etiam moriendo festinant. Pensemus itaque, in morte sanctorum non quantum eorum opprobrium ab infidelibus fuit, sed quanta laus Domini in corde fidelium excrevit. Qui si suam laudem quaerent, profectò pati tot opprobria in morte timuissent. Sed nemo illorum sibi vivit, & nemo sibi moritur: quia suam gloriam nec vivendo, nec moriendo quaesierunt. Videamus si ipse primus pastor Ecclesiæ, qui sibi non vixit, sibi sit mortuus. Joannes ejus socius requiritur, & ex verbis Domini de morte pastoris ejusdem dicit: *Hoc autem dixit significans qua morte clarificaturus esset Deum.* Non ergo sibi est mortuus, qui Deum clarificavit in morte. Discamus igitur, fratres mei, intentionem nostram in omne quod agimus, sollicita inquisitione discutere, & nostra non quaerere, si omnipotenti Deo volumus ministrare. Sed quia ex fidei populo filios Sadoch ad omnipotentis Dei ministerium diximus assumptos, nunquid in eodem populo non sunt multi, qui inveniuntur in mandatis Dei vivere

Joan. 1. b

Ps. 100. b

Phil. 2. e

Rom. 14. b

Joan. 21. e

perfecti? Sunt omnino; nam subditur: [*Et mensus est atrium longitudine centum cubitorum. & latitudine centum cubitorum per quadrum.*] Sæpe jam per longitudinem, longanimitatem spei: per latitudinem verò, charitatis amplitudinem diximus signari. Centenarius autem numerus in quo denarius decies ducitur, quòd summam perfectionis signet, plenè superius dictum est. Quid est igitur atrium spiritualis ædificij, nisi amplitudo fidelium populorum? Ipsa autem longanimitas spei & latitudo charitatis vacua in cordibus fidelium non est: nam per fidem quidquid valet operatur. Unde & per Paulum dicitur: *In Christo Iesu neque circumciso aliquid valet, neque præputium, sed fides que per dilectionem operatur.* Si ergo in vita fidelium juxta quemdam modum per singulos perfecta est longanimitas spei, perfecta latitudo charitatis, perfecta certitudo fidei; perfectum studium operationis; atrium templi per quadrum centum cubitos habet. In mensura autem quadri non aliud latius majus est, atque aliud minus, sed cuncta simul quatuor latera æquali spatio tenduntur: quia & ipsas easdem virtutes, quas diximus, fidem scilicet, spem, charitatem atque operationem, quamdiu in hac vita vivimus, æquales sibi esse apud nosmetipsos invenimus. Idcirco autem major spe & fide charitas dicitur; quia postquam ad auctoris nostri speciem pervenitur, spes quidem & fides transit, sed charitas permanet. Nam nunc & quantum credimus, tantum amamus; & quantum amamus, tantum de spe præsumimus. De fide quoque & operatione Joannes Apostolus fatetur, dicens: *Qui se dicit nosse Deum, & mandata eius non custodit, mendax est.* Notitia quippe Dei ad fidem pertinet, mandatorum custodia ad operationem. Cum ergo virtus, tempus, & locus operandi suppetit, tantum quis operatur, quantum Deum novit: & tantum se nosse Deum indicat, quantum pro Deo bona operatur. Metiantur ergo fidelis populi virtutes in quadrum: quia unusquisque qui in activè vitæ exercitio versatur, tantum credit, quantum sperat, & amat, & operatur: tantum sperat, quantum credit, operatur & amat: tantum amat, quantum credit, sperat & operatur: tantum operatur, quantum credit, amat, & sperat. Quia itaque in sanctæ Ecclesiæ populis multi sunt & robusti per fidem, & longanimes per spem, & amplii per charitatem, & efficaces per operationem, atrium templi centum cubitis in quadro mensuratur. Nam ut aliquid quoque de eorum virtutibus loquamur, sæpe ex eis quosdam videmus prudentes per intelligentiam, fortes in adversitate, justos in operatione, temperantes à voluptatibus, atque in omni zelo discretionis se mensura moderantes. Qui dum prudentiam, fortitudinem, justitiam, atque temperantiam, vel sicut eas enumerare quibusdam placet, prudentiam, temperantiam, fortitudinem, atque justitiam tenent, mensuram spiritualis atrij in quadro habent. Ecce enim ipsæ virtutes, quas habere bonos ac fideles diximus, ita in quadro sunt, ut una aliam non excedat. Magna quippe est prudentia; sed si minus est à voluptatibus temperans, minus in periculis fortis, minus in operationibus iusta, profectò minus est prudens. Magna est temperantia; sed si minus intelligit unde se temperet, si adversa sustinere per fortitudinem minus valet, atque in timore animum dejicit, si per præcipitationem suam aliquando ad injustiæ opera prorumpit, minus est temperans. Magna est fortitudo; sed si minus intelligit quæ bona custodiat, quibus malis resistat; si minus à voluptatis appetitu temperat, sed vincitur delectatione, si justitiæ opera minus tenet, atque aliquando in injustiæ dominatione superatur, minus est fortis. Magna est justitia, sed si minus quam debet inter iusta & injusta opera discernit, si minus cor à mundi delectatione temperat, si minus se contra adversa confortat, minus est iusta. Mensuretur ergo perfectorum fidelium vita per quadrum; & tantum ha-

A beat spiritualis atrij latera singula: quia unusquisque tantum prudens est, quantum temperans, fortis & justus: tantum temperans, quantum prudens, fortis & justus: tantum fortis, quantum prudens, temperans, & justus: tantum justus, quantum prudens, temperans, & fortis fuerit. Sunt tamen inter eos plurimi, qui adhuc carnaliter vivunt. Qui & si fortasse litteras ignorant, & præcepta Dei legere non valent: certè in multorum fidelium conversatione, bona quæ imitentur, vident. Ecce in Ecclesia voces sancti Evangelij atque Apostolorum sonant: ecce exempla bene viventium quotidie omnium oculis opponuntur. Nec in excusatione dicere poterunt: Non vidimus quod imitari deberemus. Unde & subditur: [*Et altare ante faciem templi.*] Quid est templum, nisi fidelis populus? sicut per Paulum Apostolum discipulis dicitur: *Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos.* Et quid est altare Dei, nisi mens bene viventium? Qui peccatorum suorum memores, lacrymis maculas lavant, carnem per abstinentiam macerant, nullis se mundi hujus actionibus miscant, quæ habent, indigentibus tribuunt, & habere quæ non habent, non concupiscunt. Rectè igitur horum cor, altare Dei dicitur, ubi ex maiore compunctionis ignis ardet, & caro consumitur. Et nunquid non tales, fratres charissimi, quotidie in sancto hoc fidei populo quasi in templi atrio videmus? Nunquid non eorum vitam nobis ad exemplum propositam indefinenter aspicimus? Altare ergo ante faciem templi est, cum multi in sanctæ Ecclesiæ conspectu sunt positi, qui æterni iudicij memores, semetipsos quotidie Deo sacrificium in lamento compunctionis maciant. Qui ut prædictum est, corpora castigant, quatenus hoc quod per Magistrum gentium dicitur, impleant: *Ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam, Deo placentem.* Hostia quippe occiditur, ut offeratur. Sed hostia vivens, est corpus pro Domino afflictum. Quod & hostia dicitur, & vivens: quia vivit in virtutibus; & est à vitiis occisum. Hostia videlicet, quia jam huic mundo est à pravis actibus mortuum: vivens autem, quia cuncta quæ prævalet bona operatur. Sed quia sub altaris nomine, de compunctionis flamma sermo se intulit, necessarium puto, quæ sit diversitas ejusdem compunctionis ostendere. Alia quippe compunctio est quæ per timorè nascitur, alia quæ per amorem: quia aliud est supplicia fugere, aliud præmia desiderare. Unde etiam in tabernaculo per Legem duo altaria fieri jubentur: unum videlicet exterius, aliud verò interius: unum in atrio, aliud ante Arcam: unum quod ære coopertum est, aliud quod auro vestitur. Atque in altari æreo cremantur carnes, in altari verò aureo incenduntur aromata. Quid est hoc, fratres charissimi, quòd foris concremantur carnes, intus aromata: nisi hoc quod quotidie videmus, quia duo sunt compunctionis genera: quia alij adhuc per timorem plangunt, alij verò jam se per amorem in lamentis afficiunt. Multi namque peccatorum suorum memores, dum supplicia æterna pertimescunt, quotidianis se lacrymis affligunt. Plangunt mala quæ fecerunt, & incendunt vitia igne compunctionis, quorum adhuc suggestiones in corde patiuntur. Quid isti, nisi altare sunt æreum? in quo carnes ardent; quia adhuc ab eis carnalia opera planguntur. Alij verò à carnalibus vitiis liberi, aut longis jam fleatibus securi, amoris flammâ in compunctionis lacrymis inardescunt, cælestis patriæ præmia cordis oculis aspiciunt, supernis jam civibus interesse concupiscunt. Dura eis apparet servitus, longitudo peregrinationis suæ. Regem in decore suo videre desiderant, & flere quotidie ex ejus amore non cessant. Quid isti, nisi altare sunt aureum? in quorum corde aromata incensa sunt; quia virtutes ardent. Bene autem de eodem altari dicitur, quòd ante velum Arce sit positum in Sancta sanctorum. Arca quippe Testamenti ipse nobis factus est, de quo scriptum esse novimus: *In*

Gal. 1. a

1. Joann. 2.

1. Cor. 3.

Rom. 12. a

Exod. 27. c

* al. proponunt

Isai. 33.

Colos. 2. a

quo sunt omnes thesauri sapientie absconditi. Arca in tra velum est, Redemptor noster in caelo. Altare vero aureum in quo thymiana incenditur, ante velum: quia sanctorum corda, quae cum magnis virtutibus in Dei amore succensa sunt, per sanctum desiderium in illo ardent, quem adhuc revelata facie videre non possunt. Inter Arcam quippe & altare velum est: quia hoc quod nos adhuc à visione Dei separat, corruptionis nostrae obstaculum remotum non est. Sed quousque ante velum sumus, oportet ut quasi thymiamatis incensum flammam amoris ardeamus. Per compunctionis autem lacrymas nil terrenum, nil transitorium querere debemus. Solus nobis desiderium perficit, qui fecit omnia. Transcendamus per desiderium omnia, ut mente colligamus in unum. Non jam timore poenarum, non memoria vitiorum, sed amoris flammam succensi, ardeamus in lacrymis cum odore virtutum. Ista electorum oratio jam prospiciebatur, cum in sponsae laude diceretur: *Quae est ista quae ascendit per desertum sicut virgula fumi ex aromatibus myrrha & thuris. & universi pulveris pigmentarii?* Sancta quippe electorum Ecclesia cum ab hoc mundo in sanctis precibus ardenti amore se erigit, per desertum quod deserit, ascendit. Qualiter vero ascendat, adjungit: *Sicut virgula fumi ex aromatibus.* Fumus de incenso nascitur, sicut per Psalmistam dicitur: *Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo.* Fumus excutere lacrymas solet. Itaque fumus est ex aromatibus, compunctio orationis concepta ex virtutibus amoris. Quae tamen oratio fumi virgula dicitur: quia dum sola caelestia postulat, sic recta progreditur, ut ad terrena atque temporalia petenda minimè reflectatur. Et notandum, quod non virga, sed virgula nuncupatur: quia interdum in compunctionis ardore tantae subtilitatis est vis amoris, ut hanc nec ipse animus possit comprehendere, qui illuminatus meruit habere. Bene autem dicitur, *Myrrha & thuris.* Thus enim ex lege Domino in sacrificio incenditur. Per myrrham vero corpora mortua condiuntur, ne veribus corrumpantur. Myrrhae ergo & thuris sacrificium offerunt, qui & carnem afficiunt, ne eis cor-

ruptionis vitia dominantur: & redolentem in conspectu Domini amoris sui hostiam incendunt, sequentes ipsos Deo in sanctis virtutibus exhibent. Unde & illic subditur: *Et universi pulveris pigmentarii.* Pulvis est pigmentarii, virtus bene operantis. Et notandum, quod virtutes bene operantium non pigmenta, sed pulveres dicuntur. Cum enim quaelibet bona agimus, pigmenta offerimus. Cum vero ipsa etiam bona quae agimus, retractamus, & ne quid in his finistrum sit, iudicio retractationis attendimus, quasi ex pigmentis pulverem facimus, ut orationem nostram Domino per discretionem & amorem subtilius incendamus. Ecce haec, ut Deo largiente potuimus, coram vobis, fratres charissimi, timati sumus. Nemo autem me reprehendat, si post hanc locutionem cessavero: quia sicut omnes cernitis, nostrae tribulationes exereverunt: undique gladiis circumfusi sumus, undique imminens mortis periculum timemus. Alij detruncatis ad nos manibus redeunt, alij captivi, alij interempti nunciantur. Jam cogor linguam ab expositione retinere: quia tædet animam meam vita mea. Jam nullus in me sacri eloquij studium requirit: quia versa est in locum ci-thara mea, & organum meum in vocem flentium. Jam cordis oculus in mysteriorum discussione non vigilat: quia dormitavit anima mea præ tedio. Jam minus lectio animo dulcis est: quia oblitus sum manducare panem meum à voce gemitus mei. Cui autem vivere non licet, de scripturae sacrae sensibus loqui mystica qualiter libet? Et qui cogor quotidie amara bibere, quando possum dulcia propinare: Quid igitur restat, nisi ut inter flagella quae ex nostris iniquitatibus patimur, cum lacrymis gratias agamus? Ipse etenim qui nos creavit, etiam pater nobis factus est per adoptionis spiritum quem dedit. Et aliquando filios pane nutrit, aliquando flagello corrigit: quia per dolores & munera ad hereditatem perpetuam erudit. Sit itaque gloria omnipotenti Domino nostro Jesu Christo, qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia saecula saeculorum. Amen.

* al. ipse nobis sufficiat, qui

* al. mentem colligamus in

Cant. 3. c

Ps. 140. a

1. 4. c. 67.

Job. 10. a

Job. 30. d

Ps. 8. d

Ps. 101. a

S. Gregorij Homiliarum XXI I. in Ezechiel Finis.



SANCTI